ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS
DECEMBER 2000
ROČNÍK 8

BANKING JOURNAL
DECEMBER 2000
VOLUME VIII

BIATEC

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA

NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

12

ABSOLVENTI DIŠTANČNÉHO ŠTÚDIA

Guvernér Národnej banky Slovenska Marián Jusko za účasti ďalších predstaviteľov vedenia NBS, komerčných bánk a pedagógov odovzdal 9. novembra 2000 v kongresovej sále bratislavského Technopolu diplomy 101 absolventom dištančného štúdia Bankového manažmentu, ktoré organizoval Inštitút bankového vzdelávania NBS.

M. Jusko v slávnostnom príhovore označil realizáciu projektu dištančného štúdia za pozitívny príklad úspešného transferu know-how z vyspelého bankového prostredia Európskej únie do podmienok Slovenska.

Obsahová orientácia, ako aj pedagogicko-metodické zabezpečenie dôsledne rešpektovalo cieľ štúdia – poskytnúť účastníkom prehľadný a systematicky usporiadaný súbor poznatkov, orientovaných na bankovú teóriu a prax v rozsahu a štruktúre zodpovedajúcej potrebám bankového manažéra strednej úrovne a štandardným kritériám manažérskej prípravy v krajinách Európskej únie.

Dištančné štúdium Bankový manažment je akreditované Ministerstvom školstva SR a osvedčenie o absolvovaní štúdia má celoštátnu platnosť. V oblasti vzdelávania v slovenskom bankovom sektore predstavuje špičkovú formu odbornej prípravy bankových manažérov plne porovnateľnú s prípravou manažérov v bankových sektoroch krajín EÚ.

Na fotografii zľava: Ing. Štefan Králik, vrchný riaditeľ prezidiálneho úseku NBS, PhDr. Eva Karasová, riaditeľka odboru sekretariát guvernéra, Ing. Marián Jusko, CSc., guvernér NBS, Ing. Dušan Garay, riaditeľ IBV NBS, prof. Ing. Otto Sobek, CSc., katedra bankovníctva a medzinárodných financií NHF EU v Bratislave, Mgr. Ľudmila Lipovská, IBV NBS.

Guvernér NBS M. Jusko odovzdáva osvedčenie o absolvovaní dištančného štúdia Ing. Romanovi Benčíkovi, CSc., PKB, a. s., ktorý dosiahol v štúdiu najlepšie výsledky.

Na fotografii prvá zľava: Mgr. Zuzana Mrvová, NBS – jedna z troch absolventov, ktorí dosiahli najlepšie študijné výsledky.

PREVZATIE CERTIFIKÁTU

Certifikát, ktorý prevzal guvernér NBS M. Jusko dňa 28. 11. 2000 od zástupcu firmy BVQI Praha, Ing. Petra Šestáka, riaditeľa pre certifikáciu, je tiež v súlade s akreditačnými predpismi Veľkej Británie a Spolkovej republiky Nemecko.

Inštitút bankového vzdelávania NBS uskutočnil v záujme medzinárodne uznávaného a systémového zabezpečenia kvalitatívnej úrovne svojich aktivít a pôsobenia od 1. 10. 1999 do 25. 9. 2000 proces vlastnej prípravy a zavedenia systému riadenia kvality podľa Európskej normy ISO 9001 (STN EN ISO 9001). Zmyslom procesu prípravy a postupného zavádzania systému riadenia kvality bolo dosiahnutie úplnej zhody štandardizovaných kritérií a podmienok v smerniciach a príručke kvality stanovených normou, s reálnou praxou a pracovnými postupmi v IBV pri zabezpečovaní jeho aktivít a celkového pôsobenia. Po uvedenej príprave bol dňa 25. 9. 2000 zavedený systém riadenia kvality podľa EN ISO 9001 podrobený certifikačnej previerke s úspešným výsledkom. Dňa 10. 10. 2000 bol IBV NBS certifikačnou spoločnosťou Bureau Veritas Quality International, ústredím v Londýne, udelený certifikát s potvrdením systému kvality pre špecializáciu – zabezpečovanie komplexnej odbornej prípravy a zvyšovania odbornej úrovne pracovníkov, v súlade s aktuálnymi a perspektívnymi vzdelávacími potrebami bankového a finančného sektora.

Ing. D. Garay, foto: I. Paška, P. Kochan

NA AKTUÁLNU TÉMU

Prof. Ing. Otto Sobek, CSc.
Bankové fúzie a akvizície 2
Bank Mergers and Acquisitions 29

Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.
Devízová politika v Slovenskej republike 5
Foreign Exchange Policy in Slovakia 32

Soňa Babincová
Hypotekárny záložný list v strednej a východnej Európe 8
The Mortgage Bond in Central and East Europe 35

FINANČNÁ ANYLÝZA

Prof. Ing. Karol Zalai, CSc.
Vývoj finančnej situácie slovenských podnikov v rokoch 1993 – 1999 11
Financial Situation in Slovak Companies in 1993 – 1999

LEGISLATÍVA

JUDr. František Hetteš, Ing. Miloš Švantner
Nový zákon o bankách 17
The New Banking Act 37

POSTREHY – PODNETY

Ing. Elena Veresová, PhD.
Direct marketing ako forma komunikácie 21
Direct Marketing, a Medium for Advertising

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Mgr. Tatiana Nátherová
Miloš Vladimír Štefanovič 23

ATLAS PEŇAZÍ

Gabriel Schlosser
Jamajka / Jamaica 24

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR 28
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR

1. strana obálky / Front Cover:

Nezvyčajné a zaujímavé dielo, ktoré predstavujeme zo zbierkového fondu NBS – Múzea mincí a medailí v Kremnici, vytvorené v roku 1993, nazvala jeho autorka akad. sochárka Erna Masarovičová „Stopy času – pečať a stopa". Ide o kombináciu dvoch do seba zapadajúcich častí z ocele a plastu o priemere 90 mm. Považuje sa za protagonistku sochárstva v zváranom kove. Absolvovala umelecko-priemyselnú školu v Budapešti (textil), Vyššiu školu umeleckého priemyslu v Bratislave (keramika) a Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave (sochárstvo) u prof. Fraňa Štefunku. Od roku 1958 pracuje ako samostatná výtvarníčka, žije a tvorí v Bratislave. Svoju medailérsku tvorbu prezentovala na medzinárodných výstavách FIDEM a na početných autorských i kolektívnych výstavách doma i v zahraničí.

An unusual and interesting piece from the collections of the NBS Museum of Coins and Medals is depicted. The title „Seal and Tracks, the Signs of Time" was given to the piece created in 1993, in which two parts of steel and plastic fit into each other. This piece, 90 mm in diameter, shows footmarks symbolising the passing of time. Erna Masarovičová, the designer, uses welding to create works of art. She is a graduate of the Academy of Fine Arts and Design in Budapest (1944, textiles), the High School of Arts and Crafts in Bratislava (1951, ceramics), as well as Bratislava Academy of Fine Arts (1956, sculpture), where she studied under Professor Fraňo Štefunko. In 1958, she went her own way as an independent artist, working and living in Bratislava. She has presented her work at international FIDEM exhibitions as well as at numerous exhibitions at home and abroad; either alone, or together with other artists.

PhDr. Elena Minarovičová

BIATEC
Odborný bankový časopis
december 2000

Vydavateľ / Published by:
Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:
Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda), Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barlíková, Ing. Adam Celušák, CSc., Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz, Doc. Ing. Jozef Makúch, PhD., Ing. Gabriela Miklošová, Ing. Miroslav Marenčík, Ing. Pavol Ochotnický, CSc., Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA, Ing. Monika Siegelová, Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:
šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 5953 3542
zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polonyiová ☎ 5953 3544
výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 5953 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 813 25 Bratislava
tel.: 5953 3542, 5953 3543, 5953 3544,
tel./fax: 529 68 524
Internet: http://www.nbs.sk

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia / Advertising Office: ☎ 5953 3543

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku:
19,10 Sk vrátane DPH + poštovné

Ročné predplatné:
229 Sk vrátane DPH + poštovné

Tlač / Printed by:
i + i print, spol. s r.o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Predplatné a distribúciu zabezpečuje a reklamácie prijíma / Subscription:
Súkromná novinová služba, a. s.,
Záhradnícka 151, 829 81 Bratislava 25,
prevádzka Expedičné stredisko
PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:
4. 12. 2000

Dátum vydania: 18. 12. 2000

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Mikuláš Červeňanský

BANKOVÉ FÚZIE A AKVIZÍCIE

Prof. Ing. Otto Sobek, CSc.

Bankové fúzie a akvizície – podstata a príčiny

V druhej polovici 90. rokov sa jedným z najčastejších pojmov v správach o bankovníctve stali pojmy „fúzia" a „akvizícia". Pod fúziou sa zvyčajne rozumie spojenie dvoch relatívne porovnateľných podnikov – akciových spoločností, pod akvizíciou prevzatie slabšieho podniku (akciovej spoločnosti) silnejším podnikom. Kým v oboch týchto prípadoch ide o dobrovoľné splynutie dvoch podnikov na základe zmluvy, existuje ešte prípad tzv. nepriateľského prevzatia, pri ktorom sa spojenie dvoch subjektov uskutočňuje tak, že silnejšia banka odkúpi rozhodujúci balík akcií slabšej banky alebo inak získa jej väčšinových akcionárov proti vôli manažmentu. Kým v prípade fúzie právna subjektivita doterajších subjektov spravidla zaniká, zostáva pri akvizícii zvyčajne zachovaná.

Prechodnou fázou pred vlastnou fúziou je v rade prípadov tzv. strategická aliancia, ktorá sa využíva predovšetkým v prípade cezhraničnej spolupráce. Pri uzavretí dohody o strategickej aliancii predáva veľká zahraničná banka svoje produkty prostredníctvom pobočkovej siete miestnej banky. Takáto spolupráca sa však vyskytuje aj na domácom trhu, keď malá banka využíva služby veľkej banky, napr. v oblasti zahraničných platobných operácií.

Základnou príčinou, ktorá je spoločná pre fúzie i akvizície, je snaha o posilnenie spojeného podniku a získanie silnejšieho postavenia na trhu.

Bankovníctvo sa stáva čoraz viac globálnym odvetvím, pre ktoré neplatia geografické a teritoriálne hranice. Trend k fúziám a akvizíciám v bankovníctve tiež ovplyvňuje nebývalý rast konkurencie, postupujúca liberalizácia kapitálových tokov, integrácia národných a regionálnych finančných systémov, finančné inovácie a pod.

Ciele fúzií a akvizícií možno rozdeliť na strategické, ktoré sa spravidla nedajú kvantifikovať a na kvantifikovateľné finančné ciele, spravidla úspora nákladov.

Medzi hlavné dôvody bankových fúzií patrí predovšetkým dosahovanie úspor z rozsahu, rozšírenie ponúkaného sortimentu produktov, zvýšenie podielu na trhu, využívanie procesu privatizácie (v transformujúcich sa krajinách), diverzifikácia rizík a geografická diverzifikácia, zlepšenie platobnej schopnosti, prevod know–how a pod. V Európe sa častejšie realizujú priateľské fúzie. Väčšina bankových fúzií sa v EÚ zatiaľ odohrala v rámci jedného štátu, cezhraničné fúzie sú skôr výnimočné. Hlavným cieľom cezhraničných fúzií je zaplnenie medzier na trhu bankových služieb a získanie prístupu k primeranej pobočkovej sieti, ktorú by inak bolo potrebné s veľkým nákladom vybudovať. Popri tom prichádza do úvahy rad iných faktorov, ako získanie daňových výhod, osobné ambície manažérov atď.

Odborná banková literatúra sa v posledných rokoch problematikou fúzií a akvizícií veľmi intenzívne zaoberá. Vyšlo veľa prác, ktoré skúmajú výhody a nevýhody fúzií a akvizícií a najúčinnejší postup pri ich uskutočňovaní. Odborná literatúra sa tiež pomerne podrobne venuje problematike výpočtu skutočnej hodnoty preberaného subjektu, ktorá má rozhodujúci význam z hľadiska určenia preberacej ceny (hodnotenie bonity aktív a pod.).

Fúzie so sebou prinášajú okrem nesporných ekonomických úspor a zlacnení služieb aj určité negatívne dopady a riziká. Fúzie nutne vedú k zmene organizácie, a tým k zníženiu počtu zamestnancov. Novovzniknuté veľkobanky môžu do určitej miery obmedziť konkurenciu, a tým sa dostať do rozporu s pravidlami hospodárskej súťaže. Aj zo slovenských skúseností dobre známym fenoménom je, že tieto banky sa často stávajú príliš veľkými na to, aby mohli „padnúť", čo ich môže viesť k bezstarostnej úverovej politike, ktorá sa spoliehá na to, že štát či medzinárodné inštitúcie ich vždy zachránia. Koncentrácia bankového podnikania do niekoľko málo inštitúcií by tiež mohla zvýšiť riziko vzniku bankových kríz. Na riziko bankových fúzií nedávno upozornil aj predseda amerického Federálneho rezervného systému Allan Greenspan, ktorý varoval pred megafúziami v bankovom sektore.

Fúzie a akvizície sa v trhovej ekonomike vyskytujú minimálne od 3. tretiny 19. storočia a veľmi rýchlo sa preniesli aj do oblasti bankovníctva – tak napr. v Anglicku poklesol počet bánk zo 600 v roku 1820 na 55 v roku 1914. V 1. polovici 20. storočia sa tento proces pod vplyvom vznikajúceho protimonopolného zákonodárstva spomalil. V posledných desaťročiach sa protimonopolné zákonodárstvo v USA výrazne zliberalizovalo, zatiaľ čo v EÚ ostáva naďalej pomerne rigorózne a pripúšťa fúzie len v prípade, keď celohospodárske výhody fúzie presahujú eventuálne straty z obmedzenia konkurencie v dôsledku jej realizácie.

K reťazi bankových fúzií v 2. polovici 90. rokov prispela liberalizácia pohybu kapitálu a služieb, vrátane bankových, medzi štátmi Európskej únie, ktorá viedla k rastu konkurencie a k zvýšeniu tlaku na efektívnosť bankového sektora. Proces koncentrácie bankového sektora ďalej urýchlil vznik Európskej menovej únie. V roku 1999 sa uskutočnili fúzie v hodnote asi 900 mld. USD, čo bolo päťkrát viac ako v roku 1990.

Výrazným faktorom pôsobiacim na urýchlenie procesu fú-

zií v bankovníctve krajín EÚ je skutočnosť, že stupeň koncentrácie v bankovníctve EÚ je nižší ako v iných odvetviach, a to najmä vo Veľkej Británii, Taliansku a Nemecku.

Bankové fúzie v krajinách západnej Európy

Počet fúzií v bankovom sektore EÚ najmä v posledných troch rokoch veľmi zvrástol. V roku 1997 sa spojili Union Bank of Switzerland a Swiss Bank. V roku 1998 sa vo Francúzsku spojila Banque Nationale de Paris (BNP) a Banque Paribas, čím vznikla banková inštitúcia s celkovou výškou aktív 688 mld. USD. BNP sa neúspešne pokúsila prevziať aj ďalšiu významnú francúzsku banku Société Générale, ktorá pôvodne rokovala o fúzii práve s Paribas. V Nemecku sa v roku 1998 zlúčili Hypobank a Bayerische Vereinsbank, čím vznikla druhá najväčšia banka v Nemecku s hodnotou aktív 541 mld. USD koncom roku 1998.

V apríli 1999 v Španielsku Banco Santander pohltil Banco Central Hispano, čím vznikol najväčší španielsky bankový dom Banco Santander Central Hispano (BSCH) s celkovými aktívami 246 mld. USD k 30. 6. 1999. Táto banka sa pokúsila aj o cezhraničnú fúziu s portugalskou Champalimaud Group, čo však portugalské úrady zablokovali. V Rakúsku sa spojili Bank Austria a Creditanstalt Bankverein, čím vznikla najväčšia rakúska banka s aktívami 141 mld. USD koncom roka 1999.

Pripravuje sa ďalšia cezhraničná fúzia medzi Hypo Vereinsbank a Bank Austria. V Taliansku sa v roku 1997 spojili Credito Italiano, Cariverona, Banca CRT a Cassamarca a vytvorili novú banku Unicredito s aktívami 178 mld. USD koncom roka 1997. V roku 1997 sa spojili najprv fínska banka Merita a švédska Nordbanken a v roku 1999 pribrali ešte aj dánsku Unidanmark, čím vznikla s aktívami 182 mld. USD. V prvom štvrťroku 2000 sa v Španielsku spojili Banco Bilbao Vizcaya a Argentaria. Rad ďalších fúzií sa uskutočnil aj v Taliansku, Grécku a Belgicku.

V bankovníctve sa v eurooblasti v rokoch 1997 – 1998 uskutočnilo 203 fúzií a akvizícií.

Najnovšou črtou vo vývoji bankových akvizícií je snaha o medzikontinentálne spojenie veľkých európskych bánk s americkými investičnými bankami. V tomto roku švajčiarska UBS kúpila americkú investičnú banku Paine Webber za 11 mld. USD a koncom augusta Credit Suisse oznámila prevzatie investičnej banky Donaldson, Lufkin & Jenrette za 11,5 mld. USD. Deutsche Bank nepochodila so snahou o kúpu J. P. Morgan, ktorá sa podľa najnovších správ má spojiť s Chase Manhattan Bank za navrhovaných 33 mld. USD. Dresdner Bank má záujem o americký investičný dom Wasserstein, Prella & Co. Po týchto fúziách ostanú v USA už len dve veľké nezávislé investičné banky (Lehman Brothers a Bear Stearns).

Nie všetky plánované fúzie sa realizovali. Ako príklad nevydareného pokusu o fúziu možno uviesť najprv pokus o fúziu Deutsche Bank a Dresdner Bank a vzápätí Dresdner Bank a Commerzbank.

Doterajší vývoj oprávňuje k predpokladu, že trend k bankovým fúziám bude pokračovať v nezmenšenom rozsahu aj v budúcnosti. Možno predpokladať, že onedlho bude európsky trh ovládať niekoľko univerzálnych bánk celoeurópskeho významu. Zosilní sa zrejme tendencia k cezhraničným fúziám s cieľom vybudovať banky celosvetového významu. Proces fúzií v európskom bankovníctve zrejme ovplyvní aj očakávané zrušenie Glass-Steagallovho zákona v USA, ktoré umožní americkým bankám vstup na európsky trh.

Právna úprava fúzií v Európskej únii

Právna úprava fúzií v EÚ je pomerne skromná. Je zakotvená v nariadeniach č. 4046/89 a č. 1310/97. Táto úprava sa týka zásadne len fúzií, ktorých význam prekračuje hranice jednotlivých členských krajín. Podľa týchto uvedených nariadení spadajú pod pôsobnosť Európskej komisie (EK) fúzie, kde:

- celkový obrat každého z fúzujúcich podnikov presahuje 250 mil EUR,
- celosvetový obrat všetkých fúzujúcich firiem presahuje 5 mld. EUR,
- obrat každej spoločnosti mimo vlastnej krajiny je väčší ako jedna tretina celkového obratu.

Fúzie, ktoré vyhovujú týmto podmienkam, treba oznámiť EK do týždňa po uzavretí dohody. EK potom musí do jedného mesiaca rozhodnúť, či začne konanie o povolení fúzie. Takéto konanie sa začína len vtedy, keď existujú vážne pochybnosti o zlučiteľnosti fúzie so spoločným trhom a musí byť ukončené do štyroch mesiacov. EK posudzuje najmä nutnosť zachovania a rozvoja účinnej konkurencie na spoločnom trhu a niektoré podobné otázky. Keď EK rozhodne, že fúzia nie v súlade so stanovenými podmienkami, môže požadovať anuláciu fúzie alebo stanoviť dodatočné podmienky.

Fúzie a akvizície v rámci jednotlivých členských štátov EÚ sú upravené národným zákonodarstvom, ktoré doposiaľ nebolo unifikované.

Fúzie a akvizície v transformujúcich sa krajinách

Proces fúzií a akvizícií v bankovníctve prirodzene nemôžu obísť ani krajiny v strednej a východnej Európe, ktoré sa nachádzajú v procese transformácie. Potreba koncentrácie bankového sektora v transformujúcich sa krajinách vyplýva predovšetkým z týchto príčin:

- Súčasné banky v strednej a východnej Európe nedosahujú ani zďaleka rozsah bánk vo vyspelých ekonomikách, ako to výstižne znázorňuje tabuľka, zostavená na základe údajov v časopise The Banker (júl 2000). Je jasné, že pre banky takéhoto rozsahu je vstup do medzinárodnej konkurencie zložitý a pri súčasnom kapitálovom vybavení prakticky nereálny.
- Banky v krajinách strednej a východnej Európy podstupujú (alebo podstúpili) v súčasnosti proces privatizácie. Reálna privatizácia týchto bánk je možná iba vstupom silné-

ho strategického partnera, čiže vlastne akvizíciou zo strany zahraničnej banky.

• Po roku 1990 vzniklo v krajinách strednej a východnej Európy živelne veľké množstvo drobných bánk, z ktorých mnohé nie sú životaschopné.

• Proces fúzií a akvizícií dáva možnosť prenosu zahraničného know–how a zlepšenia manažmentu (corporate governance), čo by vlastnými silami bolo len veľmi ťažko možné. Existencia slabých a zle riadených domácich bánk vedie k permanentnému vzniku zlých úverov.

Názov banky	Vlastný kapitál koncom roku 1999 (mil. USD)	Umiestnenie
Bank Pekao	830	350
Powszechna kasa oszczednosci,	708	392
Česká spořitelna	672	410
IPB	639	428
Bank Handlowy	611	444
Vneštorgbank	592	454
Komerční banka	494	521
Banca Comerciala Romana	485	527
Zagrebačka banka	422	565
Powszechny bank kredytowy	411	571
National Savings and Commercial Bank Budapest	385	589
Beogradska banka	372	611
Nova Ljubljanska banka	350	629
Gazprombank	334	647
Bank Gdański	329	653
Rumunská rozvojová banka	288	691
Privredna banka Zagreb	265	731
Kredyt bank Warszawa	263	733
Jugobanka Beograd	253	753
Vojvodjanska banka Novi Sad	212	826
Bulbank	197	855
Postabank és Takarékpénztár	160	938
Slovenská sporiteľňa	151	966

Poznámka: Tabuľka uvedená v časopise The Banker pravdepodobne nedopatrením neuvádza ČSOB, ktorej vlastný kapitál koncom I. polroku 2000 dosiahol 31,2 mld. Kč (756 mil. USD).

V transformujúcich sa krajinách sa vyskytovali pokusy o vytvorenie väčších bánk aj fúziou existujúcich domácich bánk (napr. aj na Slovensku), tieto pokusy však nemali nádej na úspech, pretože išlo o zle hospodáriace banky, kde by ani fúzia nepomohla zlepšiť ich ekonomickú pozíciu.

Po právnej stránke je proces vstupu zahraničného kapitálu rôzny. V niektorých krajinách (v Maďarsku a sčasti aj v Poľsku) sa uskutočňuje nákupom domácich bánk, ktoré sa stávajú filiálkami zahraničných, v iných krajinách, napr. v Česku a na Slovensku ide o nákup bánk, ktoré si zachovávajú svoju právnu samostatnosť.

Proces preberania domácich bánk silnými zahraničnými bankami je v niektorých stredo- a východoeurópskych krajinách (Maďarsko, Poľsko) takmer ukončený, v iných (Česko, Slovensko) sa ukončí v najbližšom čase. Pritom niektoré štáty si zachovávajú z nacionalistických dôvodov naďalej vplyv na niektoré banky (napr. „zlatá akcia" štátu v OTP v Maďarsku; určitá nechuť predať štátny majetok v Poľsku).

Najnovšou fúziou v Maďarsku je spojenie K+H vlastnenej belgickou KBC s holandskou ABN – ktoré zaujímajú 3. a 5. miesto medzi maďarskými bankami. Týmto spojením vznikne banka s bilančnou sumou 979 mld. Ft, ktorá ovláda 15 % trhu.

V Maďarsku v súčasnosti zo 40 existujúcich obchodných bánk je 27 v rukách zahraničných vlastníkov, ktorí ovládajú vyše 60 % trhu. Z 15 najväčších bánk je 11 pobočiek zahraničných bánk a 2 dcérske spoločnosti.

Zhrnutie – perspektívy ďalšieho vývoja

a) Trend k fúziám a akvizíciám predstavuje jeden z najzávažnejších trendov v súčasnom vývoji bankovníctva. Tento trend bude nesporne pokračovať a povedie k zníženiu počtu bánk a k silnejšej koncentrácii v bankovníctve.

b) Trend k fúziám a akvizíciám sa v plnom rozsahu týka aj krajín strednej a východnej Európy. V týchto krajinách má predovšetkým formu predaja doposiaľ štátnych alebo pološtátnych bánk do rúk zahraničných vlastníkov. Aj v týchto krajinách treba v najbližších rokoch počítať so znížením počtu bánk, so zánikom malých bánk, ktoré nie sú schopné života a s plným ovládnutím trhu zahraničnými bankami.

c) Zaujímavou tendenciou, ktorá sa prejavuje v procese privatizácie v bankovníctve krajín strednej a východnej Európy, je trend niektorých západných bánk k ovládaniu trhu vo viacerých z týchto krajín. Ako príklady možno uviesť snahu Erste Bank o ovládanie trhu depozít v týchto krajinách, snahu KBC o ovládanie českého bankového trhu a časti slovenského, ofenzívny vstup Unicredita do bankovníctva krajín strednej a východnej Európy a pod. V prípade, že tento trend bude pokračovať, možno očakávať, že sa vytvoria veľké nadnárodné banky, ktoré budú ovládať trh alebo aspoň významne ho ovplyvňovať.

d) S touto tendenciou je do určitej miery v rozpore súčasný ofenzívny nástup viacerých bánk z rovnakej krajiny do určitej transformujúcej sa krajiny (napr. viacerých rakúskych bánk na slovenský bankový trh). Ďalší vývoj preto môže viesť k tomu, že jedna banka bude ovládať trh vo viacerých transformujúcich sa krajinách alebo nastane určitá „deľba práce" v tom zmysle, že každá krajina bude ovládaná inou bankou, resp. skupinou bánk.

DEVÍZOVÁ POLITIKA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.
Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave

Formovanie konvertibility slovenskej koruny

Formovanie konvertibility československej koruny a neskoršie samostatnej slovenskej koruny sa začalo hneď po vstupe ČSFR do Medzinárodného menového fondu v súlade so záväzkami, ktoré vyplynuli z podpisu Dohody o MMF. Postupným odbúravaním devízových obmedzení, vytváraním devízového trhu a jednotného jednozložkového devízového kurzu dochádza k liberalizácii devízovej politiky a zavedeniu vnútornej vymeniteľnosti koruny.

Po rozdelení ČSFR a neskoršie aj československej koruny na českú a slovenskú korunu (8. 2. 1993), začína sa samostatné riadenie devízovej politiky v oboch nástupníckych štátoch. 1. 10. 1995 bola zavedená vonkajšia voľná vymeniteľnosť slovenskej koruny pre oblasť bežného účtu platobnej bilancie, čím boli splnené požiadavky MMF na konvertibilitu mien členských štátov. MMF požaduje od svojich členov vonkajšiu konvertibilitu pre oblasť bežných transakcií, bežného účtu platobnej bilancie, nie pre oblasť kapitálových transakcií, teda finančného a kapitálového účtu platobnej bilancie.

Slovenská republika ďalej pokračovala v postupnom uvoľňovaní devízového hospodárstva, právne zakotveného v devízovom zákone. So zreteľom na vytváranie trhového prostredia, integračné ciele, úroveň peňažných nástrojov menovej a fiškálnej politiky, postupovala systémom uvoľňovania najskôr dlhodobých finančných vzťahov a až postupne sa budú uvoľňovať krátkodobé pohyby kapitálu a finančné deriváty.

V súčasnosti konvertibilitu slovenskej koruny upravuje zákon č. 202/95 Z. z., jeho novelizácie č. 45/98 Z. z., č. 200/98 Z. z. a č. 388/99 Z. z. a ďalšie vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska a Ministerstva financií. Cieľom týchto novelizácií bola harmonizácia nášho devízového zákona s podmienkami v krajinách OECD a priblíženie sa k právnej úprave v Európskej únii.

Filozofia devízového zákona je taká, že v podstate povoľuje tuzemcom i cudzozemcom zaväzovať sa voči zahraničiu a plniť záväzky z týchto záväzkov, nadobúdať devízové hodnoty a majetok v zahraničí, nadobúdať nehnuteľnosti, dovážať a vyvážať peňažné prostriedky v slovenskej a cudzej mene, ak tento zákon neustanovuje inak. A práve tento zákon v ďalších 12 paragrafoch určuje inak, čiže stanovuje v akých prípadoch je potrebné devízové povolenie, resp. devízová licencia a koncesná listina.

Devízové obmedzenia sa týkajú predovšetkým povinnosti prevodu peňažných prostriedkov do tuzemska, ktoré tuzemec získal v zahraničí, tzv. transférovej povinnosti, obchodovania s devízovými hodnotami, operácií so zahraničnými cennými papiermi, operácií s tuzemskými cennými papiermi, operácií s finančnými derivátmi, prijímania a poskytovania finančných úverov zo a do zahraničia, nadobúdania nehnuteľností cudzozemcami v tuzemsku, nadobúdania nehnuteľností v zahraničí tuzemcami, investovania v zahraničí, zabezpečenia záväzkov v zahraničí tuzemcami.

Pre zavedenie plnej konvertibility slovenskej koruny, v súlade s požiadavkami Európskej únie, bude potrebné uskutočniť ďalšie liberalizačné kroky a to najmä uvoľnenie:

a) poskytovania finančných úverov tuzemcami cudzozemcom:
- s dobou splatnosti dlhšou ako 1 rok do 5 rokov,
- s dobou splatnosti kratšou ako 1 rok,

b) prijímanie finančných úverov od cudzozemcov tuzemcami:
- s dobou splatnosti dlhšou ako 1 rok do 3 rokov,
- s dobou splatnosti kratšou ako 1 rok,

c) nadobúdanie nehnuteľností nerezidentami v Slovenskej republike (niektoré výnimky sú už dnes povolené), a opačne, nadobúdanie nehnuteľností tuzemcami v zahraničí,

d) uvoľnenie investícií v zahraničí, aj nepriamych investícií (okrem priamych investícií v OECD, ktoré sú už uvoľnené),

e) uvoľnenie operácií s tuzemskými cennými papiermi v zahraničí,

f) uvoľnenie termínovaných operácií s finančnými derivátmi,

g) zrušenie transférovej povinnosti a ďalších devízových obmedzení pri obchodovaní s devízovými hodnotami (zahraničnými menami, zahraničnými cennými papiermi, zlatom a ich derivátmi).

V súvislosti s pripravovaným vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie bude veľmi náročné úplné uvoľnenie kapitálových pohybov, a to najmä umožnenie ná-

kupu nehnuteľností devízovým cudzozemcom v tuzemsku. Vláda uvažuje s postupným dlhodobejším uvoľňovaním nákupu nehnuteľností devízovým cudzozemcom v tuzemsku tak, aby nákup bytov a ostatných nehnuteľností sa uvoľnil do 5 rokov a nákup lesov a poľnohospodárskej pôdy do 10 rokov. Ich okamžité uvoľnenie by mohlo viesť k veľkému nárastu cien nehnuteľností, čo by nepriaznivo vplývalo na domáce subjekty. V dôsledku toho bude žiadať Európsku úniu o výnimku.

Slovenská republika má pred sebou aktuálnu úlohu postupného zavedenia vonkajšej konvertibility aj na finančnom a kapitálovom účte platobnej bilancie, čím sa odstránia devízové obmedzenia a rozšíri priestor pre podnikanie slovenských ekonomických subjektov v zahraničí a zahraničných ekonomických subjektov na Slovensku. Preto uvažuje v roku 2001 s ďalšou úpravou devízového zákona.

Formovanie devízového kurzu slovenskej koruny

Jednou z podmienok zavedenia úplnej vymeniteľnosti koruny je predovšetkým vhodný systém devízového kurzu, dostatočná medzinárodná likvidita (devízové rezervy) a úspešná makroekonomická politika.

Makroekonomická politika by mala zabezpečiť cenovú stabilitu a konkurencieschopné výnosy v domácej mene, ktoré by bránili rozsiahlej menovej substitúcii. Aby domáca ekonomika bola chránená pred vlnami menovej substitúcie a špekulačnými tlakmi, je tiež nevyhnutý realistický devízový kurz a dostatočná medzinárodná likvidita.

Vo svetovom hospodárstve boli obdobia, kedy kurzové systémy jednotlivých krajín boli v zásade rovnaké a dodržiavali sa rovnaké zásady tvorby a riadenia devízových kurzov. Počas brettonwoodského menového systému MMF v podstate dohliadal donucovacím spôsobom na meny svojich členských štátov, pretože jeho súhlas pred akoukoľvek zmenou parity bol nevyhnutný. Po dohodách v Kingstone v roku 1976 a po vstúpení do platnosti druhého dodatku stanov členské krajiny už nepodliehali dozoru fondu v oblasti svojej devízovej politiky.

Krajiny sa môžu samy rozhodnúť, aký systém devízového kurzu budú používať, či pevný alebo pohyblivý (plávajúci), s väčšou alebo menšou pružnosťou. Návrat k určitej unifikácii v medzinárodnom meradle nie je v dohľadnej budúcnosti pravdepodobný. Možno sa však stretnúť aj s názormi, ktoré volajú po obnove pevných devízových kurzov.

Ďalej si môžu vybrať metódu odvodzovania kurzu, ktorou môže byť odvodzovanie kurzu od inej národnej meny, od národného menového koša, od SDR, od ECU, od ponuky a dopytu po danej mene. Stanovy MMF zakazujú iba odvodzovanie devízových kurzov od zlatej parity.

Slovenská republika používala až do 2. 10. 1998 systém pevného devízového kurzu (pegged regime), metódu odvodzovania kurzu od národného menového koša, ktorého skladba bola DEM 60 % a USD 40 % a pásmo oscilácie ± 7 %. Súviselo to tiež s uplatňovanou menovou politikou NBS, ktorá používala „monetaristický" transmisný mechanizmus. Cieľovala rast agregátu M2 ako menovopolitického medzicieľa prostredníctvom pôsobenia na menovú bázu a peňažný multiplikátor. Pri praktickej realizácii cieľovania peňažnej zásoby cez zvolený menový agregát strednodobo cieľovala požadovanú výšku nominálneho dôchodku a dlhodobo infláciu. Súčasne prostredníctvom devízových intervencií sa snažila fixovať nominálny devízový kurz.

Začatie fungovania Európskej menovej únie a zavedenie jednotnej meny euro 11 štátmi od 1. 1. 1999 ovplyvnilo aj našu politiku menového kurzu. Národná banka Slovenska pôvodne schválila iba zmenu v menovom koši, ktorou bolo nahradenie DEM eurom s rovnakým podielom t. j. 60 % a ponechanie podielu USD na úrovni 40 %. Druhým radikálnejším riešením bolo zrušenie používaného pevného systému menového kurzu a jeho nahradenie riadeným floatingom, k čomu sa NBS len ťažko odhodlávala.

Ak sa Slovensko stane členom Európskej únie, pravdepodobne vstúpi do Európskeho mechanizmu výmenných kurzov II (ERM – exchange rate mechanism II), ktorý bude zahŕňať tie členské krajiny, ktoré sa nebudú zúčastňovať EMU. Ak bude fluktuačné pásmo v EMU také ako doteraz, čiže ± 15 %, tento systém by mohol byť pre Slovensko udržateľný len po zreálnení a vytvorení určitej objektívnejšej úrovne devízového kurzu.

Pretože sa predpokladá, že krajiny strednej a východnej Európy sa budú usilovať i o členstvo v Európskej menovej únii, musia zároveň sledovať i plnenie kritérií EMU, tzv. Maastrichských kritérií, aj keď tieto kritéria v budúcnosti môžu byť pozmenené. Jedným z kritérií je neuskutočňovať devaluáciu menového kurzu dva roky pred vstupom do EMU, čo znamená mať stabilný devízový kurz národnej meny.

Menovú stabilitu slovenskej koruny, a teda aj stabilitu devízového kurzu ohrozovala vonkajšia nerovnováha, nedostatok priamych zahraničných investícií, vysoké výdavky vládneho sektora, zahraničná zadlženosť a vysoké úrokové miery na peňažnom trhu.

Vonkajšia nerovnováha sa doteraz riešila najmä administratívnymi opatreniami obmedzujúcimi dovoz tovarov zo zahraničia, napríklad zavedenie dovozných depozít, zavedenie dovoznej prirážky a ďalšími opatreniami sledujúcimi ochranu vnútorného trhu, ako je napríklad Zákon o ochranných opatreniach pri dovoze a Zákon o subvenciách a vyrovnávacích opatreniach. Exportná výkonnosť sa podporovala dvoma opatreniami, a to založením Exportno-importnej banky a Fondu na podporu zahraničného obchodu začiatkom roku 1997. Prijaté administratívne opatrenia na obmedzovanie dovozov majú iba krátkodobý charakter a zároveň zhoršujú konkurenčné prostredie na domácom trhu. Efekt proexportných opatrení sa prejaví výraznejšie až v nasledujúcich rokoch.

Riešenie vonkajšej nerovnováhy pomocou zmeny systému menového kurzu Národná banka Slovenska dlho nepovažovala za vhodné vzhľadom na úzku väzbu vývozu na dovážané tovary a možné inflačné vplyvy. Vzhľadom na pretrvávajúce riziká sa slovenská koruna nachádzala pod devalvačným tlakom. Aj keď túto situáciu bolo potrebné riešiť v širšom kontexte opatrení, akými sú napríklad štrukturálne zmeny slovenskej ekonomiky, modernizácia výroby, rast podielu technologických dovozov, rast zahraničných investícií, podpora domácej inovačnej politiky, doriešenie privatizácie a pod., otázky vhodnosti uplatňovaného systému devízového kurzu slovenskej koruny neboli zanedbateľné.

Vzhľadom na to, že devízová politika v SR nie je plne liberalizovaná, nejestvuje predstava o skutočnom devízovom dopyte a devízovej ponuke, a teda ani o rovnovážnom menovom kurze koruny, ktorý by sa na ich základe vytvoril. Preto za takej situácie možno pochopiť opatrný prístup Národnej banky Slovenska k zmene systému používaného pevného devízového kurzu, ktorý postupne začínal prinášať viac nevýhod ako výhod. SR dávala prednosť stabilite pred objektívnosťou (reálnosťou) devízového kurzu. Súviselo to aj s uplatňovanou menovou stratégiou NBS, ktorá používala devízový kurz ako kotvu menového vývoja. Pravdivosť tohto názoru potvrdzuje vývoj menového kurzu koruny po zavedení floatingu. Národná banka Slovenska dňa 2. 10. 1998 zmenila systém uplatňovaného menového kurzu a zaviedla nový, flexibilnejší systém menového kurzu, ktorý Medzinárodný menový fond zaraďuje do skupiny managed floating. Za referenčnú menu si zvolila euro.

Nový systém menového kurzu tzv. riadený floating znamená, že úroveň kurzu slovenskej koruny bude plne závisieť od ponuky a dopytu po korune na domácom i zahraničných devízových trhoch a od vývoja hodnoty eura. Kurz v tomto prípade môže nadobudnúť relatívne neobmedzené hranice, pretože nemá stanovené žiadne hranice oscilácie. Národná banka Slovenska nie je povinná intervenovať na udržanie jeho úrovne v rámci nejakých umelo stanovených hraníc oscilácie, ako to bolo v predchádzajúcom systéme. Neznamená to však, že nebude vôbec intervenovať. Ak sa menový kurz koruny bude vyvíjať smerom, ktorý nebude považovať za vhodný pre splnenie cieľov menovej politiky, môže uskutočňovať intervencie na zhodnotenie alebo znehodnotenie kurzu koruny na farchu alebo v prospech devízových rezerv. Ďalšie možnosti ovplyvňovania devízovej ponuky a dopytu má aj v rozširovaní konvertibility slovenskej koruny, najmä v odstraňovaní existujúcich devízových obmedzení.

Po zmene systému menového kurzu došlo k devalvácii slovenskej koruny, ktorá sa pohybovala od maximálnej úrovni 31,2 % po takmer 19 % od predchádzajúcej centrálnej parity (maximálne znehodnotenie 48,10 SKK/EUR bolo 19. 5. 1999). NBS doteraz intervenovala priamo na zhodnotenie i znehodnotenie kurzu. Podľa pôvodných úvah NBS v prípade priaznivého makroekonomického vývoja sa bude centrálna banka snažiť menový kurz slovenskej koruny stabilizovať na úrovni 42,5 SKK/EUR, ktorú banka považuje za primeranú. V poslednom období sa kurz slovenskej koruny pohyboval okolo 43,775 SKK/EUR a 50,003 SKK/USD (12. 10. 2000). Tento vývoj odráža znehodnotenie eura na medzinárodných finančných trhoch a zhodnocovanie amerického dolára.

Súčasný menový kurz slovenskej koruny prispieva k riešeniu vonkajšej nerovnováhy a znižovaniu deficitu bežného účtu platobnej bilancie. Spolu s ďalšími ekonomickými opatreniami pomáha znižovať domáci dopyt a spotrebu obyvateľstva. Zastavil pokles devízových rezerv oficiálnych subjektov a umožnil ďalší postup pri liberalizácii devízovej politiky SR.

Jeho stabilitu môže podporiť predovšetkým rast zahraničných investícií, predovšetkým priamych, znižovanie vonkajšej nerovnováhy, predovšetkým deficitu bežného účtu platobnej bilancie, pokles úrokových sadzieb na peňažnom trhu, vhodné ekonomické a právne prostredie pre domácich i zahraničných subjektov, politická stabilita, zvýšenie raitingu SR a pod.

Zmena systému menového kurzu priniesla zvýšenie citlivosti ekonomických subjektov na zvýšenie kurzového rizika ako pri dovozoch a vývozoch, tak aj pri finančných úveroch a ďalších ekonomických aktivitách domácich subjektov v zahraničí. Slovenská koruna je značne citlivá na mnohé skutočnosti, hlavne na vplyvy zo značnej otvorenosti slovenskej ekonomiky a pomerne malého ekonomického priestoru. Preto jej pohyb bude pravdepodobne väčší ako bol pohyb koruny v pevnom systéme menového kurzu, na ktorý boli slovenské ekonomické subjekty zvyknuté. Bude to vyžadovať od slovenských ekonomických subjektov lepšie zvládnutie existujúcich možností zabezpečenia sa proti kurzovému riziku, napríklad najmä pomocou termínových devízových obchodov ale aj ďalších možností ako je poistenie rizika, používanie vhodných foriem medzinárodného platobného styku, menových doložiek a ďalších súčasných možností zníženia rizika.

Zoznam použitej literatúry:

1. Annual Report IMF, Washington D. C., 1999.
2. Hanousek J., Kočenda E.: Finance a úvěr, 48, Praha 1998, č. 2.
3. Lenain Patrick: Medzinárodný menový fond, Elita, 1997.
4. Jankovská, A.: Medzinárodné financie, Elita, 1997.
5. Menové prehľady NBS, Interné materiály MMF a NBS
6. Sponer, M.: Měnova koncepce Evropské unie, ESF MU Brno 1999.
7. Devízový zákon č. 202/95 Z. z., č. 45/98 Z. z., č. 200/98 Z. z., č. 388/99 Z. z.

(Medzinárodná vedecká konferencia Mena, bankovníctvo, finančné trhy, NHF EU v Bratislave, r. 2000)

HYPOTEKÁRNY ZÁLOŽNÝ LIST V STREDNEJ A VÝCHODNEJ EURÓPE

IV. MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA

Asociácia nemeckých hypotekárnych bánk bola v spolupráci s IMFŠ NBS v dňoch 16. – 17. novembra organizátorom v poradí už štvrtej medzinárodnej konferencie o hypotekárnych záložných listoch v strednej a východnej Európe. Cieľom konferencie bola výmena skúseností na európskej úrovni v oblasti hypotekárneho bankovníctva, predovšetkým jedného z modelov refinancovania hypotekárnych úverov – systému hypotekárnych záložných listov.

Predsedníctvo konferencie: zľava Pavel Kühn, Katalin Schmidt, Elena Kohútiková, Dieter Bellinger, Otmar Stöcker

Účastníci konferencie: prvá zľava Ing. Viktória Múčková, CSc., IMFŠ NBS, odborný garant konferencie

Zhodnotenie skúseností s vydávaním, s predajom a obchodovaním hypotekárnych záložných listov, identifikácia problémov a prekážok legislatívneho či ekonomického charakteru (na makro a mikro úrovni), stupeň harmonizácie národných právnych rámcov s relevantnými direktívami EÚ otvorili priestor nielen na diskusiu a vzájomnú komparáciu základných princípov aktívnych a pasívnych hypotekárnych obchodov. Umožňujú, a to je potrebné zdôrazniť, formovať tiež námety na ďalší rozvoj samotného systému hypotekárnych záložných listov na celoeurópskej i národnej úrovni. Účasť renomovaných západoeurópskych expertov (Nemecko, Rakúsko, Dánsko, Fínsko, Veľká Británia, Švajčiarsko), zástupcov významných inštitúcií (Európska hypotekárna federácia, Moody's Investor Service Ltd., Fitch Ibca Ltd.) a odborníkov z krajín strednej a východnej Európy túto skutočnosť potvrdzujú.

Viceguvernérka NBS, Ing. Elena Kohútiková, CSc., v otváracom príhovore privítala účastníkov a zdôraznila, že konanie medzinárodnej konferencie na Slovensku sa vníma ako prezentácia stupňa pripravenosti komunikovať s odborníkmi z vyspelých európskych štátov na úrovni ostatných tranzitívnych ekonomík, s ktorými sa uchádzame o členstvo v Európskej únii. Na tohtoročnej konferencii v Bratislave sa zúčastnilo vyše sto odborníkov z oblasti hypotekárneho bankovníctva. Dr. Dieter Bellinger viedol rokovanie prvý deň. S referátmi vystúpili Dr. Otmar Stöcker, Asociácia nemeckých hypotekárnych bánk, Ing. Pavel Kühn, Česká spořitelna, a. s., Dr. Katalin Schmidt, HVB Hypo-Vereinsbank Hungaria Rt., Piotr Cyburt, RHEINHYP-BRE Bank Hipoteczny S. A. Doc. Ing. Jozef Makúch, Phd., Úrad pre finančný trh, viedol rokovanie druhý deň, na ktorom vystúpili Rolands Panko, Lotyšská poľnohospodárska a hypotekárna banka, RNDr. Dušan Jurčák, Slovenská sporiteľňa, a. s., Tomi Dahlberg, PHd., Leonia Bank plc, Ivaylo J. Botev, Bulharsko americká kreditná banka, Volkher Kerl, Nemecký úrad bankového dozoru.

Druhý deň konferencie sa konala tlačová beseda. Ako povedal Otmar Stöcker, člen nemeckej Asociácie hypotekárnych bánk, legislatíva upravujúca emitovanie a obchodovanie s hypotekárnymi záložnými listami na Slovensku je dobrá, ale potrebné je urobiť úpravy v oblasti exekučného a majetkového práva. Dušan Jurčák, prezident SLSP, očakáva, že hypotekárne úvery budú tvoriť až jednu osminu aktív bankového sektora a pre Slovenskú sporiteľňu sa stanú kľúčovým retailovým produktom. Na európskom trhu sa refinancovanie hypotekárnych úverov realizuje z 20 % práve formou hypotekárnych záložných listov (HZL). Širšiemu využívaniu týchto cenných papierov v slovenských podmienkach by podľa D. Jurčáka najviac mohla pomôcť penzijná reforma, keďže v zahraničí sú to práve penzijné fondy, ktoré využívajú HZL ako formu dlhodobého a bezpečného investovania. V Nemecku predstavujú HZL až polovicu portfólia penzijných fondov.

Viceguvernérka NBS Elena Kohútiková okrem iného uviedla, že stabilizácia peňažného trhu a zníženie úrokov, ktoré je výsledkom politiky uplynulých dvoch rokov, prinesie ďalší rozvoj hypotekárneho úverovania.

Príhovor viceguvernérky Národnej banky Slovenska Eleny Kohútikovej

Hypotekárne financovanie počas svojho historického vývoja zohrávalo a naďalej zohráva nezastupiteľnú úlohu v národných ekonomikách, a to najmä pokiaľ ide o podporu, oživenie a financovanie investičných aktivít. V súčasnosti sa hypotekárny úverový trh v členských krajinách Európskej únie považuje za jeden z najdynamickejšie sa rozvíjajúcich segmentov finančného trhu. V priemere za členské krajiny podiel hypotekárneho úveru na hrubom domácom produkte dosiahol v r. 1999 40 %, pričom dynamika rastu najmä v ostatných dvoch rokoch sa pohybuje na úrovni asi 7 %.

Napriek tomu, že hypotekárne úvery sú prevažne refinancované tradičnými finančnými zdrojmi – depozitami (62 %), je postupne zaznamenávaný trend k širšiemu využívaniu alternatívnych refinančných nástrojov. Hypotekárny záložný list, ako európsky finančný produkt par excellence, nesporne do tejto skupiny patrí. Možno to dokumentovať po prvé, na výške podielu na refinancovaní hypotekárnych úverov – pohybuje sa v rozpätí 19 – 20 %, čím sa model hypotekárnych záložných listov zaraďuje na druhú priečku v rámci európskeho ekonomického priestoru. Po druhé, viaceré európske štáty, vrátane transformujúcich sa, implementovali systém hypotekárnych záložných listov do svojich legislatívnych rámcov (resp. legislatívu novelizovali). Zavedenie jednotnej meny, deregulácia finančného sektora a historicky nízke úrokové miery sa považujú za rozhodujúce prvky súčasnej i budúcej expanzie trhu. Počas veľmi krátkej existencie hypotekárneho bankovníctva (v roku 1996 vstúpil do platnosti tzv. minimálny právny rámec, v júni 1997 obdržala licenciu prvá banka, v októbri 1997 boli poskytnuté prvé hypotekárne úvery, v r. 1999 boli zrealizovane prvé emisie hypotekárnych záložných listov) sa podarilo niektoré prekážky prevažne legislatívneho charakteru odstrániť. Z pohľadu rozvoja hypotekárneho trhu je potrebné zdôrazniť zavedenie nepriamych a priamych stimulačných nástrojov.

V rámci rozhodnutia NBS o podmienkach tvorby a udržiavania povinných minimálnych rezerv bánk treba zdôrazniť fakt, že hypotekárne záložne listy a komunálne obligácie vydávané bankami sa nezahŕňajú do štruktúry základne pre výpočet povinných minimálnych rezerv (pôvodne boli zahrnuté do základne a sadzba bola stanovená vo výške 3 %). V oblasti daňovej politiky sú úrokové výnosy z hypotekárnych záložných listov fyzických aj právnických osôb oslobodené od dane z príjmov. Stagnujúca situácia na slovenskom kapitálovom trhu, (predovšetkým akciového a trhu neštátnych verejne obchodovateľných dlhopisov – klesajúci trend v emitovaní od r. 1996, príčiny poklesu – nezáujem podnikov získavať finančné zdroje touto formou, ale najmä konkurencia štátnych dlhopisov), vyvolávali pesimistické nálady vo vzťahu k využitiu hypotekárneho záložného listu na financovanie hypotekárnych úverov. Obe finančné autority preto pristúpili k čiastočnému zmäkčeniu podmienok pre samotných potenciálnych emitentov hypotekárnych záložných listov a jednak pre hypotekárne záložné listy v záujme zvýšenia ich atraktívnosti a predajnosti na trhu.

Priamy podporný nástroj – úroková dotácia zo štátneho rozpočtu (štátny príspevok) sa poskytuje príjemcovi hypotekárneho úveru – fyzickej osobe na účely bývania, najviac zo sumy hypotekárneho úveru 2,5 mil. Sk na jednu bytovú jednotku s lehotou splatnosti najviac 30 rokov. Percentuálna výška štátneho príspevku sa určuje zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rok (v rokoch 1999 – 2000 to predstavovalo 6 %). Zámerom jeho zavedenia (od 11. 10. 1999) je zvýšiť dostupnosť hypotekárneho úveru pre širšie vrstvy obyvateľstva a podporovať bytovú výstavbu.

Signály od hypotekárnych bánk potvrdzujú, že záujem o hypotekárne úvery narastá, inštitucionálni investori prejavujú záujem o hypotekárne záložne listy a čo nie je zanedbateľné, narastá počet bank, resp. žiadateľov o licenciu. Počet subjektov na realizáciu hypotekárnych obchodov je v súčastnosti šesť (VÚB, SLSP, HypoVereinsbank, Istrobanka, Tatrabanka, Bank Austria Creditanstalt). Hodnota poskytnutých hypotekárnych úverov k 30. 9. 2000 dosiahla hodnotu 1,2 mld. Sk a v porovnaní so stavom ku koncu r. 1999 sa viac ako zdvojnásobila. Na Slovensku doteraz emitovala HZL len VÚB v objeme 550 mil. Sk. Úrokové sadzby pre fyzické osoby sa pohybujú v rozpätí 13,25 – 13,50 % (pri aplikácii 6 % štátnej úrokovej bonifikácii je to 7,25 – 7,50 %) pre podnikateľské subjekty od 17,5 %. Relatívne vysoké trhové úrokové miery finančných aktív, krátka doba splatnosti hypotekárnych úverov (v r. 1999 priemerná doba splatnosti 11,3 roka), v súčasnom období pretrvávajúca nepriaznivá ekonomická situácia obyvateľstva a podnikateľskej sféry – insolventnosť, problémy so zabezpečením úveru nehnuteľnosťou, poruchy vo fungovaní finančného – kapitálového trhu pôsobia nepriaznivo na rozvoj úverových aktivít vrátane hypotekárnych.

Realizované opatrenia v oblasti menovej politiky a v reštrukturalizácii bankovej sústavy priniesli niektoré pozitívne efekty, predovšetkým v znížení úrokových mier obchodných bánk. Priemerné úrokové miery z čerpaných úverov sa znížili od r. 1997 asi o polovicu. V septembri dva bankové subjekty pristúpili k zníženiu nominálnych hypotekárnych úrokových mier pre fyzické osoby, a to na 11,75 % (so 6 % úrokovou bonifikáciou – 5,75 %); sadzba pre podnikateľské hypotekárne a komunálne úvery – od 12,25 %. Nastúpené pozitívne trendy a očakávané efekty sú však podmienené uskutočnením ekonomických a legislatívnych opatrení v celej štruktúre podnikateľskej sféry vrátane riešenia otázok oživenia slovenského kapitálového trhu.

Na záver by som chcela vyjadriť presvedčenie, že vzájomná výmena poznatkov a praktických skúseností prispeje k ďalšiemu dynamickému rozvoju hypotekárneho bankovníctva v Európe, k odstraňovaniu prekážok legislatívneho a ekonomického charakteru v záujme vytvorenia jednotného európskeho hypotekárneho úverového trhu. Poďakovanie patrí všetkým, ktorí sa o prípravu, zorganizovanie a financovanie konferencie zaslúžili, najmä zástupcom Asociácie nemeckých hypotekárnych bank

Pripravila: Soňa Babincová

Prehľad vzdelávacích podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS na I. štvrťrok 2001

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum
JANUÁR	
Prípravný kurz na Cambridgeskú skúšku obchodnej angličtiny BEC 3	16. 1. – 20. 3.
Prípravný kurz na Cambridgeskú skúšku obchodnej angličtiny BEC 2	19. 1. – 23. 3.
Stratégia riadenia aktív a pasív I	22. – 26.
Rozvoj osobnosti a schopností bankového pracovníka I	29. – 31.
Úverové obchody bánk I – Úverová analýza	29. 1. – 1. 2.
Dištančné štúdium: Bankový manažment	26. 1. 2001 marec 2003
FEBRUÁR	
Anglická obchodná konverzácia	1. 2. – 14. 6.
Peňažné a kapitálové trhy I	5. – 9.
Nové trendy v audite informačných technológií	6.
Efektívny manažér I – Osobnosť bankového pracovníka a jej rozvoj	6. – 7.
Elektronické obchodovanie (e-commerce)	6. – 7.
Konkurz a vyrovnanie a Exekučný poriadok z hľadiska banky	7. – 8.
Riadenie nákladov v banke	12. – 16.
Stratégia riadenia aktív a pasív II	12. – 16.
Základný kurz bankovníctva I	12. – 16.
Finančná matematika I	19. – 21.
Rozvoj osobnosti a schopností bankového pracovníka II	21. – 23.
Úverové obchody bánk II – Identifikácia rizík v úverových obchodoch	21. – 23.
Dištančné štúdium: Úverový proces v banke II – Riadenie rizika úverového procesu	23. 2. – jún 2001
Dištančné štúdium: Zahraničný platobný styk	23. 2. – jún 2001
MAREC	
Peňažné a kapitálové trhy II	5. – 9.
Zákon o bankách, zákon o NBS, zákon o ochrane vkladov	7. – 8.
Základný kurz grafológie	7. – 9.
Úverové obchody bánk III – Reštrukturalizácia úverového vzťahu	12. – 13.
Analýza termínových operácií (oceňovanie, účtovanie, zdaňovanie)	12. – 15.
Základný kurz bankovníctva II	12. – 16.
Efektívny manažér II – vedenie ľudí a komunikácia	13. – 14.
Základné zručnosti obchodnej komunikácie v angličtine	14. – 16.
Finančná matematika II	19. – 21.
Trenažér obchodného rokovania	27. – 29.

VÝVOJ FINANČNEJ SITUÁCIE SLOVENSKÝCH PODNIKOV V ROKOCH 1993 – 1999

Prof. Ing. Karol Zalai, CSc.
Fakulta podnikového manažmentu, Ekonomická univerzita v Bratislave

Zdroj informácií a analyzovaný súbor podnikov

Zdrojom údajov, o ktoré sa opiera analýza a hodnotenie finančnej situácie podnikov, je Bankové zúčtovacie centrum, a. s., Bratislava, s ktorým má autor článku i Fakulta podnikového manažmentu Ekonomickej univerzity v Bratislave dlhoročnú prospešnú spoluprácu. I vďaka tomuto zázemiu môže Katedra podnikových financií úspešne riešiť výskumnú úlohu „Rozvoj teórie finančného manažmentu v podmienkach globalizácie ekonomiky", ktorej súčasťou a výstupom je i tento článok.

Správna interpretácia vývoja si vyžaduje primeranú početnosť analyzovaného súboru a poznanie jeho štruktúry a vývoja tejto štruktúry. Relevantné údaje sú v tab. 1, 2 a 3.

Počet podnikov, výsledky ktorých sú premietnuté do použitých pomerových finančných ukazovateľov, sa vyvíja veľmi dynamicky (až na rok 1998). Viac ako 43 tisíc podnikateľských subjektov zohľadnených v r.1999 predstavuje približne 73 % z celkového počtu subjektov zapísaných v Obchodnom registri. Súbor s takouto početnosťou poskytuje štatisticky významné výsledky.

Pri hodnotení finančnej situácie podnikov treba mať na pamäti, že súbor nie je identický nielen pre rastúci počet podnikov (kvantitatívny znak), ale i pre zmenu štruktúry súboru (kvalitatívny znak). Pri skúmaní štruktúry súboru podľa právnej formy podnikov sú východiskom údaje v tab. 2.

Prirodzeným dôsledkom privatizácie je pokles počtu a podielu štátnych podnikov v súbore podnikov. Rovnaký, možno ešte dramatickejší vývoj je v kategórií súkromní podnikatelia registrovaní v OR – tu sú však dôvodom legislatívne, daňové a iné podmienky podnikania. Plynule rastúci počet i podiel vykazujú s. r. o., ktorých participácia v závere hodnoteného obdobia je takmer 80 %. V akciových spoločnostiach je po období určitej stagnácie (prvé štyri roky) evidentný rast počtu i podielu. Pre správnu interpretáciu neskôr použitých ukazovateľov je dôležitý syntetický záver, že klesol počet a podiel veľkých podnikov a vzrástol počet a podiel malých podnikov, tvoriacich východiskový súbor.

K zmenám došlo aj v štruktúre podľa predmetu činnosti (tab. 3). Pre vývoj štruktúry súboru podnikov podľa tohto znaku je príznačné, že klesá podiel podnikov s investičné a majetkovo náročnejšou činnosťou (výrobné podniky), rastie počet i podiel podnikov, ktorých činnosť je menej náročná na viazanosť majetku (zásob) a v r. 1999 sú podniky poskytujúce služby najpočetnejšou skupinou.

Tab. 1 Početnosť analyzovaného súboru podnikov

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Celkový počet podnikov	18 784	25 694	30 117	37 259	41 898	39 536	43 044

Tab. 2 Početnosť podnikov podľa právnej formy

Rok	1993		1994		1995		1996		1997		1998		1999	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Štátne podniky	699	3,72	664	2,58	517	1,72	330	0,89	196	0,47	135	0,34	142	0,33
Akciové spoločnosti	1 269	6,76	1 749	6,81	2 136	7,09	2 543	6,82	2 876	6,86	3 110	7,87	3 581	8,32
Spoločnosti s r. o.	12 746	67,85	18 038	70,20	21 902	72,72	27 197	72,99	31 854	76,03	31 471	79,60	34 121	79,27
Súkr. podnikateli registrovaní v OR	1 583	8,43	1 437	5,59	1 368	4,54	1 377	3,69	1 230	2,94	931	2,35	972	2,26
Iné formy (napr. družstvá)	2 487	13,24	3 806	14,82	4 194	13,93	5 812	15,61	5 742	13,70	3 889	9,84	4 228	9,82
Spolu	18 784	100,00	25 694	100,00	30 117	100,00	37 259	100,00	41 898	100,00	39 536	100,00	43 044	100,00

Tab. 3 Početnosť podnikov podľa OKEČ – hlavné skupiny

Rok	1993		1994		1995		1996		1997		1998		1999	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Výroba	6 329	33,69	8 373	32,59	9 568	31,77	11 069	29,71	12 192	29,10	11 399	28,83	12 191	28,32
Veľkoobchod	5 981	31,84	8 572	33,36	9 709	32,24	11 262	30,22	12 304	29,37	11 107	28,09	11 774	27,35
Maloobchod	1 488	7,92	2 032	7,91	3 027	10,05	4 212	11,30	4 906	11,71	5 135	12,99	5 943	13,81
Služby	4 986	26,55	6 614	25,74	7 648	25,39	9 331	25,04	11 175	26,67	11 647	29,46	12 914	30,00
Neidentifikované OKEČ	–	–	103	0,40	165	0,55	1 385	3,73	1 321	3,15	248	0,63	222	0,52
Spolu	18 784	100,00	25 694	100,00	30 117	100,00	37 259	100,00	41 898	100,00	39 536	100,00	43 044	100,00

Tab. 4 Ukazovatele finančnej situácie podnikov v r. 1993 – 1999

Hlavné skupiny OKEČ	Rok	Počet subjektov	Štatistická charakteristika:	Ukazovatele											
				L2	L3	PN	CZA	TZ	DOZÁS	DSPOH	DSZÁV	OAKT	ROA	ROE	RT
Celý súbor	**1993**	18 784	Me	0,69	1,02	1,48	66,79	22,50	12,95	40,55	91,50	1,16	-0,58	-1,94	0,00
	1994	25 694	Me	0,71	1,00	1,56	70,37	18,52	8,51	38,58	89,41	1,26	-0,07	-1,49	0,00
	1995	30 117	Me	0,71	0,98	1,57	73,51	17,87	5,71	38,57	88,31	1,23	0,00	-1,22	0,00
	1996	37 259	Me	0,70	0,95	1,62	78,21	20,29	3,29	37,70	92,01	1,20	-0,03	-1,83	0,00
	1997	41 898	Me	0,69	0,94	1,59	78,89	20,19	1,36	36,86	91,73	1,15	0,00	-1,71	0,00
	1998	39 536	Me	0,71	0,95	1,56	77,28	27,14	0,54	36,10	89,41	1,06	-0,38	-2,35	0,00
	1999	43 044	Me	0,68	0,93	1,61	77,45	30,62	0,28	34,92	89,90	0,97	-0,42	-2,42	0,00

kde: L2 – likvidita 2. stupňa
L3 – likvidita 3. stupňa
PN – platobná neschopnosť
CZA – celková zadlženosť aktív
TZ – tokové zadlženie
DOZÁS – doba obratu zásob
DSPOH – doba splatnosti pohľadávok
DSZÁV – doba splatnosti záväzkov
OAKT – obrat aktív
ROA – rentabilita aktív
ROE – rentabilita vlastného imania (kapitálu)
RT – rentabilita tržieb

Tendencie prejavujúce sa v zmenách štruktúry súboru podnikov podľa právnej formy i predmetu činnosti môžu ovplyvniť vývoj niektorých pomerových finančných ukazovateľov.

Ukazovatele finančnej situácie podnikov

Na charakteristiku finančnej situácie podniku boli použité pomerové finančné ukazovatele, ktoré vypovedajú o jej jednotlivých stránkach. Ide o tieto stránky a ukazovatele:

- likviditu, teda schopnosť hradiť záväzky. Vypovedajú o nej ukazovatele likvidita druhého stupňa (L2) a likvidita tretieho stupňa (L3);
- zadlženosť, charakterizujúcu štruktúru finančných zdrojov podniku, podiel vlastných a cudzích zdrojov. Zadlženosť charakterizujú ukazovatele platobná neschopnosť (PN), celková zadlženosť aktív (CZA) a tokové zadlženie (TZ);
- aktivitu, vypovedajúcu o úrovni využitia podnikového majetku. Sprostredkujú ju ukazovatele doba obratu zásob (DOZÁS), priemerná doba inkasa (splatnosti) pohľadávok (DSPOH), priemerná doba úhrady (splatenia) záväzkov (DOZÁV) a obrat aktív (OAKT);
- rentabilitu, syntetizujúcu úroveň dosahovanú v predchádzajúcich oblastiach. Vypovedajú o nej ukazovatele rentabilita aktív (ROA), rentabilita vlastného kapitálu (ROE) a rentabilita tržieb (RT).

Priestor článku neumožňuje detailne charakterizovať konštrukciu jednotlivých ukazovateľov. Sme presvedčení, že to pri čítaní článku nevyvolá väčšie ťažkosti, pretože ide o ukazovatele všeobecne známe a z komentovania ich vývoja vyplynie tiež ich obsah.

Použité štatistické metódy

Pre vyjadrenie úrovne, ktorú dosiahol priemerný slovenský podnik (za celý súbor, pri členení podľa právnej formy, predmetu činnosti i vo vybraných odboroch) je použitý medián. Variabilita hodnôt ukazovateľov je vyjadrená pomocou kvartilov.

Medián (Me) je prostredným členom radu hodnôt súboru ukazovateľov usporiadaných podľa veľkosti. Rozdeľuje celý súbor na dve polovice, na nadpriemernú a podpriemernú časť súboru. Medián lepšie vypovedá o priemerných pomeroch v súbore ako aritmetický priemer, pretože nie je citlivý na odľahlé hodnoty (extrémy).

Kvartily (K) umožňujú detailnejšie rozdelenie súboru do pásiem, a to až do štyroch. Dosahuje sa to vyčíslením horného a dolného kvartilu. Horný kvartil (HK) rozdeľuje nadpriemerné pásmo na dve časti, pretože je vlastne prostredným členom tejto časti súboru. Analogicky je dolný kvartil (DK) prostredným členom podpriemernej časti súboru a rozdeľuje ju na dve polovice. Horný kvartil je teda hranicou, za ktorou sa nachádza štvrtina najlepších (v prípade ukazovateľov, u ktorých je žiaduci ich rast, napr. L2 či L3) podnikov, resp. štvrtina najhorších (v prípade ukazovateľov, u ktorých je žiaduci ich pokles, napr. TZ, DSPOH) podnikov. Interpretácia dolného kvartilu je analogická.

Finančná situácia priemerného slovenského podniku

Údaje relevantné pre posúdenie finančnej situácie priemerného slovenského podniku sú sústredné v tab. 4.

Z tabuľky vyplývajú nasledujúce závery:

- **Likvidita** priemerného slovenského podniku je veľmi nízka a navyše sa počas celého obdobia zhoršuje. Na základe ukazovateľa L2 možno konštatovať, že nasadením finančného majetku a inkasom všetkých krátkodobých pohľadávok možno vytvoriť zdroje zodpovedajúce len o niečo viac ako dvom tretinám krátkodobých záväzkov (68 – 71%). Ukazovateľ L3 dokonca vypovedá o tom, že ani speňaženie celého obežného majetku nestačí v priemernom podniku na úhradu krátkodobých záväzkov (v r. 1999 len 93 %). Priemerný slovenský podnik je teda insolventný.
- **Zadlženosť.** O tejto stránke finančnej situácie možno povedať, že je neprimerane vysoká. Do roku 1997 zadlženosť dynamicky rástla, až dosiahla takmer 79 %. Na tejto úrovni došlo k jej stabilizácii. Táto úroveň však výrazne prekračuje hornú hranicu podielu cudzích zdrojov, ktorá je akceptovaná v krajinách EÚ (podiel cudzích zdrojov 2/3, vlastných 1/3). Ukazovateľ tokové zadlženie vymedzuje obdobie potrebné na splatenie cudzích prostriedkov (dlhov), je to v r. 1999 viac

ako 30 rokov (v krajinách EÚ sa vyžaduje 3 – 5 rokov). Pomer záväzkov a pohľadávok vyúsťuje do platobnej neschopnosti. Hodnota v r. 1999 vypovedá o tom, že priemerný slovenský podnik má výraznú prevahu záväzkov nad pohľadávkami (v r. 1999 sú vyššie o 61 %). V kontexte s hodnotením likvidity možno konštatovať, že priemerný slovenský podnik je insolventný primárne.

• **Aktivita.** Ukazovatele aktivity vykazujú rozdielny vývoj. Doba obratu zásob sa výrazne skrátila. Je to dôsledok zníženia stavu zásob (o takomto vývoji vypovedá rýchlejší pokles ukazovateľa L3 ako L2), čo môže byť spôsobné lepším hospodárením s nimi (pozitívny vplyv), ale tiež nedostatkom peňažných prostriedkov na ich obstaranie (negatívny vplyv). Intenzívny dopad však má tiež zmena v štruktúre súboru podnikov (pokles podielu veľkých podnikov, rast podielu podnikov poskytujúcich služby), čo však možno len ťažko kvantifikovať. Pozitívne sa tiež vyvíja doba, ktorú treba v priemere čakať na inkaso pohľadávok. Je to asi zásluhou toho, že podniky vyžadujú zálohové platby vopred na nákup vstupov, aby mohli vyrábať, a možno tiež zdokonaľujúcej sa legislatívy (napr. zákon o konkurze a vyrovnaní), ktorá vytvára väčší tlak. Neuspokojivý stav bez významnejších pozitívnych zmien vykazuje ukazovateľ DSZÁV. Tento ukazovateľ nevypovedá bezprostredne o využití majetku podniku, ale jeho konfrontácia s ukazovateľom DSPOH je veľmi zaujímavá. Priemerný slovenský podnik hradí svoje záväzky (približne) raz za tri mesiace. Neprimeraný rozdiel medzi DSPOH a DSZÁV je zdrojom napätia nielen vo vzťahoch medzi podnikmi, ale i na makroúrovni. Zhoršujúce sa využitie majetku odráža i vývoj ukazovateľa OAKT. Kým na začiatku analyzovaného obdobia sa „aktíva obrátili" 1,16 krát, v jeho závere je to len 0,97 krát. Priemerný slovenský podnik má tržby nižšie ako je jeho majetok, z koruny majetku získa len 97 halierov tržieb (v r. 1999).

• **Rentabilita.** Ukazovatele rentability syntetizujú výsledky dosiahnuté v predchádzajúcich stránkach. Nízka likvidita, vysoká zadlženosť, nedostatočné využívanie majetku vyúsťujú do záporných hodnôt ukazovateľov ROA a ROE. Stratovosť podnikov slovenskej ekonomiky je masovým ja-

Tab. 5 Ukazovatele finančnej situácie podnikov v r. 1993 – 1999 podľa právnej formy

Štatistická charakteristika: Me

Hlavné skupiny OKEČ	Rok	Počet subjektov	Ukazovatele											
			L2	L3	PN	CZA	TZ	DOZÁS	DSPOH	DSZÁV	OAKT	ROA	ROE	RT
Štátne podniky	1993	699	0,80	1,44	1,02	29,12	19,31	116,35	108,37	107,62	0,38	-1,81	-2,78	-3,18
	1994	664	0,85	1,55	1,03	24,86	13,59	120,42	111,72	115,79	0,37	-1,40	-1,94	-3,12
	1995	517	0,88	1,56	1,04	23,98	15,83	101,89	100,17	114,15	0,33	-2,18	-2,75	-3,40
	1996	330	0,93	1,40	1,07	22,93	21,78	57,07	101,04	104,75	0,33	-3,52	-4,90	-5,37
	1997	196	0,94	1,38	1,10	25,42	19,58	35,05	93,11	83,54	0,35	-1,89	-3,35	-3,92
	1998	135	0,97	1,46	1,16	22,57	6,58	16,60	64,91	64,44	0,55	0,00	0,00	0,01
	1999	142	0,76	1,04	1,56	31,83	9 999	13,19	65,68	67,66	0,11	-3,68	-6,28	0,00
Akciové spoločnosti	1993	1 269	0,80	1,22	1,10	39,03	17,83	38,74	83,84	95,40	0,57	-0,12	-0,21	0,00
	1994	1 749	0,90	1,27	0,99	36,67	15,44	23,68	72,27	82,92	0,38	0,00	0,00	0,00
	1995	2 136	0,91	1,24	0,95	39,24	22,19	18,39	74,91	87,57	0,36	-0,21	-0,55	0,00
	1996	2 543	0,89	1,15	1,09	47,18	22,64	12,87	78,73	104,04	0,41	-0,18	-0,44	0,00
	1997	2 876	0,84	1,08	1,17	49,82	24,64	9,64	77,81	110,50	0,43	-0,15	-0,47	0,00
	1998	3 110	0,82	1,03	1,16	51,53	39,08	3,48	76,40	111,63	0,37	-0,47	-1,28	0,00
	1999	3 581	0,79	1,00	1,29	53,53	77,20	1,93	79,43	118,00	0,33	-0,73	-1,87	0,00
Spoločnosti s ručením obmedzeným	1993	12 746	0,69	0,99	1,56	75,93	27,24	6,26	32,10	89,44	1,43	-0,67	-2,94	0,00
	1994	18 038	0,69	0,97	1,63	77,43	23,09	4,50	33,85	90,14	1,47	-0,41	-3,06	0,00
	1995	21 902	0,70	0,95	1,64	79,53	21,00	2,91	34,78	88,60	1,45	-0,06	-2,50	0,00
	1996	27 197	0,68	0,92	1,74	84,03	23,88	2,27	35,71	95,05	1,46	-0,16	-3,09	0,00
	1997	31 854	0,67	0,91	1,70	84,49	22,94	0,66	34,33	93,92	1,36	-0,09	-2,58	0,00
	1998	31 471	0,69	0,92	1,63	81,55	30,47	0,03	32,65	88,51	1,21	-0,50	-3,09	0,00
	1999	34 121	0,66	0,90	1,69	82,00	33,33	0,00	31,43	89,19	1,13	-0,50	-3,09	0,00
Súkromní podnikatelia	1993	1 583	0,64	0,97	1,20	64,75	8,52	5,77	25,21	56,08	1,82	0,20	0,00	0,06
	1994	1 437	0,68	0,95	1,37	67,44	6,98	5,65	27,89	62,43	1,88	1,69	0,47	0,73
	1995	1 368	0,73	1,01	1,27	62,35	7,61	4,67	31,17	63,52	1,62	1,61	0,27	0,83
	1996	1 377	0,76	1,02	1,25	63,34	7,27	3,40	31,29	63,64	1,47	1,68	0,00	0,84
	1997	1 230	0,80	1,06	1,16	57,82	7,69	2,40	31,66	55,45	1,38	1,87	0,00	0,77
	1998	931	0,80	1,06	1,05	52,29	7,73	3,64	28,12	58,01	1,33	0,84	0,00	0,41
	1999	972	0,93	1,17	0,94	45,28	8,90	4,83	24,73	47,80	1,23	0,96	0,00	0,39

vom a podporiť záujem o dosiahnutie zisku je jednou z najvýznamnejších úloh podnikovej sféry. Opatrenia, ktorými to možno dosiahnuť, sú situované najmä v legislatívnej oblasti. Z dlhodobého hľadiska je nemysliteľná nepreviazanosť makro- a mikrosféry ekonomiky, typická prakticky pre celé analyzované obdobie.

Diferencovanosť finančnej situácie podľa právnej formy podniku

Analyzovaný súbor podnikov teraz rozčleníme podľa právnej formy podnikania. Príslušné údaje sú sústredené v tab. 5.

Počet štátnych podnikov sa výrazne znížil. V súčasnosti patria do tejto kategórie najvýznamnejšie podniky – prirodzené monopoly, ktoré sú tiež v predprivatizačnom očakávaní. Polovica použitých ukazovateľov má priaznivejšiu úroveň, ako to bolo v prípade priemerného podniku. Štátne podniky vykazujú vyššiu likviditu (je však veľmi vzdialená od žiaducich hodnôt) a sú pomerne nízko zadlžené. Ukazovatele aktivity sú poznačené ich veľkosťou a v poslednom roku sa podstatne zhoršila rentabilita.

Počet akciových spoločností vzrástol a zvýšil sa i ich podiel na analyzovanom súbore. V porovnaní s priemerným podnikom sú „lepšie" v likvidite a zadlženosti, extrémne sú však ich výsledky v inkase pohľadávok a splácaní záväzkov.

Spoločnosť s r. o. je najpočetnejšou právnou formou podnikania. Je pre ňu príznačná nízka schopnosť hradiť záväzky a extrémne vysoká zadlženosť. Ukazovatele aktivity majú priaznivejšie hodnoty ako priemerný podnik, čo súvisí pravdepodobne aj s tým, že túto právnu formu majú najmä malé podniky. O tom, že sa využitie majetku zhoršuje aj u tejto právnej formy vypovedá znižujúca sa obratovosť aktív.

Výsledky súkromných podnikateľov sú najlepšie. Napriek tomu ich počet i podiel v súbore (a asi i celkove) klesá. Signalizuje to mimoriadne nároky, ktorým musia čeliť v existujúcom prostredí. Je to jediná forma, ktorá sa môže prezentovať prevahou pohľadávok nad záväzkami, prijateľnou zadlženosťou a schopnosťou „vrátiť" cudzie zdroje a predovšetkým kladnými hodnotami ukazovateľov rentability.

Plastickejší obraz o finančnej situácii slovenským podnikov poskytujú údaje vypovedajúce o variabilite výsledkov. Preto sú v tab. 6 uvedené hodnoty horného a dolného kvartilu, vyčíslené pre rok 1999.

Pripomíname, že správna interpretácia výsledkov, závisí od charakteru ukazovateľa. Preto je hranicou, za ktorou sa nachádza štvrtina najlepších podnikov u ukazovateľa L3 (žiaduci je jeho rast) hodnota horného kvartilu (HK), teda 1,51, ale u ukazovateľa TZ (žiaduci je jeho pokles) je hranicou štvrtiny najlepších podnikov dolný kvartil, v našom prípade 3,67 roka.

Je evidentné, že variabilita výsledkov je v celom súbore i pri jeho členení podľa právnych foriem významná.

Likviditu zodpovedajúcu nárokom uplatňovaným vo vyspelých trhových ekonomikách, t. j. L2 v intervale 1 – 1,5 a L3 v intervale 2 – 2,5 spĺňa štvrtina najlepších štátnych podnikov, akciových spoločností, a predovšetkým súkromných podnikateľov registrovaných v OR. Týmto požiadavkám nevyhovujú ani najlepšie podniky (25 %) z celého súboru a spoločnosti s ručením obmedzeným.

Zadlženosť. Prevahu pohľadávok nad záväzkami vykazuje štvrtina najlepších podnikov celého súboru, štátnych podnikov, akciových spoločností, spoločností s ručením obmedzeným a až polovica počtu súkromníkov v OR. Viac ako dvojtretinový podiel cudzích zdrojov na celkových vykazuje viac než polovica celého súboru, a tiež s. r. o. Štvrtina najlepších podnikov každej právnej formy vykazuje prijateľnú schopnosť splatiť cudzie zdroje. Súčasne štvrtina najhorších podnikov celého súboru, akciových spoločností, s. r. o., súkromných podnikateľov registrovaných v OR a dokonca polovica štátnych podnikov to nie je schopná urobiť vôbec (pre zápornú hodnotu CF).

Tab. 6 Ukazovatele finančnej situácie podnikov v členení podľa právnej formy v r. 1999

Odbor	Počet podnikov (z toho 25 %)	Štatistické hodnoty	Ukazovatele											
			L2	L3	PN	CZA	TZ	DOZAS	DSPOH	DSZAV	OAKT	ROA	ROE	RT
		HK	1,25	1,51	4,27	102,45	9999	32,39	103,93	262,19	2,54	1,16	2,51	0,60
Celý	43 044	Me	0,68	0,93	1,61	77,45	30,62	0,28	34,92	89,90	0,97	-0,42	-2,42	0,00
súbor	(10 761)	DK	0,24	0,39	0,45	27,85	3,67	0,00	0,00	7,78	0,04	-10,00	-40,70	-5,89
Štátne		HK	1,78	2,21	3,57	84,57	9999	81,54	364,17	629,51	0,81	0,11	0,17	0,14
podniky	142	Me	0,76	1,04	1,56	31,83	9999	13,19	65,68	67,66	0,11	-3,68	-6,28	0,00
	(35)	DK	0,28	0,39	0,50	14,27	2,54	0,00	12,64	26,18	0,00	-17,47	-31,89	-244,44
Akciové		HK	1,51	1,91	3,25	90,17	9999	44,69	226,16	417,30	1,11	0,51	0,99	0,41
spoloč.	3 581	Me	0,79	1,00	1,29	53,53	77,20	1,93	79,43	118,00	0,33	-0,73	-1,87	0,00
	(895)	DK	0,34	0,48	0,48	15,52	6,01	0,00	10,27	31,74	0,01	-8,06	-25,91	-15,00
Spoloč.		HK	1,18	1,37	4,43	105,52	9999	27,43	93,41	249,95	2,69	1,02	2,33	0,46
s r. o.	34 121	Me	0,66	0,90	1,69	82,00	33,33	0,00	31,43	89,19	1,13	-0,50	-3,09	0,00
	(8 530)	DK	0,22	0,36	0,48	35,40	4,03	0,00	0,00	6,02	0,04	-10,91	-45,90	-5,36
Súkromní		HK	2,54	3,80	2,68	91,78	9999	48,13	100,96	212,62	2,64	10,17	16,26	6,12
podnik.	972	Me	0,93	1,17	0,94	45,28	8,90	4,83	24,73	47,80	1,23	0,96	0,00	0,39
v OR	(243)	DK	0,24	0,46	0,00	6,48	0,58	0,00	0,00	2,92	0,28	-9,05	-23,11	-4,69

Aktivita. V tejto oblasti sú priam raritou výsledky štátnych podnikov v ukazovateľoch DSPOH a DSZÁV. Štvrtina týchto podnikov inkasuje raz za rok a štvrtina platí raz za 21 mesiacov.

Rentabilita. Štvrtina najlepších podnikov v každej právnej forme má kladné hodnoty ukazovateľov rentability, v kategórii súkromníci v OR je takýchto subjektov viac ako polovica.

Aj tento pohľad na finančné výsledky podnikov dáva na prvé miesto v rebríčku úspešnosti právnu formu – súkromníci registrovaní v OR, najproblematickejšími sú spoločnosti s ručením obmedzeným.

Finančná situácia podnikov podľa predmetu činnosti

Analogickým spôsobom posúdime vplyv predmetu činnosti, vyjadrený OKEČ, na výsledky a finančnú situáciu podnikov. Údaje sú sústredené v tab. 7.

Variabilita výsledkov je tu menšia, výsledky sú kompaktnejšie. Predsa však možno isté špecifiká odhaliť. Za zmienku stojí badateľne nižšia bežná likvidita (L2) v maloobchodných podnikoch. Je spôsobená výrazne nižším stavom krátkodobých pohľadávok, pretože tu sa kupuje „za hotové". Veľkoobchodné podniky vykazujú najvyššiu zadlženosť (CZA), čo spôsobuje obstarávanie veľkých objemov zásob na úver. Ten istý vplyv vyvoláva takmer dvojnásobne dlhšiu dobu splatenia cudzích zdrojov (TZ), oproti podnikom poskytujúcim služby a výrobným podnikom. Podniky výroby zasa majú veľmi dlhú dobu inkasa pohľadávok a splatenia záväzkov, čo súvisí so špecifickým režimom dodávateľsko-odberateľských vzťahov medzi nimi. Naopak, treba spomenúť všeobecnú zhodu vo vykazovaní záporných hodnôt ROA a ROE.

Nakoniec uskutočníme prienik do úrovne vybraných výrobných skupín OKEČ. Zvýši to plastičnosť pohľadu na finančnú situáciu slovenských podnikov.

Finančná situácia podnikov vo vybraných výrobných odboroch

Pre komparáciu finančnej situácie podnikov patriacich do rôznych odborov sme sa zamerali na odbory, v ktorých pôsobia významné a známe slovenské podniky (napr. Chemolak, Chemosvit, Matador, Makyta, Váhostav, Hydrostav a ďalšie), resp. tie, ktoré v minulosti rozhodujúcim spôsobom ovplyv-

Tab. 7 Ukazovatele finančnej situácie podnikov v r. 1993 – 1999 podľa OKEČ – hlavné skupiny **Štatistická charakteristika: Me**

Hlavné skupiny OKEČ	Rok	Počet subjektov	Ukazovatele											
			L2	L3	PN	CZA	TZ	DOZÁS	DSPOH	DSZÁV	OAKT	ROA	ROE	RT
Výroba	1993	6 329	0,68	1,06	1,56	56,66	18,51	34,72	66,65	116,99	0,82	-0,64	-1,83	0,00
	1994	8 373	0,70	1,02	1,63	62,02	14,85	22,93	60,63	114,31	0,96	0,00	-0,84	0,00
	1995	9 568	0,72	1,01	1,69	67,41	14,17	16,49	58,20	112,47	1,02	0,00	-0,42	0,00
	1996	11 069	0,71	0,97	1,72	74,96	16,82	13,29	60,65	118,04	1,10	0,00	-1,01	0,00
	1997	12 192	0,69	0,95	1,74	77,07	16,87	10,43	56,75	115,91	1,12	0,00	-1,02	0,00
	1998	11 399	0,70	0,96	1,72	76,23	21,51	9,17	55,97	112,12	1,10	-0,31	-2,10	0,00
	1999	12 191	0,68	0,93	1,77	76,99	25,86	8,49	54,02	114,69	1,02	-0,58	-2,71	0,00
Veľkovýroba	1993	5 981	0,66	1,00	1,53	78,18	38,29	11,79	26,28	83,23	1,46	-0,67	-2,88	0,00
	1994	8 572	0,69	0,99	1,54	79,47	29,56	8,34	27,64	82,46	1,49	-0,43	-2,96	0,00
	1995	9 709	0,67	0,96	1,56	81,49	26,68	6,87	29,55	80,32	1,47	-0,02	-2,04	0,00
	1996	11 262	0,65	0,94	1,68	85,40	30,56	5,96	29,66	84,58	1,46	-0,15	-2,46	0,00
	1997	12 304	0,64	0,93	1,59	85,26	30,14	3,20	29,10	82,02	1,29	-0,10	-2,44	0,00
	1998	11 107	0,65	0,94	1,54	84,01	49,79	0,85	26,45	75,69	1,05	-0,56	-3,57	0,00
	1999	11 107	0,62	0,91	1,59	84,32	44,71	0,72	27,01	78,49	0,92	-0,35	-2,52	0,00
Maloobchod	1993	1 488	0,48	1,00	2,00	77,01	38,36	28,78	13,95	60,26	1,92	-1,30	-5,29	0,00
	1994	2 032	0,49	0,97	2,30	81,41	25,13	22,74	14,47	63,76	2,08	-0,38	-3,70	0,00
	1995	3 027	0,54	0,96	1,77	76,44	23,86	12,81	12,17	57,03	1,48	-0,36	-3,45	0,00
	1996	4 212	0,56	0,93	1,87	82,04	28,78	9,41	14,61	68,73	1,52	-0,30	-3,94	0,00
	1997	4 906	0,55	0,92	1,76	83,21	31,14	7,89	17,18	75,30	1,37	-0,20	-3,09	0,00
	1998	5 135	0,56	0,91	1,61	79,74	50,43	v4,23	13,46	68,21	1,19	-0,72	-3,31	0,00
	1999	5 943	0,53	0,89	1,61	79,88	44,24	3,58	12,10	67,41	1,11	-0,50	-3,00	0,00
Služby	1993	4 986	0,83	1,01	1,23	61,54	16,19	0,00	34,76	80,35	1,14	-0,30	-1,01	0,00
	1994	6 614	0,86	1,00	1,35	64,99	13,62	0,00	34,10	79,96	1,19	0,00	-0,44	0,00
	1995	7 648	0,86	0,99	1,38	68,13	13,71	0,00	36,31	83,79	1,19	0,00	-0,84	0,00
	1996	9 331	0,84	0,97	1,49	73,49	13,71	0,00	37,09	89,16	1,21	0,00	-1,01	0,00
	1997	11 175	0,83	0,95	1,49	74,26	14,47	0,00	35,22	90,77	1,13	0,00	-1,01	0,00
	1998	11 647	0,87	0,98	1,43	70,95	17,51	0,00	35,85	87,55	1,01	-0,10	-1,41	0,00
	1999	12 914	0,84	0,96	1,49	70,06	23,45	v0,00	34,32	88,68	0,91	-0,32	-1,91	0,00

Tab. 8 Porovnanie finančnej situácie podnikov vo vybraných odboroch

Odbor	Počet podnikov (z toho 25 %)	Štatistické hodnoty	Ukazovatele										
			L2	L3	PN	CZA	TZ	DOZAS	DSPOH	DSZAV	OAKT	ROA	ROE
Výroba elektrických strojov a prístrojov	388 (97)	HK	1,36	1,77	3,79	94,05	9999	54,08	111,46	182,03	2,51	2,06	6,30
		Me	0,85	1,09	1,47	69,48	21,56	16,94	56,39	103,63	1,58	-0,34	-1,89
		DK	0,43	0,67	0,77	35,83	4,95	0,00	14,95	40,08	0,64	-8,13	-31,17
Výroba strojov a zariadení	604 (151)	HK	1,12	1,48	3,70	98,28	9999	77,19	127,03	263,58	2,36	1,70	4,87
		Me	0,69	1,01	1,83	76,68	32,67	23,89	65,06	122,98	1,24	-0,46	-2,45
		DK	0,36	0,61	0,95	43,28	6,49	0,00	27,57	53,80	0,39	-9,05	-36,09
Textilná výroba	221 (55)	HK	1,10	1,37	6,20	122,39	9999	74,15	87,97	298,95	2,26	1,39	1,74
		Me	0,59	0,82	2,12	82,22	25,85	12,89	43,68	101,81	1,13	-0,67	-4,18
		DK	0,21	0,47	0,98	43,68	6,03	0,00	9,73	32,59	0,36	-9,48	-38,11
Výroba chemikálií a chemických výrobkov	143 (35)	HK	1,09	1,44	3,32	98,40	9999	60,01	108,12	236,89	1,93	1,42	4,71
		Me	0,65	0,96	1,52	75,07	34,24	30,32	57,71	101,60	0,95	-0,32	-0,85
		DK	0,34	0,53	0,67	40,32	5,18	0,00	2,16	22,17	0,16	-9,12	-32,33
Výroba výrobkov z gumy a plastov	333 (83)	HK	1,08	1,37	3,50	104,80	9999	47,49	83,93	226,04	2,47	2,10	5,91
		Me	0,64	0,89	2,01	79,06	14,25	15,63	42,12	96,57	1,44	0,00	-0,91
		DK	0,32	0,51	0,92	43,20	4,38	0,00	12,60	31,44	0,36	-7,79	-34,90
Výroba nábytku	376 (94)	HK	0,90	1,21	6,87	131,87	9999	69,06	93,07	332,52	2,45	0,70	1,08
		Me	0,49	0,73	2,54	85,68	201,75	23,34	37,99	136,43	1,21	-1,77	-6,77
		DK	0,18	0,33	1,13	53,33	8,91	0,00	7,49	53,00	0,34	-16,54	-57,10
Stavebníctvo	3 370 (842)	HK	1,25	1,36	2,92	100,20	9999	17,73	120,30	228,23	3,08	1,06	3,28
		Me	0,81	0,95	1,47	81,04	32,50	0,34	50,73	93,64	1,55	-0,37	-2,16
		DK	0,40	0,53	0,74	41,95	5,52	0,00	10,05	26,22	0,30	-9,77	-45,91

ňovali rozvoj ekonomiky (strojárstvo). Porovnanie situácie je statické, opiera sa o výsledky dosiahnuté v r. 1999, avšak je opäť doplnené kvartilmi umožňujúcimi skúmať variabilitu výsledkov. Ukazovatele a ich hodnoty sú v tab. 8.

Výsledky nebudeme podrobnejšie komentovať, pozorný čitateľ si urobí obraz sám. Stručne len najzásadnejšie poznatky:

- Priemerný podnik v každom z vybraných odborov je insolventný a táto neschopnosť platiť je primárna (pozri ukazovateľ PN). Vo väčšine odborov (okrem výroby nábytku) sa štvrtina najlepších podnikov nachádza pri ukazovateli bežná likvidita (L2) v intervale prijateľných hodnôt (1 – 1,5), v pásme takýchto výsledkov (2 – 2,5) sa pri celkovej likvidite (L3) nenachádza žiaden odbor. To opäť poukazuje na nízky stav zásob, spôsobený nedostatkom zdrojov (pozri aj vývoj obratovosti zásob).
- Zadlženosť priemerného podniku je v každom odbore veľmi vysoká, dokonca aj v najlepšom odbore – výroba elektrických strojov a prístrojov – presahuje dvojtretinový podiel (69,5 %). V polovici z analyzovaných odborov (v štyroch) má viac ako štvrtina najhorších podnikov záporné vlastné imanie, a preto podiel cudzích zdrojov presahuje 100 %.
- Zhodnocovací proces je na nízkej úrovni a viac ako polovica podnikov v každom odbore vykazuje záporné hodnoty ukazovateľov rentability.

Záver

Finančná situácia slovenských podnikov je v priebehu celého obdobia rokov 1993 – 1999 veľmi nerovnovážna. Niektoré charakteristiky sa sústavne zhoršujú – nízka likvidita, rastúca zadlženosť, plošná stratovosť. V niektorých sú (zatiaľ veľmi skromné) náznaky zlepšovania – skracovanie lehôt inkasa pohľadávok a splácania záväzkov. Výsledky sú však diferencované podľa právnych foriem podnikania, menej podľa predmetu činnosti. Nesporné je, že opatrenia formulované v závere analýzy rokov 1993 – 1997 sú naďalej aktuálne:

Energickejšie a systémovo musí pokračovať transformačný proces. To nie je len privatizácia strategických podnikov, ale doriešenie radu ďalších trhových súvislostí, ako je cena práce, materiálových a energetických vstupov a pod.

Globalizácia je nezvratný proces, čo musíme rešpektovať a prispôsobiť sa mu. Znamená to (okrem iného) aj výber strategických partnerov pre slovenské podniky, ktoré prispejú svojím know how a prístupom na kontinentálne a svetové trhy.

Bankrot, sanácia, reenžiniering znamenajú procesy štandardné vo vyspelých trhových ekonomikách, s uplatnením ktorých treba dôrazne a plošne začať aj u nás.

Legislatívu, osobitne daňovú treba doladiť tak, aby podporovala podnikateľskú sféru a podnikateľom umožnila podnikať.

Istú nádej vyvolávajú čiastkové výsledky slovenských podnikov v r. 2000. Častejšie sú publikované správy o ziskovosti podnikov, o rastúcom záujme zahraničných investorov o kapitálové vstupy. I prijatie do elitného klubu krajín OECD by mohlo spôsobiť, že poradie chudobných a bohatých rokov bude iné, ako v sne o kravách a steblách obilia, ktorý sa prisnil egyptskému faraónovi. Je tu nádej, že po siedmich chudobných rokoch (1993 – 1999) príde na rad sedem (a viac) rokov bohatých.

NOVÝ ZÁKON O BANKÁCH

JUDr. František Hetteš, Ing. Miloš Švantner
Národná banka Slovenska

Vývoj a zložitosť finančných systémov, ako aj požiadavka zosúladenia zákona o bankách s finančným právom Európskych spoločenstiev a vytvorenie právnych predpokladov na úplné uplatňovanie tzv. bazilejských základných princípov pre efektívny výkon bankového dohľadu, stanovených Bazilejským výborom pre bankové dohľady v roku 1997, boli dôvodom začatia prác na tvorbe nového zákona o bankách (ďalej len zákon). Základné princípy okrem iného stanovujú, že kvalitný bankový dohľad je verejným majetkom, ktorého realizácia nemôže byť plne zabezpečená trhom, a jeho kľúčovým cieľom je stabilné fungovanie a dôveryhodnosť celého bankového systému.

Návrh nového zákona, podľa názoru autorov tohto článku, zohľadňuje najmä tieto princípy:

1. bezpečné fungovanie bankového systému ako celku,
2. výkon len povolených bankových činností,
3. nezasahovanie do zmluvných vzťahov medzi bankou a jej klientom,
4. princíp jedného povolenia,
5. spoluprácu s orgánmi dohľadu nad subjektmi finančného trhu,
6. zodpovednosť hlavných akcionárov a vrcholového manažmentu za úspešnosť banky,
7. vyváženosť rizík vyplývajúcich z bankových obchodov a ziskovosti banky,
8. transparentnosť, hodnovernosť a korektnosť výkonu všetkých bankových činností,
9. rovnaký prístup k poskytovaným bankovým obchodom,
10. preventívne pôsobenie bankového dohľadu,
11. výkon konsolidovaného dohľadu,
12. osobitnú reguláciu štátnych peňažných ústavov,
13. ochranu bankového tajomstva,
14. súdne preskúmanie postupu Národnej banky Slovenska.

Zákon po prvýkrát priamo definuje okrem účelu úpravy aj cieľ bankového dohľadu, ktorým je bezpečné fungovanie a stabilita bankového systému. Tento cieľ ovplyvnil celé znenie návrhu zákona.

V návrhu sa pojmovo zosúlaďujú bankové činnosti podľa zákona o bankách s bankovými činnosťami upravenými v Smernici Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/12 o zakladaní a podnikaní úverových inštitúcií (ďalej len banková smernica). V záujme jednoznačnejšieho výkladu sú v ňom definované viaceré finančné a bankové pojmy, pričom sa tiež zavádza nová terminológia, pojmy ako vlastné fondy, majetková angažovanosť a podobne.

Priamo v zákone je uvedená požiadavka minimálnej výšky peňažného vkladu do základného imania, a to vo výške 500 mil. Sk, a na vykonávanie hypotekárnych obchodov 1 mld. Sk. Ďalšie podmienky, ktoré musí žiadateľ splniť, sú zamerané na transparentnosť a hodnovernosť finančných prostriedkov, spôsobilosť a vhodnosť budúcich akcionárov banky, odbornú spôsobilosť a dôveryhodnosť osôb navrhovaných za členov štatutárneho orgánu, dozornej rady a za vedúcich zamestnancov. Žiadateľ musí tiež splniť viaceré podmienky, ktoré súvisia s činnosťou budúcej banky a s požiadavkami na bezpečné a obozretné podnikanie v oblasti bankovníctva. Všetky podmienky na vydanie povolenia pôsobiť ako banka bude musieť banka alebo pobočka zahraničnej banky plniť počas celej svojej existencie. Predpokladá sa, že v prípade splnenia zákonných podmienok bude Národná banka Slovenska povinná vydať danému subjektu povolenie pôsobiť ako banka.

Návrh rieši otázky výkonu bankových činností zahraničnými bankami členských štátov Európskej únie na území Slovenskej republiky bez povolenia Národnej banky Slovenska (princíp jedného povolenia) v rozsahu vymedzenom prílohou č. 1 k bankovej smernici. Ide v podstate o minimálny rozsah bankových činností, ktoré musí Národná banka Slovenska uznať ako dovolené na základe licencie príslušného členského štátu, v ktorom má zahraničná banka sídlo (domáci štát). Napriek tomu bude naďalej potrebné povolenie na niektoré bankové činnosti. Zákon umožňuje zahraničnej banke priamo bez zriadenia organizačnej zložky poskytovať bankové služby napríklad prostredníctvom internetu. Pre nečlenské štáty sa nebude uplatňovať princíp jedného povolenia.

Princíp jedného povolenia sa navrhuje uplatniť po splnení všetkých podmienok taxatívne uvedených pre finančné inštitúcie, ktoré sú novo definované v zákone.

Návrh rieši výkon bankového dohľadu nad pobočkou banky založenou podľa tohto zákona. Upravuje, ktorý orgán bankového dohľadu (hostiteľského štátu alebo Národnej banky Slovenska) a v akom rozsahu vykonáva bankový dohľad nad pobočkou banky.

Ďalej sa upravuje povinnosť Národnej banky Slovenska neodkladne informovať orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu, v ktorom banka vykonáva bankové činnosti, o odobratí povolenia banke. Cieľom tejto infor-

mačnej povinnosti je umožniť príslušnému orgánu bankového dohľadu prijať potrebné opatrenia na ukončenie činnosti pobočky banky na svojom území v záujme ochrany vkladateľov.

Právna úprava tejto časti má za cieľ odstrániť bariéry slobodného poskytovania bankových služieb bankami a zahraničnými bankami v rámci Európskej únie. Tieto ustanovenia však nadobudnú účinnosť až dňom vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie.

Návrh upravuje možnosť spolupráce Národnej banky Slovenska s inými orgánmi dozoru nad finančnými inštitúciami v Slovenskej republike a podobnými orgánmi dohľadu a dozoru v zahraničí a podmienky výmeny informácií získaných pri výkone bankového dohľadu alebo dozoru.

Zároveň sa upravuje povinnosť Národnej banky Slovenska informovať Európsku komisiu napr. o odmietnutí postúpenia informácie o založení pobočky a o skutočnostiach, ktoré sa týkajú povoľovacej činnosti pre pobočky so sídlom mimo územia členského štátu Európskej únie, ďalej prípadov, keď sa banka stala dcérskou spoločnosťou, ako i povinnosť informovať o všetkých ťažkostiach pri zakladaní banky v krajinách mimo Európskej únie. Tieto informácie majú predovšetkým slúžiť na to, aby Európska komisia mohla rokovať s tretími krajinami s cieľom dosiahnuť efektívny prístup bánk z členských štátov Európskej únie na trhy tretích krajín, porovnateľný s efektívnym prístupom poskytovaným zo strany Európskej únie tretím krajinám.

Organizácia a podnikanie bánk

V návrhu nového zákona sa tiež sprísňujú požiadavky na vnútornú organizáciu a riadenie bánk tak, aby sa zabezpečila okrem iného transparentnosť vykonávania bankových činností. Kladie sa dôraz na jednoznačné rozdelenie právomocí a zodpovednosti v systéme riadenia bánk priamo v stanovách a tiež na úpravu spolupráce medzi štatutárnym orgánom, dozornou radou a vedúcimi zamestnancami banky.

V organizačnej štruktúre banky sa premietajú jednotlivé požiadavky na zdravé a bezpečné fungovanie banky. Ide napríklad o rozdelenie právomocí v rámci banky, oddelenie výkonu jednotlivých činností v banke, požiadavky na výkon vnútornej kontroly v banke, na riadenie rizík, na informačný systém, na boj proti praniu špinavých peňazí. Do zákona sa premieta princíp tzv. corporate governance, ktorého úplné uplatnenie vyžaduje zmeny aj v iných právnych predpisoch, najmä v Obchodnom zákonníku (napríklad posilnenie práva a povinnosti hlavných akcionárov a zvýraznenie vplyvu a postavenia drobných akcionárov v akciovej spoločnosti a ochranu ich práv). Tieto organizačné požiadavky smerujú nielen voči banke samotnej, ale aj voči jej rozhodujúcim riadiacim zložkám, ako sú dozorná rada a predstavenstvo. Zákon prenáša zodpovednosť za úspešnosť banky na členov štatutárneho orgánu banky a v prípade pobočiek zahraničných bánk na ich vedúcich. Zákon široko definuje pojem bezpečnosti a zdravia banky s cieľom vytvorenia dostatočného priestoru na výklad tohto pojmu, najmä v záujme dosiahnutia cieľov bankového dohľadu.

Základný princíp, vyjadrený v časti označenej ako požiadavky na podnikanie bánk, t. j. zdravé podnikanie obchodnej banky, má prispieť k vyváženosti medzi akceptovateľným rizikom a žiaducou mierou ziskovosti (rentability) všetkých bankových obchodov. Zosúladenie tohto vzťahu medzi rizikami podstúpenými bankou a jej výnosmi pri vykonávaní povolených bankových činností vyžaduje splnenie podmienky transparentnosti. Transparentnosť, presnosť a korektnosť vykonávaných bankových činností sú prioritné princípy procesu regulácie bankového podnikania v obchodných bankách, ktorý je usmerňovaný a sledovaný Národnou bankou Slovenska. V tejto časti zákona sa rešpektuje potreba monitorovať a hodnotiť banku z pohľadu potenciálnych rizík na konsolidovanom základe.

Zákon teda definuje všeobecne, prostredníctvom najdôležitejších oblastí základnú povinnosť obchodných bánk podnikať s minimálnym rizikom a maximálne možným ziskom, rešpektujúc korektnosť vzťahu medzi klientom banky, akcionárom banky a manažmentom a jednotlivými pracovníkmi banky.

Finančné riziká sú formulované ako tri základné skupiny rizík (úverové, trhové a riziko likvidity), ktorých vnútorná štruktúra vyjadruje všetky ďalšie druhy rizík bankového systému každej ekonomiky.

Súčasťou zákona je aj stanovenie povinnosti pre banku uzatvoriť zmluvu s členmi štatutárneho orgánu, z ktorej musí byť zreteľná zodpovednosť člena štatutárneho orgánu za prípadné vzniknuté škody banky. Táto zodpovednosť sa navrhuje ako objektívna zodpovednosť. Rovnakú povinnosť uzavrieť obdobnú zmluvu s vedúcim pobočky zahraničnej banky má aj zahraničná banka.

Znenie zákona definuje podmienky investovania banky do právnických osôb, ktoré nie sú bankou podľa zákona, ani finančnou inštitúciou alebo podnikom pomocných bankových služieb. Ide o investovanie s následnou držbou akcií v banke, to znamená investovanie na vlastný účet banky a do vlastného portfólia banky. Nejde o investovanie do akcií s ich následným obchodovaním na sekundárnom trhu s cennými papiermi. V obchodnom portfóliu môžu banky držať akcie najdlhšie do 1 roka odo dňa ich nadobudnutia.

V návrhu zákona sa tiež zosúlaďujú požiadavky na podnikanie bánk s požiadavkami upravenými v bankovej smernici, napríklad v časti možnosti získavania majetkového podielu na nebankovej právnickej osobe. Zákon priamo upravuje niektoré limity, napr. pre primeranosť vlastných zdrojov, majetkovú angažovanosť.

Medzi najdôležitejšie investičné podmienky týkajúce sa podielov monitorovaných na individuálnom a konsolidovanom základe možno zaradiť tieto obmedzenia:

1. banka nemôže mať kontrolu nad právnickou osobou, ktorá nie je bankou, finančnou inštitúciou alebo podnikom pomocných bankových služieb,

2. banka môže investovať maximálne 15 % vlastných zdrojov do jednej právnickej osoby,

3. banka môže investovať maximálne 60 % vlastných zdrojov banky v súhrne jej investícií,

4. banka nemôže byť spoločníkom osôb, za ktorých záväzky by ručila ako spoločník celým svojím majetkom.

Zákon ďalej ukladá napr. povinnosť dodržať primeranosť vlastných zdrojov na úrovni minimálne 8 %, a to aj na konsolidovanom základe.

Znenie zákona vytvára podmienky dôležité na regulovanie majetkovej angažovanosti banky voči jednému klientovi alebo voči skupine klientov, čiže hospodársky spojených osôb. Ide o definovanie východísk, ako sa môže banka na konsolidovanom základe angažovať aktívami (súvahovými i podsúvahovými) voči svojim klientom.

Zákon ukladá bankám povinnosť oddeľovať investičné bankovníctvo (osobitné príkazy na investovanie do dlhopisov, akcií, iných verejne obchodovateľných cenných papierov, cenných papierov emitovaných bankami, na investovanie – obchodovanie na komoditných alebo opčných burzách, na emitovanie cenných papierov za klientov, na portfólio management za klientov banky a pod.) od úverových bankových obchodov a zamedziť tak využívanie klientských informácií získaných v základných bankových obchodoch, ako sú úvery, záruky, vkladové obchody a pod. v oblasti investovania na účet banky, alebo na účet klientov banky. Tento prístup sa nebude týkať verejne prístupných informácií.

Oddelenie investičného bankovníctva od úverových bankových obchodov sa navrhuje v banke uskutočniť jednak prostredníctvom organizačnej štruktúry (samostatnými útvarmi), ale aj v rámci vnútorného systému riadenia banky. Operatívna evidencia banky musí byť transparentná a musí osobitne sledovať jednak obchody investičného bankovníctva a úverové bankové obchody, obchody investičného bankovníctva na účet klientov banky a jednak investičné obchody na vlastný účet banky.

Finančné výkazy majú vo vyspelých trhových ekonomikách odrážať rozhodnutia vlastníkov, členov predstavenstva a výkonného manažmentu a ich dôsledky, vplyv na stav a operácie banky. Požiadavka na presnosť, reálnosť a pravdivosť finančných výkazov je prvoradá na to, aby bol bankový dohľad schopný:

a) vynucovať trhovú disciplínu v bankovom sektore,

b) vyhodnotiť dôsledky riadenia bánk,

c) vyhodnotiť riziká, ktoré banky podstupujú.

Vzhľadom na špecifické postavenie bánk, s cieľom odstrániť niektoré legislatívne obmedzenia vo výkazníctve bánk, sa navrhuje osobitný režim výkazníctva pre bankové inštitúcie, ktorý by stanovovalo Ministerstvo financií Slovenskej republiky po dohode s Národnou bankou Slovenska. Ide najmä o to, aby štvrťročné výkazy a následne aj hlásenia obozretného podnikania odrážali reálne skutočnosti, ktoré sa doteraz dali zistiť len v koncoročných výkazoch. Z toho dôvodu sa navrhuje novela zákona č. 536/1991 Zb. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

V záujme spresnenia finančného výkazníctva bánk sa zavádza povinnosť bankám a pobočkám zaúčtovať vykonané operácie do účtovných kníh v tom dni, keď sa tento účtovný prípad uskutočnil. S cieľom začatia sledovania trhových rizík sa navrhuje zaviesť – v súlade so smernicou Rady č. 93/6/EHS o kapitálovej primeranosti investičných a úverových inštitúcií – koncepciu obchodnej knihy a povinnosť pre banky viesť oddelene účtovníctvo pre činnosti vykonávané v mene klienta (obchodná kniha) a v mene banky (bankova kniha) na úrovni analytickej evidencie. Zároveň v záujme zreálnenia finančnej situácie sú banky a pobočky povinné prepočítavať majetok a záväzky vyjadrené v cudzej mene na slovenskú menu kurzom určeným Národnou bankou Slovenska, platným k tomuto dňu. V súvislosti so spresnením a v záujme objektivizácie finančných výkazov bánk sa novo upravujú pravidlá, zásady a termíny na zostavovanie bankových výkazov na účely výkonu bankového dohľadu.

Nápravné opatrenia a tzv. prompt corrective action

Bankový dohľad Národnej banky Slovenska musí mať na účely splnenia svojho poslania k dispozícii dostatok nástrojov na vykonanie nápravných krokov v prípade, že banka alebo pobočka zahraničnej banky neplní najmä niektoré z opatrení obozretného podnikania, porušuje všeobecne záväzné právne predpisy alebo ohrozuje veriteľov banky a celý bankový systém. Ide najmä o zabránenie vzniku tzv. systémovej chyby či takého šírenia „nákazy", ktorá by zasiahla celý bankový systém. V prípadoch zistenia drobných nedostatkov bude mať Národná banka Slovenska k dispozícii neformálne, formálno-procesne neupravené kroky, ako je výzva na prijatie opatrení na nápravu, čo z hľadiska praxe možno považovať za najefektívnejšie opatrenie, ktoré vykonajú príslušné orgány banky. Takýto postup je právne a aj vecne najjednoduchší, najrýchlejší a najefektívnejší. Ak sa preukáže, že banka nie je životaschopná, t. j. že nemá vnútorné ani vonkajšie sily a najmä finančné zdroje na ozdravenie, je potrebné, aby bankový dohľad asistoval pri riešení danej situácie napríklad formou zlúčenia či splynutia so zdravou bankou. Ak ani takáto šanca neexistuje, treba pristúpiť k likvidácii banky.

Novým spôsobom sa upravujú právne predpoklady na uloženie opatrení, ktoré sú jednoznačnejšie, pričom sa vychádza najmä z porušovania všeobecne záväzných právnych predpisov. V záujme posilnenia bankového dohľadu sa umožňuje ukladať peňažné pokuty aj fyzickým osobám, ktoré rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú chod banky. Pritom sa zavádzajú také ustanovenia, ktoré priamo ukladajú bankovému dohľadu urobiť opatrenia na nápravu. Ponecháva sa tiež možnosť ukladať pokutu aj fyzickým

osobám a právnickým osobám – nebankovým subjektom, ktoré porušujú zákon o bankách. V rámci opatrení na nápravu sa navrhuje zvýšiť pokutu do 20 mil. Sk. Očakáva sa, že Národná banka Slovenska bude môcť uložiť pokutu až do výšky 1 mil. Sk členovi štatutárneho orgánu, dozornej rady alebo vedúcemu zamestnancovi za porušenie povinností vyplývajúcich zo zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a tiež za porušenie povinností uložených rozhodnutím Národnej banky Slovenska.

V zákone sú upravené postupy zavedenia nútenej správy, pravidlá vykonávania nútenej správy, pôsobnosť núteného správcu a jeho zástupcov a tiež dôvody ukončenia nútenej správy. Podľa týchto ustanovení bude Národná banka Slovenska povinná zaviesť nútenú správu v banke s cieľom jej ozdravenia, ak budú splnené zákonnom stanovené podmienky. Zákon vymedzuje prípady, kedy Národná banka Slovenska môže a kedy je povinná zaviesť nútenú správu (napr. ak primeranosť vlastných zdrojov klesne pod 6 %).

Podobne sa navrhuje riešiť v zákone aj odobratie povolenia pôsobiť ako banka. To znamená, že zákon ustanoví, kedy Národná banka Slovenska bude povinná odobrať povolenie pôsobiť ako banka (napríklad ak vlastné zdroje banky klesnú pod úroveň základného imania alebo ak primeranosť vlastných zdrojov banky klesne pod 3 %) a kedy bude mať možnosť odobrať povolenie pôsobiť ako banka.

Vzhľadom na charakter činnosti bánk, najmä osobitosť a zložitosť činnosti banky a z toho vyplývajúci komplex vzťahov a problémov, zákon osobitne upravuje niektoré postupy pri likvidácii banky (napríklad návrh na menovanie a odvolanie likvidátora môže podať iba Národná banka Slovenska), povinnosť súdu rozhodnúť o návrhu Národnej banky Slovenska do siedmich dní od podania návrhu, kto môže byť likvidátorom, ochranu bankového tajomstva pri likvidácii banky, informačnú povinnosť voči Národnej banke Slovenska a podobne. Týmto postupom sa sleduje najmä bezpečné likvidovanie banky, ktoré nesmie ohroziť bankový systém ako celok.

Dohľad na konsolidovanom základe

V zákone sa navrhuje upraviť výkon bankového dohľadu tak na individuálnom, ako aj na konsolidovanom základe. Jednoznačne sa upravujú vzťahy medzi týmito dohľadmi tak, že bankový dohľad na konsolidovanom základe nenahrádza dohľad nad jednotlivými osobami zahrnutými do konsolidovaného celku a nenahrádza sa ním výkon bankového dohľadu na individuálnom základe nad bankami, ani dozor nad inými finančnými inštitúciami. V rámci tohto dohľadu ide o sledovanie a reguláciu rizík konsolidovaných celkov, ktorých súčasťou je banka, s cieľom obmedziť riziká, ktorým je banka vystavená z dôvodu jej účasti v konsolidovanom celku. V procese dohľadu na konsolidovanom základe bude môcť Národná banka Slovenska uložiť nebankovému subjektu v rámci konsolidovaného celku iba pokutu za neumožnenie vykonať kontrolu na mieste alebo za neposkytnutie požadovaných informácií.

Implementácia dohľadu na konsolidovanom základe predstavuje súčasť širšieho programu zmien výkonu bankového dohľadu.

Návrh zákona definuje skupiny podliehajúce konsolidovanému dohľadu na základe popisu nasledujúcich troch rozdielnych typov skupín spoločností:

1. banková skupina, ktorá je kontrolovaná bankou,
2. finančná skupina, ktorá je kontrolovaná finančnou inštitúciou,
3. zmiešaná skupina, ktorá je kontrolovaná osobou, ktorá nie je finančnou inštitúciou ani bankou, pričom aspoň jedna z kontrolovaných osôb je banka.

Zákon obsahuje aj návrh novely Trestného zákona, ktorá by mala upraviť skutkové podstaty uvedené v § 125 a § 127 tak, aby na trestné stíhanie členov štatutárneho orgánu, prokuristov právnickej osoby alebo fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi, postačovala aj nedbanlivosť. Doteraz sa vyžadovalo preukázanie úmyslu, čo je z hľadiska postihovania týchto osôb problematické a ťažko realizovateľné.

Slovenská republika na rokovaniach o jej prijatí do OECD prisľúbila, že v Slovenskej republike bude v súlade so záväznými právnymi dokumentmi OECD zrušená anonymita bankových a iných finančných obchodov. Túto anonymitu s účinnosťou od 1. 1. 2001 ruší nový zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Zákon v príslušných ustanoveniach stanovuje povinnosť bankám nevykonávať tzv. anonymné obchody.

Navrhnutou novelou Obchodného zákonníka sa má umožniť kapitalizácia pohľadávok tak, že veriteľ právnickej osoby môže svoju pohľadávku premeniť na podiel na základnom imaní právnickej osoby.

Nové znenie zákona o bankách bolo vypracované v spolupráci so zástupcami Ministerstva financií SR a niektoré špecifické oblasti boli priebežne konzultované na úrovni expertov.

V čase písania tohto článku sa navrhovalo nasledujúce členenie zákona:

a) Základné ustanovenia.
b) Výkon bankového dohľadu.
c) Povolenie.
d) Zastúpenie banky a zahraničnej banky.
e) Organizácia a riadenie banky.
f) Požiadavky na podnikanie bánk.
g) Obchodná dokumentácia.
h) Opatrenia na nápravu a pokuty.
i) Bankový dohľad na konsolidovanom základe.
j) Osobitné ustanovenia pre banky založené ako štátne peňažné ústavy.
k) Hypotekárne bankovníctvo.
l) Bankové tajomstvo.
m) Konanie pred Národnou bankou Slovenska.
n) Prechodné a záverečné ustanovenia.

OBSAH ROČNÍKA 2000/CONTENTS OF VOLUME VIII

Téma Title	Č. No.	Str. Page
NÁRODOHOSPODÁRSKA PROBLEMATIKA A BANKOVNÍCTVO / NATIONAL ECONOMY AND BANKING		
Adresár bánk a pobočiek zahraničných bánk, zastúpení zahraničných bánk, asociácií v peňažnom sektore, búrz a iných spoločností v bankovom sektore v SR **Directory of Banks and Branch Offices of Foreign Banks, Representative Offices of Foreign Banks, Associations in the Financial Sector, Stock Exchanges and other Selected Financial Institutions in the SR**	9	27
Bankové fúzie a akvizície **Bank Mergers and Acquisitions** – Prof. Ing. Otto Sobek, CSc.	12	2 29
Deficit všeobecnej vlády a bežného účtu platobnej bilancie **Deficit in General Government and the Current Account of the Balance of Payments** – Ing. Peter Dovčiak	2	5 30
Hypotekárny záložný list v strednej a východnej Európe **The Mortgage Bond in Central and Eastern Europe** – Soňa Babincová	12	8 35
Chemický priemysel SR v rokoch 1995 – 1998 **Slovak Chemical Industry in 1995 – 1998** – Ing. Anna Cuperová	6	16 36
Mena, bankovníctvo a finančné trhy – rozhovor **Currency, Banking and Financial Markets – inteview** – Soňa Babincová	11	8 36
Menová politika je živý mechanizmus – rozhovor s viceguvernérkou NBS Elenou Kohútikovou **Monetary Polici is a Living Mechanism – Interview with Elena Kohútiková, Vice-Governor of the NBS** – Alica Polónyiová	4	2 33
Modernizácia medzibankového platobného styku – RTGS **Modernization of the Interbank Payment System: Real Time Gross Settlement (RTGS)** – Ing. Emília Tóthová	9	2
Operatívna expozícia / Operational Exposure – Dr. Ing. Anna Poledňáková	4	14
Oracle – analytické riešenie pre finančný sektor **Oracle: Applications for the Financial Sector**	2	26
Oracle – partner pre E-bankovníctvo finančných inštitúcií orientovaných na zákazníka **Oracle: Applications in Electronic Banking**	3	28
Osobitosti prognózovania finančného vývoja slovenských podnikov	1	12
Special Aspects of Forecasting the Financial Development of Slovak Companies – Prof. Ing. Karol Zalai, CSc.		38
Peniaze a monetárne teórie (recenzia) **Money and Monetary Theories (review)** – prof. Ing. Otto Sobek, CSc.	8	14
Platobné systémy – vybrané pojmy **Payments Systems – Selected Terms** – Ing. Emília Tóthová, Ing. Antónia Rakúsová	10	12
Predpoklady analýz verejných financií v Slovenskej republike **Assumptions for the Analysis of Public Finance in the Slovak Republic** – Peter Gonda	5	2 28
Priame zahraničné investície na Slovensku **Foreign Direct Investment in Slovakia** – Ing Adela Hošková, PhD.	2	10 35
Prognóza vývoja ekonomiky Slovenska na rok 2000 a výhľad do roku 2003 **Forecast of Economic Development in Slovakia for 2000 with an Outlook for 2003** – RNDr. Viliam Páleník, PhD., Tatiana Krasuľová, Ing. Vladimír Kvetan, Ing. Jaroslav Vokoun	1	4 31
Účtovná expozícia a jej meranie **Measuring Translation Exposure** – Dr. Ing. Anna Poledňáková	6	21
Vnútorný audit **Internal Audit** – Ing. Mária Pročková	9	7 38
Využitie konjunkturálneho prieskumu na odhad vývoja produkcie v priemysle SR **Research into Economic Activity and Forecasts for Industrial Production in the SR** – RNDr. František Hajnovič	6	4
Využitie modelu EVA na stanovenie hodnoty podniku **Using of the Economic Value Added Model for Valuation of a Company** – Doc. Ing. Eva Kislingerová, CSc.	11	19 38
Vývoj finančnej situácie slovenských podnikov v rokoch 1993 – 1999 **Financial Situation of Slovak Companies in 1993 – 1999** – prof. Ing. Karol Zalai, CSc.	12	11
Zahraničná zadlženosť SR a plnenie dlhovej služby v roku 1999 **External Debt of the SR and Debt Servicing in the Year 1999** – Ing. Pavol Kyjac	7	2 31

Téma Title	Č. No.	Str. Page
5. medzinárodná konferencia clearingových inštitúcií centrálnej a východnej Európy 5th International Conference of Clearing Institutions of Central and East Europe – Ing. Emília Tóthová	11	6 34
MENOVÁ PROBLEMATIKA A CENTRÁLNA BANKA MONETARY DEVELOPMENT AND CENTRAL BANKING		
Bankový dohľad a stabilita bankového systému Banking Supervision and the Stability of the Banking System – Ing. Tibor Kašiak	10	6 38
Devízová politika v Slovenskej republike Foreign Exchange Policy in Slovakia – Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.	12	5 32
Konkretizovaný menový program NBS na rok 2000 Revised Monetary Programme of the NBS for 2000	6	2 32
Manažment rizík a riziká manažmentu Management of Risk and the Risk of Management – Ing. Štefan Galbáč	5	7 33
Menová politika centrálnej banky a jej perspektívy Prospects of the Central Bank and its Monetary Policy – Ing. Elena Kohútiková, CSc.	11	2 30
Menový program Národnej banky Slovenska na rok 2000 The Monetary Programme of the NBS for the Year 2000	1	2 29
Nový prístup v oblasti uplatňovania menových nástrojov A New Approach to the Application of Monetary Instruments – Ing. Peter Andresič	3	2 31
Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj The Organization for Economic Co-operation and Development – Jozef Mudrík	4	4 35
Ponuka Inštitútu bankového vzdelávania NBS v oblasti dištančného štúdia NBS Institute of Banking Education: Correspondence Courses	5	22
Príhovor guvernéra NBS Mariána Juska na stretnutí s bankou Paribas Speech Given at the Meeting with Bank Paribas	2	4
Úloha centrálnej banky v oblasti dohľadu nad platobnými systémami Tasks of the Central Bank in the Area of Payment Systems Oversight – Ing. Anna Pastuchová, PhD.	10	2 34
Uplatňovanie stabilizačnej menovej politiky – rozhovor s guvernérom NBS Mariánom Juskom Applying a Stabilisation Monetary Policy – Interview with Marián Jusko, the Governor of the NBS – Soňa Babincová	8	2 30
Vývoj kurzu slovenskej koruny od februára 1993 do júna 2000 Exchange Rate Development of Slovak Koruna from February 1993 until June 2000 – RNDr. Vladimír Polhorský	8	5 33
KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO / COMMERCIAL BANKING		
Banka má takých klientov, akých si zaslúži Each Bank Has the Customers it Deserves – RNDr. Milan Veščičík	1	15
Budúcnosť dokumentárneho akreditívu v medzinárodnom obchode The Future of Documentary Letter of Credit in Foreign Trade – Ing. Mgr. Renáta Vokorokosová	10	9
Diferenciačná stratégia komerčnej banky Diferentiating Strategy of Commercial Banks – Doc. Ing. Alena Longauerová, CSc.	1	11
Direct marketing ako forma komunikácie Direct Marketing, a Medium for Advertising – Ing. Eleonóra Veresová, PhD.	12	23
Ľudský činiteľ v bankovníctve Human Factors in Banking – Ing. Eleonóra Veresová, PhD.	11	17
Marketingová komunikácia banky – I. časť Marketing Communication of Banks – Part I – Doc. Ing. Jaroslav Kita, CSc.	2	13 38
Marketingová komunikácia banky – II. časť Marketing Communication of Banks – Part II – Doc. Ing. Jaroslav Kita, CSc.	3	11 35
Umiestňovanie a diferenciácia služieb v bankovníctve Placement and Differentiation of Banking Services – Ing. Eleonóra Veresová, PhD.	7	15
Vývoj v oblasti hypotekárneho bankovníctva v SR v roku 1999 Developments in the Field of Mortgage Banking in the SR in 1999 – Ing. Miroslav Marenčík, JUDr. Alojz Ševík	5	9 35
FINANČNÝ A KAPITÁLOVÝ TRH, BURZA, CENNÉ PAPIERE FINANCIAL AND CAPITAL MARKET, STOCK EXCHANGE, SECURITIES		
Depozitné certifikáty / Certificates of Deposit – Doc. Ing. Božena Hrvoľová, CSc.	7	11
Finančné deriváty na menu Financial Currency Derivatives – Ing. Radovan Majerský	6	12
Finančný trh (recenzia) Financial Market (review) – Doc. Ing. Mária Klimiková, CSc.	3	27

Téma Title	Č. No.	Str. Page
Komerčné papiere / Commercial Papers – Doc. Ing. Božena Hrvoľová, CSc.	4	18
Predaj štátnych dlhopisov v roku 1999 **Government Bonds Market in 1999** – Ing. Juraj Džuppa	6	9 33
Prispeje zákon o kolektívnom investovaní k oživeniu kapitálového trhu? **Can a Collective Investments Law Help Revive our Capital Market?** – Doc. Ing. Božena Chovancová, CSc.	5	11 37
REPO obchody / Repurchase Agreements – Ing. Dalibor Ciglan	4	7
Úloha kapitálového trhu pri reštrukturalizácii ekonomiky **The Role of the Capital Market in the Restructuring of the Economy** – Doc. Ing. Božena Chovancová, CSc.	1	8 35
Zhodnocovať dočasne voľné finančné zdroje štátu na finančných trhoch? **Should Temporarily Available Treasury Funds be Appreciated in the Financial Markets?** – Ing. Lucia Kostanjevcová	9	4 35
BANKOVNÍCTVO V ZAHRANIČÍ A MEDZINÁRODNÉ INŠTITÚCIE **BANKING AND PUBLIC FINANCE ABROAD AND INTERNATIONAL INSTITUTIONS**		
Hypotekárny úver v európskych krajinách – I. časť **Mortgage Loans in Certain European Coutries – Part I** – Ing. Viktória Múčková, CSc.	9	10
Hypotekárny úver v európskych krajinách – II. časť **Mortgage Loans in Certain European Coutries – Part II** – Ing. Viktória Múčková, CSc.	10	16
Jubilejné zasadnutie asociovaných členov Federácie bánk Európskej únie **Jubilee Meeting of Associate Members of the European Bank Federation** – Ing. Miroslav Marenčík, Ing. Iveta Orbánová	8	15
Medzinárodné inštitúcie regulujúce finančný trh **International Institutions Regulating Financial Markets** – Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš	3	17
Medzinárodný menový fond – I. časť **International Monetary Fund – Part I** – Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.	1	20
Medzinárodný menový fond – II. časť **International Monetary Fund – Part II** – Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.	2	16
Miesto peňažných agregátov v menovej politike Európskeho systému centrálnych bánk **Monetary Aggregates in the Policy of the ESCB** – Ing. Zora Kominková, PhD.	3	6
Niektoré súvislosti s Európskou menovou úniou **Certain Connections with the European Monetary Union** – Ing. Jana Hájniková, Ing. Mamadou Saliou Kaba	9	13
Organizácia a riadenie medzinárodného menového fondu **MMF Organization and Management** – Doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.	7	18
Súťaž vedeckých prác na počesť Jacqua de Larosiera **Essay Competition in Honor of Jacques de Larosier**	3	21
Systém zverejňovania informácií o bankách registrovaných na Novom Zélande **Information Service in Respect of Banks Registered in New Zealand** – Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš	5	17
Vývoj medzinárodného finančného systému **Remarks on the Evolution of the International Financial System** – Jacques de Larosiere	2	2
Základy systému menovej a bankovej štatistiky Európskej centrálnej banky **Principles of the Monetary and Banking Statistics System of the ECB** – Ing. Zora Kominková, PhD.	4	19
Z HISTÓRIE BANKOVNÍCTVA / HISTORY OF BANKING		
Anton Mederly – Mgr. Dana Kancelová	9	19
Elo Šándor – Mgr. Dana Kancelová	11	26
Európska asociácia pre bankovú históriu – výročné zasadanie vo Varšave **European Association for Banking History** – Marián Tkáč	7	10
Fedor Houdek – Marián Tkáč	1	19
Fond hospodárskej samostatnosti **Economic Self-development Fund** – Mgr. Miloš Mazúr	10	22
Imrich Karvaš – Marián Tkáč	8	23
Ivan Thurzo – Marián Tkáč	6	28
Ján Vesel – Mgr. Tatiana Nátherová	3	26
Ľudovít Bazovský – Mgr. František Chudják	5	19
Ľudovít Medvecký – Mgr. František Chudják	4	29
Miloš Štefanovič – Mgr. Tatiana Nátherová	12	23
Podiel Slovenskej národnej banky na hospodárskych prípravách SNP **Preparations of the Slovak National Bank for the Anti-Fascist Uprising** – Prof. PhDr. Samuel Cambel, DrSc.	8	19

Téma Title	Č. No.	Str. Page
Rudolf Kubiš – Marián Tkáč	10	28
Tomáš Tvarožek – Marián Tkáč	7	24
Vladimír Jesenský – Mgr. Miloš Mazúr	2	23
POISŤOVNÍCTVO / INSURANCE		
Poistný trh **Insurance Market** – Ing. Barbora Drugdová, PhD.	4	11 38
PLATIDLÁ, PAMÄTNÉ MINCE, MEDAILY **MEANS OF PAYMENT, COMMEMORATIVE COINS, MEDALS**		
Argentínska republika / Argentina – Gabriel Schlosser	10	26
Brazílska federatívna republika / Brasilia – Gabriel Schlosser	9	17
Čínska ľudová republika / People's Republic of China – Gabriel Schlosser	7	25
Druhé vydanie slovenských bankoviek vzoru 1993 a 1995 so symbolom pripomínajúcim rok 2000 **Second Issue of Year-1993 and -1995 Banknotes Commemorating the Year 2000** – Ing. Štefan Fröhlich	1	23
Izrael / Israel – Gabriel Schlosser	6	25
Jamajka / Jamaica – Gabriel Schlosser	12	24
Kubánska republika / Cuba – Gabriel Schlosser	11	22
Medailérska činnosť na Slovensku po roku 1993 **Slovak Medal-making after 1993** – Ing. Pavol Kyjac	5	20
Nové bankovky v štátoch západnej a strednej Európy **New Banknotes in Western and Central Europe** – Gabriel Schlosser	4	25
Nové bankovky 10 a 5 USD – z histórie novej série **New Series of US Banknotes: 10-dollar and 5-dollar Bills** – Rozália Boskovičová	9	22
Pamätná strieborná minca k 250. výročiu narodenia Juraja Fándlyho **Silver Coin Commemorating the 250th Anniversary of the Birth of Juraj Fándly** – Ing. Dagmar Flaché	9	20
Pamätná strieborná minca k 250. výročiu úmrtia Samuela Mikovíniho **Silver Coin Commemorating the 250th Anniversary of the Death of Samuel Mikovíni** – Ing. Dagmar Flaché	3	25
Päťstokorunová bankovka vzoru 2000 **500-Sk Banknote, Issue 2000** – Ing. Štefan Fröhlich	11	24
Poklady na Slovensku – rozhovor **Finds of Valuable, Ancient Coins in Slovakia – Interview** – Soňa Babincová	7	22
Slovenské medailérstvo na Pražskom hrade **Slovak Medals at the Prague Castle** – PhDr. Nadežda Vitanovská	8	26 39
Spojené štáty mexické / Mexico – Gabriel Schlosser	8	24
Tisíckorunová bankovka vzoru 2000 **1000-Sk Banknote, Issue 1999** – Ing Štefan Fröhlich	2	24
Unikátne barokové pamiatky kremnických minciarov **Unique Baroque Reminders of Kremnica Coiners** – PhDr. Elena Minarovičová	10	19
Vzdelávaním za odhaľovanie falzifikátov **Training in Detection of Counterfeits** – Rozália Boskovičová	1	18
110. výročie kremnického múzea **We Present the 110th Anniversary of Kremnica Museum** – PhDr. Nadežda Vitanovská	7	20 39
LEGISLATÍVA / BANKING LEGISLATION		
Bankové činnosti podľa zákona o bankách **Banking Activities as Stipulated in the Banking Act** – JUDr. František Hetteš	11	10
Bankové informácie a bankové tajomstvo **Banking Information and Secrecy** – Ing. Peter Oravec	11	15
Bankové tajomstvo **Banking Secrecy** – JUDr. Soňa Kubincová	8	8 36
Európske bankové smernice a ich implementácia v SR **European Banking Directives and Their Implementation in the SR** – Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš	7	5 34
Legislatívna činnosť Národnej banky Slovenska **NBS Banking Legislation** – JUDr. Renáta Kuklišová	2	20
Nad právnou úpravou nútenej správy **Legislation Pertaining to Conservatorschip** – JUDr. Ladislav Balko	8	12
Novelizácia zákona o bankách **A Banking Act Revision** – JUDr. Milan Huďan	3	14 38
Nový zákon o bankách **The New Banking Act** – JUDr. František Hetteš, Ing. Miloš Švantner	12	17 37
Zabezpečenie pohľadávok a záložné právo **Securing Claims and the Right of Lien** – JUDr. Soňa Kubincová	5	15

DIRECT MARKETING AKO FORMA KOMUNIKÁCIE

Ing. Eleonóra Veresová, PhD.
Všeobecná úverová banka, a. s., pobočka Trebišov

Banka, ktorá pôsobí na trhu, komunikuje v rámci svojej organizácie, ale aj s externým prostredím - súčasnými a potenciálnymi klientmi, obchodnými partnermi. Kvalitu dosahovaných hospodárskych výsledkov v značnej miere ovplyvňuje kvalita komunikácie a informačných tokov.

Komunikácia sa môže uskutočňovať rôznymi formami. Pokiaľ má banka záujem o interakciu s vopred vytýčenou cieľovou skupinou, môže využívať priamy marketing. K jeho nástrojom patria direct mail a združený direct mail. Tieto formy komunikácie sú relatívne lacné a v spolupráci s ostatnými prvkami marketingového a komunikačného mixu budú znamenať synergický efekt a prinášať maximálne zhodnotenie.

Direct marketingom nazývame obchodný súbor aktivít, ktorý je založený na priamej interaktívnej väzbe, t. j. komunikácii zadávateľa s klientom, s cieľom jeho efektívneho oslovenia[1]. Zadávateľovi je vopred známa cieľová skupina, preto môže určiť a zosúladiť nielen druh, cenu a spôsob distribúcie, ale aj vytýčiť reálny komunikačný cieľ, vytvoriť optimálny obsah posolstva.

Direct mail

Jednou z možností, ako ušetriť a zároveň komunikovať priamo s cieľovými skupinami je využiť tzv. direct mail, priame zaslanie informácií bližšie vymedzenej cieľovej skupine, teda zákazníkom, ktorým chceme ponúknuť svoje služby. Spôsob zasielania sa volí podľa charakteristiky a atribútov cieľovej skupiny. Môže sa doručiť poštovou zásielkou, faxom, cez telefón (telemarketing), masmédiami či interaktívnym videotextom. Direct marketing je najúčinnejší pri využití kumulovaných nástrojov – t. j. pri integrovanom direct marketingu. Jeho výhodou je možnosť oznámenia širokej škály informácií v porovnaní s reklamami v televízii a rozhlase, ktoré trvajú asi 30 – 60 sekúnd.

Výhody a nevýhody jednotlivých foriem externej komunikácie

Médium	Výhody	Nevýhody
Direct mail	Najlepší spôsob pri výbere cieľového publika, veľmi flexibilný, možnosť merania účinku aktivít.	Relatívne vysoké poštovné, oslovení označujú zasielané ponuky často ako nátlakové.
Televízia	Široká skupina oslovených, využíva obraz, zvuk, pohyb.	Vysoké náklady na prípravu a vysielanie, únik informácií, obtiažne podávanie komplexných informácií.
Rozhlas	Nižšie náklady, možnosť oslovenia špecifickej skupiny, využívanie zvuku, možnosť komplexnejších informácií.	Dlhý čas na prípravu, relatívne vysoké náklady, možný únik informácií, konkuruje s črtami časopisov.
Časopisy	Možnosť výberu špecifického obecenstva, kvalitné farby, dlhšia životnosť, možnosť podávania komplexnejších informácií.	Dlhý čas od zadávania po zverejnenie, obmedzená možnosť kontroly umiestnenia na strane.
Noviny	Výborný prostriedok na podchytenie lokálnych potenciálnych klientov, nízke náklady, možnosť rýchlej odozvy.	Nemožnosť kontroly presného umiestnenia v rámci strany, krátka životnosť, malá možnosť selekcie čitateľov.
Billboardy	Relatívne nízke náklady, možnosť výberu regiónu, veľmi dobrá viditeľnosť.	Stručné informácie, malá možnosť výberu publika, kritizuje sa ako dopravný hazard, trápenie očí a pod.

Zdroj: C. L. Bovée, W. F. Arens: Contemporary Advertising, 2nd ed., Homewood, R. D. Irwin 1986, s. 382 – 383.

[1] Horňák, P.: Abeceda reklamy, Grafosit 1997.

Direct mail je vhodný aj pri zavádzaní nového produktu. Umožňuje vytypovať a selektovať potenciálnych zákazníkov. Posolstvo sa zvyčajne zasiela listom. Obsahuje podrobný popis novozavádzanej služby a výhody pre klienta. Podpisuje ho riaditeľ banky (čo pôsobí ako psychologický prvok) a je uvedené meno kontaktnej osoby, telefónne číslo a v prípade depozitných služieb aj pokladničné hodiny.

Problematická je databáza klientov na direct mail, resp. časový interval jeho obmeny. V praxi je zaužívaná selekcia existujúcich klientov pomocou filtrov (napr. ponuka vkladového produktu klientom s určitým zostatkom na účte) alebo sa využíva náhodný výber potenciálnych klientov. Ak chce banka ponúknuť službu podnikateľom určitého odvetvia, klientov môže vyberať podľa faktografických údajov. Existujúcich klientov môžeme triediť podľa IČO, počtu zamestnancov, výšky zostatku na účte, kupovanej databázy od agentúry a pod. V prípade ponuky pre segment z radov obyvateľstva sa najčastejšie zasielajú osobné listy manažérom veľkých firiem a významným osobnostiam regiónu. Analýzou súčasných užívateľov môžeme vytvoriť vlastnú databázu. Pri analýze údajov sa dajú odvodiť ich spoločné vlastnosti (napr. pracovné zadelenie, vzdelanie), podľa ktorých sa môže vytypovať ďalší potenciálny klient s charakteristickými črtami.

Legálnym zdrojom potenciálnych klientov sú telefónne zoznamy, verejne prístupné zoznamy členov rôznych zväzov a spolkov, ako aj rôzne anketové lístky a súťažné kupóny. Firemné adresy sa získavajú aj z ročeniek, finančných správ, obchodných vestníkov, katalógov výstav a veľtrhov, inzercie v dennej tlači a pod. Hodnotu adresy určuje množstvo a presnosť doplnkových informácií ako aj pravdepodobnosť reakcie na ponuku. Firemné adresy sa zoraďujú podľa predmetu podnikania a potom podľa ďalších kritérií, ako je počet zamestnancov, obrat či právna forma. Telefónne a faxové čísla, ako aj e-mailové adresy sa dopĺňajú priebežne. Dôležitou súčasťou firemného profilu sú mená kontaktných osôb a ich pracovné zadelenie vo firme.

Čoraz viac sa do popredia dostáva nová forma výberu potenciálnych klientov, keď marketingoví pracovníci chcú robiť len tzv. data-mining: kupovať a pracovať s databázou, t. j. kombinovať údajovú základňu podľa rôznych kritérií. V tomto prípade marketingové oddelenie už disponuje vlastnými databázami a dokupujú sa len tie informácie, ktoré sa zdajú byť zaujímavé.

Vzhľadom na skutočnosť, že podstatou finančných služieb sú peniaze, teda špecifický statok, treba vždy dôkladne zvážiť opakovanie direct mailu. Kým napr. vrátenie dotazníkov je možné pripomínať – dokonca sa to aj odporúča, direct mailová ponuka sa nezvykne opakovať. Adresát by mohol mať dojem určitého nátlaku pri opätovnom zasielaní listu.

Moderným komunikačným nástrojom sú firemné časopisy, ktoré v súčasnosti prežívajú svoju renesanciu. Môžu sa tiež zasielať ako direct mail. Táto forma komunikácie sa čoraz viac využíva, lebo umožňuje pravidelnú a priebežnú komunikáciu.

Z hľadiska cieľovej skupiny môžeme firemné časopisy rozdeliť podľa okruhu čitateľov. Môžu byť určené vlastným zamestnancom alebo aj klientom a obchodným partnerom. Interné periodiká sú vhodné vtedy, ak z nejakého dôvodu nie je možné realizovať interpersonálnu komunikáciu medzi manažmentom a zamestnancami. Okrem informačnej funkcie plnia významnú úlohu pri budovaní interného public relations, formujú firemnú kultúru a zvyšujú lojálnosť zamestnancov.

Externé periodiká využívané ako interné časopisy u nás nemajú dlhodobú tradíciu. Sú určené širšiemu okruhu čitateľov, súčasným a potenciálnym klientom. Pri ich tvorbe treba zohľadniť informačné a komunikačné ciele konkrétnych cieľových skupín.

Združený direct mail

Združený direct mail je špecifická forma direct mailu. Predstavuje formu prezentácie na návratných kartách, kde sa prezentuje niekoľko firiem. Tieto si nekonkurujú, ale ich ponuka sa vzájomne dopĺňa. Adresát získava ponuku z rôznych odborov jedným listom naraz, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť, že nájde to, čo práve v danej chvíli potrebuje. Hlavnou výhodou je (popri finančnej úspore, lebo náklady sa rozložia medzi viacero subjektov) šanca, že takúto komplexnú ponuku si potenciálny zákazník odloží na čas, keď bude preňho aktuálna.

Združený direct mail sa najčastejšie používa pri príležitosti veľkých výstav, keď sa karta súčasne využíva aj ako pozvánka na výstavu. Cieľové skupiny sú určené podobne ako pri direct maili. Motivovať k akcii môžeme napr. kupónom na zľavu v určitom období, zaručeným darčekom, možnou výhrou.

Karta má zvyčajne rozmer 1/3 z formátu A4, pričom na titulnej strane je prezentácia a na zadnej strane návratka, aby potenciálny klient mohol na ponuku ihneď zareagovať. Stačí vypísať kontaktné údaje na zadnej strane karty a návratku odoslať na predtlačenú adresu. Výhodné je kartografické spracovanie kariet na vizitkový formát, lebo v prípade neskoršieho kontaktovania ponuka zostáva vo vizitkároch potenciálnych klientov. Nestačí uviesť len logo firmy a kontaktné údaje. Dôležitý je heslovitý popis ponuky pre prípad, že sa záujemca k vizitke vráti neskôr.

Obálka združeného direct mailu musí zaujať adresáta na prvý pohľad. Má byť iná ako bežná listová zásielka. Ideálna je farebná potlač s využitím motívu cieľovej skupiny, resp. výstavy, pri príležitosti ktorej sa združený direct mail realizuje. Treba mať na zreteli, že karta neslúži na kompletnú prezentáciu bankovej ponuky a obchodných aktivít. Je potrebné vyzdvihnúť jej jedinečnosť, tak aby sa potenciálny klient ozval aspoň odoslaním karty. Za odozvu sa treba poďakovať, zaslať doplňujúce informácie, ktoré potenciálny klient žiadal.

S databázou potenciálnych zákazníkov treba pracovať rovnako intenzívne ako so stálymi klientmi. Aj keď sa nestanú klientmi banky, budú si ju pamätať a môžu ju odporučiť svojim známym, ktorí potrebujú ponúkanú službu.

MILOŠ VLADIMÍR ŠTEFANOVIČ
1854 – 1904

Obdobie zvýšenej aktivizácie slovenského národného hnutia v poslednom decéniu 19. storočia je nerozlučne späté s menom Miloša Štefanoviča, ktorý svojou teoretickou fundovanosťou, európskou rozhľadenosťou, organizačnou a publicistickou činnosťou výrazne ovplyvnil smerovanie celonárodného politického pohybu tohto obdobia.

Narodil sa 2. novembra 1854 vo Valašských Ďarmotách (Balassagyarmat – Maďarsko), v rodine národného buditeľa s originálnymi politickými i filozofickými náhľadmi, Samuela Dobroslava Štefanoviča. Po absolvovaní Ľudovej školy v Krupine pokračoval v štúdiu na slovenských gymnáziách v Martine a Revúcej. Stredoškolské štúdium ukončil v Bratislave, kde sa neskôr prihlásil na právnickú akadémiu. Promoval na peštianskej univerzite v novembri 1883. V tom čase už pôsobil ako advokátsky koncipient v kancelárii Matúša Dulu v Martine a následne v bratislavskej advokátskej kancelárii Michala Mudroňa. I pod vplyvom týchto výrazných osobností slovenského spoločenského diania sa z mladého Štefanoviča vyprofiloval nielen erudovaný právnik, ale prehĺbilo sa u neho i národné povedomie a záujem o veci verejné. Už počas pobytu v Martine sa zapojil do národno-politického pohybu a v Bratislave, kde si v roku 1884 otvoril vlastnú advokátsku prax, patril k jeho vedúcim osobnostiam.

V roku 1901 pod vplyvom vážnych zdravotných problémov, no tiež v dôsledku dvoch neúspešných kandidatúr za poslanca do uhorského snemu opustil Štefanovič aktívnu politiku a utiahol sa do ústrania.

Stanoviská k otázkam celonárodného významu a ciele svojho úsilia prezentoval i na stránkach dobovej národnej tlače. V jeho publicistike sa odráža angažovanosť na cirkevnom poli, záujem o národnostnú otázku v Uhorsku, ale aj pochopenie významu „drobnej práce" medzi ľudom s prihliadnutím na jeho každodenné problémy. V tomto kontexte upozorňoval na potrebu aktivizácie ľudových más i v hospodárskej oblasti, čo vyjadril sériou článkov, ktoré v roku 1897 uverejnili Slovenské listy. Išlo v podstate o súhrn návrhov a podnetov smerujúcich k vytvoreniu integrujúceho národného centra s potrebným hospodárskym a kultúrnym potencionálom. Na adresu peňažných ústavov, ktoré zohrávali dôležitú úlohu pri rozvoji regiónov a boli zároveň jedným z nástrojov ich získavania pre národné ciele uvádza: „Taký peňažný ústav má príťažlivú silu, sprostredkúva oboznámenie sa s ľuďmi loco, aj po vidieku, a preto umožňuje a výdatne podporuje prevedenie organisácie v meste samom, v ďalšom postupe okrese, áno aj v stolici. Ľudia chodia do peňažného ústavu nie pre zábavu, ale z potreby, pri zavedovaní obchodov poskytuje sa vhodná a vzácna príležitosť prakticky dať pocítiť ľuďom, presvedčiť ich, že sa staráme aj o ich prospech, aj o ich poľahčenie." Nezabúda však súčasne upozorniť, že zmyslom podnikania peňažnej inštitúcie nesmie byť honba za ziskom, „lež napomáhanie, podporovanie, obslúženie čestné, svedomité, rýchle až a po najkrajnejšiu hranicu možnosti lacné. V tomto ohľade musí ako v celom zariadení ústavu tak i v praktikovaní obchodu panovať rigorosita neúprosná."

Na sklonku svojho pomerne krátkeho, zato však nesmierne činorodého života vstúpil Štefanovič na scénu slovenského bankovníctva ako hlavný riaditeľ martinskej Tatra banky. Jeho meno sa s týmto peňažným ústavom začalo spájať od jari 1903, keď sa ťažko chorý Žigmund Paulíny-Tóth vzdal funkcie hlavného riaditeľa a Štefanovič prichádzal do úvahy ako jeden z možných kandidátov na uvoľnené miesto. V tomto období bola situácia v banke už mimoriadne vážna a zložitá. Pochybnými a nadmieru riskantnými investíciami a tiež neuváženou úverovou politikou sa ústav dostal do finančných problémov a správy o stratách začali postupne prenikať na verejnosť. Za týchto okolností bola voľba nového riaditeľa dôležitá nielen pre banku samotnú, ale v podstate i pre celú slovenskú spoločnosť, ktorá na udalosti okolo Tatry reagovala mimoriadne citlivo. Rozvrátené vnútorné pomery a značne narušený morálny kredit vyžadovali, aby sa do čela ústavu dostala silná osobnosť, schopná uskutočniť nielen radikálnu nápravu, ale byť i akousi zárukou pre jeho ďalší zdravý vývin. V týchto súvislostiach bol Miloš Štefanovič nanajvýš prijateľným kandidátom. Nemal síce praktické skúsenosti s vedením banky, no v národnom hnutí a tiež v slovenskej spoločnosti požíval veľkú autoritu a bol povestný svojou zásadovosťou, energickosťou a obozretnosťou. Rozdielny pohľad na riešenie krízového stavu však spôsobil, že vedenie ústavu, ale ani samotní akcionári sa nevedeli dohodnúť na jednom kandidátovi. O uvoľnené miesto sa za tejto situácie uchádzal aj jeden zo zakladateľov banky a zároveň jej prvý riaditeľ Rudolf Krupec. Na tento krok reagoval Jozef Škultéty v liste z 5. apríla 1903 adresovanom Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi: „Zajtra je voľba direktora. Ak vyvolia Krupca, zostane všetko pri starom a nastane potreba rozmyslieť si dobre, ako začať radikálnu nápravu. Ak vyvolia Štefanoviča, tak, ja myslím, náprava nastúpi sama sebou. Štefanovič je človek chorý, ale čo by z polovice bol mŕtvy, jeho ešte bude dosť na to, aby v „Tatre" peniaze z krpcov navytriasané nedávali sa ľahkomyseľne lumpom-pánom, alebo i na to, aby spravil poriadok i so samými úradníkmi ústavu v centre i vo filiálkach. – Krupec je pri Tatre už pred desiatimi rokmi odbavený, už vtedy dokázala sa jeho úplná nespôsobnosť; a dnes treba ešte viac charakteru, viac energie." Hoci niekoľkomesačné napätie okolo voľby riaditeľa skončilo napokon 16. júna 1903 na mimoriadnom valnom zhromaždení Štefanovičovým triumfom, nádeje vkladané do jeho osoby už nestihol naplniť. Zomrel v Martine, 21. novembra 1904, len pár dní po dovŕšení päťdesiateho roku života.

Mgr. Tatiana Nátherová

JAMAJKA

Ostrovný štát v Karibskom mori v súostroví Veľké Antily s rozlohou 10 991 km², počet obyvateľov 2 521 000, hlavné mesto Kingston. Jamajka je členom OSN, OAS, CARICOM, Britského spoločenstva národov. Úradný jazyk: angličtina, ďalej sa používa pidgin a patois. Náboženstvo: anglikánske, baptistické a metodistické.

Štátne zriadenie

60-členná poslanecká snemovňa sa volí na päť rokov, 21 členov senátu je menovaných na odporúčanie ministerského predsedu a vodcu opozície. Generálny guvernér, zastupujúci britskú kráľovnú ako hlavu štátu, vymenúva ministerského predsedu z väčšinovej strany v poslaneckej snemovni. Ministerský predseda zostavuje kabinet ministrov, ktorý sa zodpovedá poslaneckej snemovni.

Prírodné podmienky

Pobrežné nížiny obkolesujú vápencovú plošinu (Cockpit Country) a vrchy vo vnútrozemí. Pohorie Modré vrchy (Blue Mountains) dosahuje výšku 2256 m (Blue Mountain Peak).

Hospodárstvo

V hospodárstve je významné najmä poľnohospodárstvo. Najdôležitejšími pestovanými plodinami sú cukrová trstina a banány. Jamajka je popredným vývozcom bauxitu. Veľa devíz získava z turistiky.

Menové informácie

Menová jednotka: 1 jamajský dolár = 100 centov. ISO kód JMD. Adresa emisnej banky: Bank of Jamaica, P.O.BOX 621, Kingston, Jamaica.

História štátu

Pôvodne obývali Jamajku arawackí Indiáni. Keď ostrov v r. 1494 objavil Krištof Kolumbus, vyhlásil ho za španielsku dŕžavu. Od r. 1509 ostrov kolonizovali Španieli, ale v r. 1655 – 1962 bol britskou korunnou kolóniou. (V r. 1674 – 1688 bol guvernérom známy pirát Henry Morgan, vtedy už povýšený do šľachtického stavu.) Na prácu na cukrových plantážach sa dovážali čierni otroci z Afriky. Zrušenie otroctva v 30. rokoch 19. stor. znamenalo koniec plantážnického systému. Ťažké sociálne a hospodárske problémy v 30. rokoch 20. stor. vyvolali nepokoje. Od r. 1958 tvoril ostrov súčasť Západoindickej federácie, ktorú Jamajka opustila v r. 1961 (tým federácia aj zanikla) a v r. 1962 vyhlásila svoju nezávislosť v rámci Britského spoločenstva. Odvtedy sa pri moci striedajú radikálna Ľudová národná strana a konzervatívnejšia Jamajská labouristická strana.

História meny

Až do 19. stor. boli najdôležitejšími obehovými mincami španielske zlaté a strieborné mince, najmä strieborný 8-real, portugalské zlaté mince (z Brazílie) a drobnejšie francúzske mince. Od prelomu 18. a 19. stor. boli tieto cudzie mince rôznymi spôsobmi upravované: najčastejšie sa veľké mince rozdelili na niekoľko menších častí, tzv bitov, do stredu mince urobili otvor a takto vzniknutý segment sa používal ako samostatné platidlo. K zlatým minciam sa pridávali časti zlata, aby sa zvýšila alebo upravila hmotnosť mince, alebo sa mince označovali kontramarkami. V r. 1822 boli vyrazené špeciálne mince pre britské západoindické kolónie: strieborné mince 1/16, 1/8 a 1/4 dolára zobrazujúce kotvu. Boli to mince veľmi podobné minciam vtedy používaným v britskej kolónii Maurícius. Od r. 1834 bola zavedená britská šterlingová sústava a razili sa strieborné mince 1, 1/2 a trojpence. Mince označené kontramarkou GR boli v obehu už od r. 1758. Miestni osadníci prijímali iba strieborné a zlaté mince, a preto sa britské medené mince neujali. Jamajské koloniálne mince sa razili od r. 1869 – boli to polpence a pence. V r. 1880 k nim pribudol farthing. Mince zobrazovali portrét britského panovníka, na rubovej strane bol znak Jamajky. V r. 1969 Jamajka zaviedla desiatkový peňažný systém. Mince mali nominálne hodnoty 5, 10, 20, 25 a 50 centov a 1 dolár. Na lícnej strane bol vyobrazený štátny znak Jamajky, na rubovej strane boli rôzne vyobrazenia miestnej fauny a flóry. Pre zberateľov sa razia strieborné a zlaté mince s vyššími nominálnymi hodnotami. Prvé jamajské bankovky boli vytlačené na začiatku 20. stor. Boli to bankovky v nominálnych hodnotách 2, 5 a 20 šilingov s portrétom kráľa Juraja V. na lícnej strane. V r. 1938 – 1958 boli vydané bankovky v nominálnych hodnotách 5 a 10 šilingov, 1 a 5 libier s portrétom kráľa Juraja VI. Bank of Jamaica vydala v r. 1961 bankovky 5 a 10 šilingov a 1 libra. Na lícnej strane je vyobrazený portrét kráľovnej Alžbety II., na rubových stranách sú vyobrazené riečne pereje, banány, resp. zber úrody. V r. 1964 boli vydané bankovky v rovnakých nominálnych hodnotách, jedinou zmenou bola zmena latinského hesla pod štátnym znakom na lícnej strane na anglický text. V r. 1969 bola prijatá nová menová jednotka: jamajský dolár. O rok neskôr boli vydané bankovky v nominálnych hodnotách 50 centov, 1, 2, 5 a 10 dolárov s portrétmi významných osobností na lícnej strane: M. Garvey, Sir A. Bustamante, P. Bogle, N. Manley, G. W. Gordon. Na rubových stranách sú vyobrazené rôzne budovy a pamätníky, ale aj iné motívy – národný pamätník, pohľad na prístav, skupina ľudí, budova starého parlamentu, ťažba bauxitu. V roku 1976 k týmto bankovkám pribudla aj bankovka s nominálnou hodnotou

20 dolárov, zobrazujúca na lícnej strane portrét N. Nethersola, na rubovej strane budovu centrálnej banky – Bank of Jamaica. V emisii bankoviek v r. 1978 – 1984 nedošlo k podstatným zmenám v dizajne bankoviek. Bankovky vydávané od r. 1985 majú rozmer zmenšený na 144 x 68 mm, v ich dizajne však nedošlo k veľkým zmenám. V r. 1986 – 1991 boli vydané bankovky v nominálnych hodnótach 50 a 100 dolárov, zobrazujúce portréty S. Shapra, resp. Sira D. Sangstera. Na rubových stranách je zobrazený pohľad na pláž Doctor's Cave Beach, resp. vodopády Dunn's River Falls. V r. 1994 sériu bankoviek doplnila bankovka s nominálnou hodnotou 500 dolárov, zobrazujúca portrét ženy „Nanny of the Maroons" na lícnej strane a pohľad na Fort Royal na rubovej strane.

Motívy bankoviek

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 dolárov. Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portrét G. W. Gordona, na rubovej strane je zobrazená scéna ťažby bauxitu.

Bankovka s nominálnou hodnotou 20 dolárov. Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portrét N. N. Nethersola, na rubovej strane je zobrazená budova centrálnej banky.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 dolárov. Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portrét S. Sharpa, na rubovej strane je zobrazené pobrežie Doctor's Cave.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 dolárov. Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portrét sira D. Sanstera, na rubovej strane je zobrazený vodopád Dunn's River.

Bankovka s nominálnou hodnotou 500 dolárov. Hlavný motív na lícnej strane bankovky tvorí portrét „Nanny of the Maroons", na rubovej strane je zobrazený pohľad na Port Royal.

Gabriel Schlosser

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 23. 11. 2000 sa v Starom Smokovci uskutočnilo 26. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- BR NBS na tomto zasadnutí rozhodla o ponechaní úrokových sadzieb na nezmenenej úrovni, t. j. 6,5 % pre jednodňové sterilizačné obchody, 9,5 % pre jednodňové refinančné obchody a 8,25 % pre dvojtýždňové REPO tendre s obchodnými bankami.
- BR NBS konštatovala, že makroekonomický vývoj v októbri bol v súlade tak s doterajším trendom, ako aj s očakávaniami NBS. Aj napriek medzimesačnému prírastku cien došlo na medziročnej báze v porovnaní s predchádzajúcim mesiacom k zníženiu dynamiky jadrovej a celkovej inflácie, pričom vývoj celého indexu spotrebiteľských cien sa nachádzal pod spodnou hranicou stanoveného koridoru pre rok 2000. Národná banka Slovenska do konca roka očakáva, že cenový vývoj bude pokračovať v doterajších tendenciách, t. j., že sa bude pohybovať v blízkosti spodnej časti programového koridora.

V tejto súvislosti NBS nepredpokladá výraznejší proinflačný tlak spotrebiteľského predvianočného dopytu, ani výraznejšie pohyby v cenách ropy a USD.

V priebehu októbra sa výmenný kurz Sk voči referenčnej mene zhodnotil, pričom v nasledujúcom období očakávame porovnateľne priaznivý vývoj, ktorý môže byť koncom roka krátkodobo prerušený uzatváraním pozícií zahraničných investorov. V tejto súvislosti je možné konštatovať, že v nasledujúcich mesiacoch budú vo vývoji výmenného kurzu prevládať ekonomické faktory nad neekonomickými.

Jedným z ekonomických faktorov je priaznivý vývoj platobnej bilancie, keď deficit bežného účtu v auguste dosahoval 21 % minuloročnej úrovne. Zároveň bol niekoľkonásobne pokrytý nielen celým kapitálovým a finančným účtom, ale aj samotnými zdrojmi z priamych zahraničných investícií. V súvislosti s predvianočnými nákupmi bude pravdepodobne dochádzať k zvyšovaniu deficitu obchodnej bilancie. Aj napriek tomu vykáže bežný účet v roku 2000 v porovnaní s minulým rokom výrazné zlepšenie.

V priaznivom vývoji pokračoval v októbri aj vývoj hospodárenia verejného sektora, ako aj menové agregáty očistené o vplyvy privatizácie, reštrukturalizácie a ukončenia činnosti niektorých obchodných bánk.

Národná banka Slovenska očakáva, že prílev zahraničnej likvidity v budúcom roku bude prorastovo vplývať na domáci dopyt, a preto ponechaním vyhlasovaných úrokových sadzieb na nezmenenej úrovni má NBS v úmysle neutralizovať efekt očakávaných vplyvov.

Ján Onda

Noví členovia Bankovej rady NBS

Vláda SR dňa 8. novembra 2000 schválila návrh guvernéra Národnej banky Slovenska Mariána Juska na vymenovanie troch nových členov BR NBS. Stali sa nimi vrchný riaditeľ obchodno-devízového úseku NBS Karol Mrva, pedagóg Ekonomickej univerzity v Bratislave Jozef Košnár a riaditeľ Stredoeurópskeho inštitútu pre ekonomické a sociálne reformy Eugen Jurzyca. Poslední dvaja menovaní v zmysle pripravovanej novely zákona o NBS nebudú zamestnancami Národnej banky Slovenska, ale externými členmi. Noví členovia BR NBS sa ujmú funkcie od 1. 12. 2000.

John G. Heimann v NBS

Viceguvernér Národnej banky Slovenska J. Mudrík prijal dňa 13. 11. 2000 predsedu Inštitútu pre finančnú stabilitu Johna G. Heimanna, ktorý pôsobí pri Banke pre medzinárodné zúčtovanie (BIS) v Bazileji. Viceguvernér J. Mudrík informoval hosťa o tom, ako NBS v praxi uplatňuje princípy Bazilejského výboru pre bankový dohľad. John G. Heimann bol v ten deň aj hosťom HN-clubu. Na stretnutí s predstaviteľmi bankových a finančných inštitúcií hovoril o svojich dlhoročných skúsenostiach pri vykonávaní dohľadu nad bankami a kapitálovými trhmi. Vyslovil presvedčenie, že bankový sektor sa sám nedokáže transformovať a nedokáže sa ani zdokonaľovať, a preto je pri tejto nevyhnutnej činnosti potrebné uplatňovať aj úlohu štátu.

Text a foto: PhDr. Ivan Paška

10. výročie Kooperatívy

Kooperatíva, a. s., vznikla 30. októbra 1990 ako univerzálna poisťovňa nového typu a súčasne prvá súkromná poisťovňa v tom období. Dnes je druhou najväčšou poisťovňou na slovenskom trhu. V roku 1999 ako prvá prekonala hranicu 2 miliárd Sk v predpísanom poistnom. Rovnaký trend pokračuje i v roku 2000, keď za prvých 9 mesiacov roka dosiahla predpísané poistné viac ako 1,8 mld. Sk. Z tejto sumy predstavuje neživotné poistenie viac ako 1,3 mld. Sk a životné viac ako 550 mil. Sk. Okrem zvyšovania podielu životného poistenia hlavným cieľom Kooperatívy na nastávajúce obdobie bude získať licenciu na poisťovanie zodpovednosti za prevádzku motorových vozidiel.

Cena Tatra banky za umenie 2000

Tatra banka, a. s., už piaty krát udeľovala ceny Tatra banky za umenie ako prejav snahy podporiť slovenské umenie, oceniť existujúce hodnoty národa, ale tiež podporiť mladých umelcov, ktorí by reprezentovali našu krajinu doma i v zahraničí. Každoročne od roku 1996 desaťčlenná odborná porota navrhuje toch umelcov z ôsmich kategórií. Doteraz bolo ocenených 13 umelcov, z ktorých každý dostal od Tatra banky finančný dar vo výške 150 tisíc Sk ako príspevok za vytvorené umelecké hodnoty a zároveň na podporu ďalšieho rastu umenia v danej oblasti. Nositeľmi ceny Tatra banky za umenie v roku 2000 sú prof. Rudolf Fila za výtvarné dielo, Jana Kirschner za najlepší debut, Milan Rúfus za literatúru a Jozef Urban za celoživotné dielo in memoriam. Ceny odovzdal na slávnostnom koncerte v Opere SND zástupca Tatra banky a členovia poroty.

Nová stavebná sporiteľňa na slovenskom trhu

Koncom novembra ČSOB stavebná sporiteľna, a. s., avízovala, že po získaní licencie začiatkom decembra 2000 začne pôsobiť na slovenskom trhu. Cieľom tejto novej stavebnej sporiteľne je oživiť a obohatiť podľa názoru jej predstaviteľov nedostatočne konkurenčný trh so stavebným sporením rozšírením možností výberu, vysokou úrovňou poradenstva a pružným prístupom v komunikácii s klientom. Stavebných sporiteľov chce osloviť najvyššou úrokovou sadzbou (4,5 %), najnižším úrokom za stavebný úver (4,75 %), najkratšou minimálnou dobou sporenia pre vznik právneho nároku na stavebný úver (18 mesiacov) a najnižšou minimálnou nasporenou sumou pre získanie nároku na stavebný úver (40 %). ČSOB stavebná sporiteľna, a. s., bola založená 8. 6. 2000 ako 100-percentná dcérska spoločnosť Československej obchodnej banky, a. s.

Investičné životné poistenie s kapitálovým výnosom

R+V Poisťovňa, a. s., dcérska spoločnosť nemeckej poisťovne R+V Versicherung, Wiesbaden, pôsobí na slovenskom poistnom trhu od októbra 1998. Počas roku 1999 sa na základe obchodnej produkcie umiestnila na 16. mieste s celkovým objemom predpísaného poistného 71,048 mil. Sk. Ako naznačujú dosiahnuté výsledky v tomto roku, druhý rok obchodnej činnosti R+V Poisťovne by mal priniesť ďalšie zvýšenie produkcie. S týmto cieľom R+V Poisťovňa uzavrela zmluvu o vzájomnej spolupráci s VÚB, a. s., v oblasti neživotného poistenia. V oblasti životného poistenia uvádza na trh moderný produkt – investičné životné poistenie s kapitálovým výnosom. Tento produkt spája výhody životného poistenia a modernej formy investovania finančných prostriedkov v otvorených podielových fondoch, spravovaných správcovskou spoločnosťou Tatra Asset Management, a. s. V ponuke sú zatiaľ tri investičné stratégie – dlhopisová, akciová a akciovo-dlhopisová.

Novinky Prvej stavebnej sporiteľne

Prvá stavebná sporiteľňa, a. s., pripravila na december tohto roku osobitný program mimoriadnych medziúverov v celkovom objeme 300 mil. Sk. Výška mimoriadneho medziúveru je 200 000 Sk, ročná úroková sadzba 7,9 %. Ako zábezpeku možno využiť aj ručiteľa. Od 1. decembra 2000 tiež zjednodušuje poskytovanie stavebných úverov. Každý stavebný sporiteľ, ktorý sporil aspoň tri roky, spĺňa podmienky na pridelenie cieľovej sumy a má záujem o stavebný úver, môže získať úverové prostriedky bez skúmania príjmov a nepotrebuje ani ručiteľa. Výška tohto stavebného úveru môže byť až 300 000 Sk. Ako zábezpeka stačí notárska zápisnica a dohoda o zrážkach zo mzdy.

Grand Prix Ľudovej banky za vzdelanosť

Ľudová banka, a. s., udeľuje od roku 1997 najlepším absolventom vysokých škôl na Slovensku ceny Grand Prix Ľudovej banky za vzdelanosť. Zámerom tohto projektu je upriamiť pozornosť na mladú generáciu a podporiť význam vzdelania a vzdelanosti pre našu spoločnosť. Pri výbere absolventov sa zohľadňujú najmä vynikajúce študijné výsledky, výrazná medzinárodná reprezentácia, príp. úspech, všeobecná rozhľadenosť a osobnostný profil absolventa. Každý ocenený okrem finančnej odmeny 40 000 Sk preberá striebornú plaketu a diplom ako ocenenie výnimočnosti laureáta. V rokoch 1997 – 2000 bolo ocenených spolu 69 absolventov, ktorých schválila Slovenská rektorská konferencia.

Alica Polónyiová

Ukazovateľ	Merná jednotka	1997	1998	1999	2000			Unit	Indicator
					7.	8.	9.		
REÁLNA EKONOMIKA									**REAL ECONOMY**
Hrubý domáci produkt [1) 2)]	mld. Sk	615,9*	641,1*	653,3*				Sk billion	Gross domestic product [1) 2)]
Medziročná zmena HDP [3)]	%	6,2*	4,1*	1,9*				%	Year-on-year change of GDP [3)]
Miera nezamestnanosti [4)]	%	12,5	15,6	19,2	19,4	17,4	16,6	%	Unemployment rate [4)]
Spotrebiteľské ceny [3)]	%	6,4	5,6	14,2	9,2	8,7	8,7	%	Consumer prices [3)]
OBCHODNÁ BILANCIA [2)]									**TRADE BALANCE** [2)]
Vývoz (fob)	mil. Sk	324 017	377 807	423 648	304 848	345 959	395 016	Sk milion	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	393 973	460 736	468 892	316 067	361 693	412 056	Sk milion	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-69 956	-82 929	-45 244	-11 219	-15 734	-17 040	Sk milion	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA [2)]									**BALANCE OF PAYMENTS** [2)]
Bežný účet	mil. Sk	-65 630,0	-74 844,0	-47 544,0	-6 611,9	-6 823,1		Sk milion	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	58 832,0	67 538,3	77 617,9	26 554,3	53 620,4		Sk milion	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	1 776,2	-19 543,2	30 137,3	31 167,0	56 570,1		Sk milion	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY [4)]									**FOREIGN EXCHANGE RESERVES** [4)]
Celkové devízové rezervy	mil. USD	6 488,5	5 957,8	4 372,0	4 964,6	5 526,9	5 869,5	USD milion	Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 284,9	2 923,3	3 425,2	3 953,8	4 385,5	4 220,7	USD milion	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ [4) 8)]									**FOREIGN DEBT** [4) 8)]
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	9,9	11,9	10,5	11,0	11,9		USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 867	2 209	2 045	2 068	2 045		USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									**MONETARY INDICATORS**
Devízový kurz [5) 7)]	Sk/USD	33,616	35,242	41,417	45,179	46,871	49,383	Sk/USD	Exchange rate [5) 7)]
Peňažná zásoba [M2] [4) 9)]	mld. Sk	448,4	459,1	508,9	539,3	562,0	562,8	Sk billion	Money supply [M2] [4) 9)]
Medziročná zmena M2 [3) 9)]	%	8,8	2,5	10,9	12,8	16,9	17,3	%	Year-on-year change of M2 [3) 9)]
Úvery podnikom a obyvateľstvu [4) 9)]	mld. Sk	366,2	382,5	397,6	403,2	404,5	400,1	Sk billion	Credit to enterprises and households [4) 9)]
ŠTÁTNY ROZPOČET [2) 4)]									**STATE BUDGET** [2) 4)]
Príjmy	mld. Sk	180,8	177,8	216,7	123,3	140,8	161,9	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	217,8	197,0	231,4	133,2	150,4	169,7	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	-37,0	-19,2	-14,7	-9,9	-9,6	-7,8	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									**PRIMARY MARKET**
Priemerná úroková miera									Average interest rate
– jednoročné vklady	%	10,33	11,17	12,31	10,06	9,71	8,07	%	– 12 -month deposits
– krátkodobé úvery	%	17,31	20,61	19,22	12,72	12,26	12,29	%	– short-term loans
– krátkodobé čerpané úvery	%	18,88	19,72	19,48	10,84	11,14	11,19	%	– short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH									**MONEY MARKET**
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS									Interest rates set by the Bank Board of NBS
platnosť od					30.6.2000	18.7.2000	30.8.2000		effective from
1-dňové operácie – sterilizačné	%				7,0	7,0	6,5	%	overnight operations – sterilisation
– refinančné	%				10,5	10,0	9,5	%	– refinancing
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandartný REPO tender						8,5	8,25	%	2-week limited REPO rate of the standart tender of the NBS
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**									Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
– overnight	%	24,18	14,41	11,47	7,69	7,65	7,62	%	– overnight
– 7-dňová	%	23,93	15,88	13,24	8,23	8,10	8,07	%	– 7-day
– 14-dňová	%	23,60	16,54	13,56	8,24	8,14	8,09	%	– 14-day
– 1-mesačná	%	23,50	18,39	14,51	8,12	8,08	8,02	%	– 1-month
– 2-mesačná [6)]	%	23,31	19,82	15,16	8,03	8,00	7,95	%	– 2-month [6)]
– 3-mesačná	%	23,18	20,82	15,66	8,00	7,97	7,91	%	– 3-month
– 6-mesačná	%	22,74	22,14	16,23	7,98	7,94	7,89	%	– 6-month
– 9-mesačná	%				7,98	7,92	7,89	%	– 9-month
– 12-mesačná	%				8,03	7,92	7,90	%	– 12-month

1) stále ceny, priemer roka 1995
2) kumulatívne od začiatku roka
3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka
4) stav ku koncu obdobia
5) kurz deviza stred, priemer za obdobie
6) rok 1995 priemer za obdobie júl-december
7) od 1. 10 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu
8) od 1. 1 1999 zmena metodiky
9) vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993
* predbežné údaje
** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR"

1) Constant prices, average for 1995
2) Cumulative figures since the beginning of the year
3) Change compared with the same period of previous year
4) As the end of period
5) Midpoint rate, average of period
6) Year 1995 average of period July-December
7) The fixed foreign exchange regime repleaced by floating, since 1. 10. 1998
8) Change of the methodology since 1. 1 1999
9) At fixed initial exchange rate as of 1. 1 1993
* Preliminary data
** From 29. 5. to 15. 10. 1997 'Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market'

BANK MERGERS AND ACQUISITIONS

Prof. Otto Sobek, CSc.

Bank mergers and acquisitions – their essence and rationale

During the second half of the 90ies, the most frequent words used in reports on banking were 'merger' and 'acquisition'. Merger is defined as the combination of two relatively comparable organisations – joint stock companies; acquisition is the take-over of a smaller company (joint stock company) by a larger one. Whilst in both cases the two companies merge voluntarily on the basis of a contract, there are also cases of so-called hostile takeover, in which the merger takes place so that the larger company acquires a controlling interest in a weaker bank or otherwise wins over the bank's majority shareholders against the will of the management. While the legal personality of the original entities usually ends in a merger, it is usually maintained in the case of an acquisition.

In a number of cases, the merger is preceded by a transitional phase, the so-called phase of strategic alliance, which is used mainly in cross-border co-operation. On the basis of a strategic alliance agreement, a large foreign bank can sell its products through a local bank's network of branches. Such cooperation can also be seen on the domestic market, where a small bank uses the services of a large bank, e.g. in the area of cross-border payment operations.

The main reason, which is common for mergers and acquisitions, is the effort to improve the financial situation of the company concerned and to gain a better position on the market.

Banking is becoming an increasingly global industry, which knows no geographic and territorial boundaries. The trend towards mergers and acquisitions in banking is also affected by the unprecedented growth in competition, the continued liberalisation of capital flows, the integration of national and regional financial systems, financial innovations, etc..

The goals of mergers and acquisitions can be divided into strategic goals, which cannot be quantified as a rule, and to quantifiable financial goals, primarily to economise on costs.

One of the main reasons for bank mergers is to reduce costs, extend the range of products and services, increase the market share, participate in the process of privatisation (in transition economies), diversification of risks and geographic diversification, improvement in solvency, transfer of know-how, etc.. In Europe, friendly mergers are more frequent. Most bank mergers in the EU take place within a single country, cross-border mergers are exceptional. The main goal of cross-border mergers is to fill the gaps on the market for banking services and to gain access to an existing network of branches, which would otherwise have to be built at great cost. In addition, a number of other factors are involved in the process, such as attempts to obtain tax advantages, personal ambitions of managers, etc.

In the past few years, professional literature on banking has paid increased attention to mergers and acquisitions. Numerous papers have been published about the advantages and disadvantages of mergers and acquisitions, and about the most effective form of their implementation. Increased attention is being paid to the calculation of the actual value of the acquired entity, which is of vital importance for determining the purchase price (assessment of the quality of assets, etc.).

Apart from savings and cuts in prices for services, mergers are attended by certain negative consequences and risks as well. Mergers necessarily lead to changes in the organisation of banks, causing a fall in the number of employees. Newly established large banks may restrict competition and thus breach the rules of economic competition. A well-known phenomenon is, including Slovakia, that these banks often become too large to be allowed to 'fail', which may lead them to pursue a careless lending policy, relying on the fact that they will be saved by the state or by international institutions. The concentration of banking in a few institutions may also increase the likelihood of a banking crisis. The risks involved in bank mergers were recently emphasised by Alan Greenspan, Chairman of America's Federal Reserve System, when he spoke about the dangers of megamergers in the banking sector.

Mergers and acquisitions have existed in market economies since at least the last third of the 19th century and they quickly spread to the banking industry: e.g. the number of banks in England decreased from 600 in 1820 to 55 in 1914. In the first half of the 20th century, the process slowed due to anti-monopoly legislation. In the last decades, the anti-monopoly law of the USA has been liberalised to a significant extent, while that of the EU has remained relatively rigorous, allowing bank mergers only where the economic advantages outweigh the potential loss arising from the restriction of competence through their implementation.

The number of bank mergers during the second half of the 90ies was increased by liberalisation of the movement of capital and services, including banking services, between the individual member states of the European Union, which led to growth in competence and increased pressure on the efficiency of the banking sector. Consolidation in the banking sector was accelerated by the creation of the European Monetary Union. The year 1999 saw mergers in the amount of roughly US$ 900 billion, which was five times more than in 1990.

A crucial factor in the acceleration of bank mergers in EU countries is the fact that the number of mergers in the banking sector of the EU is lower than in other sectors, mainly in Great Britain, Italy, and Germany.

Bank Mergers in Western European Countries

The number of mergers in the banking sector of the EU has increased considerably, especially in the last three years. The year 1997 saw the merger of the Union Bank of Switzerland and the Swiss Bank. In 1998, the merger of the French bank Banque Nationale de Paris (BNP) with Banque Paribas resulted in a new banking institution with a total capital of US$ 688 billion. BNP made an unsuccessful attempt to take over another major French bank, Sociéte Générale, which had previously held talks about merging with Parabas. In 1998, Hypobank merged with Bayerische Vereinsbank, creating the second largest bank in Germany with total assets of US$ 541 billion at the end of 1998.

In April 1999, Banco Santander in Spain absorbed Banco Central Hispano and became the largest banking house in Spain as Banco Santander Central Hispano (BSCH), with total assets of US$ 246 billion (as at 30 June 1999). This bank also attempted a cross-border merger with the Champalimaud Group of Portugal, which was, however, blocked by the Portuguese authorities. In Austria, Bank Austria merged with Creditanstalt Bankverein to form the largest bank in the country with assets totalling US$ 141 billion at the end of 1999.

Another cross-border merger is being prepared between Hypo Vereinsbank and Bank Austria. In 1997, Credito Italiano, Cariverona, Banca CRT, and Cassamarca in Italy joined to form a new bank, Unicredito, with total assets of US$ 178 billion at the end of 1997. In 1997, the Finnish bank Merita merged with Nordbanken of Sweden. In 1999, they took over Unidanmark of Denmark to form a bank with assets totalling US$ 182 billion. In the first quarter of 2000, Banco Bilbao Vizcaya and Argentaria merged in Spain. A number of other mergers have also taken place in Italy, Greece, and Belgium.

In the period 1997-1998, 203 bank mergers and acquisitions took place in the euro area.A new trend in the development of bank acquisitions is the effort to arrange intercontinental mergers between large European banks and American investment banks. In 2000, UBS of Switzerland bought the American investment bank Paine Webber for US$ 11 billion, and Credit Suisse took over Donaldson, Lufkin & Jenrette for US$ 11.5 billion at the end of August. Deutsche Bank made an unsuccessful attempt to buy J.P. Morgan, which is to merge with Chase Manhattan Bank for US$ 33 billion (according to the latest news). Dresdner Bank is showing an interest in the American investment house Wasserstein & Prella Co. After these mergers, only two large independent investment banks will remain in the USA (Lehman Brothers and Bear Stearns).

Not all mergers were completed. An example of an unsuccessful merger is the effort to merge Deutsche Bank with Dresdner Bank and then Dresdner Bank with Commertzbank.

Recent developments justify the assumption that the trend towards bank mergers will continue in the future. We may assume that the European market will soon be controlled by several universal banks of pan-European importance. The trend of cross-border mergers will probably continue at an accelerated pace, with a view to creating banks of global importance. The process of bank mergers in Europe will also be affected by the expected cancellation of the Glass-Steagall law in the USA, which will enable American banks to gain access to the European market.

Legal Regulations Governing Mergers in the European Union

Legal regulations pertaining to mergers in the EU are relatively modest. They are laid down in Directive 4046/89 and Directive 1310/97. These regulations govern only mergers the importance of which exceeds the boundaries of individual member states. Under these regulations, the European Commission (EC) is responsible for mergers where:

- the turnover of each company is above EUR 250 million;
- the total turnover of the companies exceeds EUR 5 billion;
- the turnover of each company outside its home country is more than one third of the total turnover.

Mergers that comply with these conditions must be reported to the EC within a week after the contract is signed. The EC must decide, within a month, whether to start proceedings for approval of the merger. Such proceedings are started only if there are serious doubts about the reconcilability of the merger with the common market and must be completed within four months. The EC considers first and foremost the necessity to sustain and develop effective competition on the common market and related matters. If the EC rules that the merger does not comply with the conditions set, it may require that the merger be annulled or stipulate additional conditions.

Mergers and acquisitions within the individual member states of the EU are governed by national laws, which have as yet still to be harmonised.

Mergers and Acquisitions in Transition Economies

Mergers and acquisitions in banking cannot be avoided even in the reform economies of Central and Eastern Europe. The need for the consolidation of banks in countries under transformation stems mainly from the following reasons:

- Banks in Central and Eastern Europe are far behind the banks in advanced economies in terms of capital. This is clearly illustrated in the table below, compiled on the basis of data from the banking journal 'The Banker' (July 2000). It is clear that, for banks of such a size, entry to international competition is difficult and virtually impossible for the time being.
- Banks in Central and Eastern European countries are currently undergoing (or have undergone) privatisation. The privatisation of these banks is possible only with the participati-

on of a wealthy strategic partner, i.e. through acquisition by a foreign bank.

• After 1990, a large number of small banks were established in Central and Eastern European countries, many of which are non-viable.

• Mergers and acquisitions create conditions for the transfer of foreign know-how and forms of management (corporate governance), which would otherwise not have been possible. The existence of weak and badly managed domestic banks leads to the continued 'production' of bad loans.

Bank	Own capital at the end of 1999 (US$ milions)	Position
Bank Pekao	830	350
Powszechna kasa oszczednosci,	708	392
Česká spořitelna	672	410
IPB	639	428
Bank Handlowy	611	444
Vneštorgbank	592	454
Komerční banka	494	521
Banca Comerciala Romana	485	527
Zagrebačka banka	422	565
Powszechny bank kredytowy	411	571
National Savings and Commercial Bank Budapest	385	589
Beogradska banka	372	611
Nova Ljubljanska banka	350	629
Gazprombank	334	647
Bank Gdański	329	653
Rumunská rozvojová banka	288	691
Privredna banka Zagreb	265	731
Kredyt bank Warszawa	263	733
Jugobanka Beograd	253	753
Vojvodjanska banka Novi Sad	212	826
Bulbank	197	855
Postabank és Takarékpénztár	160	938
Slovenská sporiteľňa	151	966

Note: The table published in 'The Banker' does not include ČSOB, the own capital of which stood at Kč 31.2 billion (US$ 756 million) at the end of the 1st half of 2000.

In countries under transformation, there were attempts to create large banks by merging domestic banks (e.g. in Slovakia). However, such attempts stood no chance of success, since the banks concerned were badly managed and their economic position could not have been improved even by merger.

From the legal point of view, the entry of foreign capital takes place in various forms. In some countries (in Hungary and to some extent in Poland), local banks are taken over through purchase as a result of which they become subsidiaries of foreign banks. In other countries (e.g. in the Czech Republic and Slovakia), banks are purchased but remain legally independent.

In some Central and Eastern European countries (Hungary, Poland), the takeover of domestic banks by large foreign banks has more or less ceased, while in other countries (Czech Republic, Slovakia), the process will be completed in the near future. Some states try to maintain, for nationalistic reasons, some banks under their control (e.g. the 'gold operation' of the state in OTP in Hungary and reluctance to sell state-owned property in Poland).

In Hungary, the latest merger was that of K+H, owned by KBC of Belgium, with ABN of the Netherlands, ranking third and fifth respectively among the Hungarian banks. This merger has resulted in a bank with a balance total of Ft 979 billion and a market share of 15%.

Of forty commercial banks in Hungary, 27 are in the hands of foreign owners, controlling more than 60% of the market. Of the 15 largest banks, 11 are branch offices of foreign banks and 2 are subsidiary companies.

Summary – Prospects for Further Development

a) The trend of mergers and acquisitions represents one of the most serious trends in the current development of banking. This trend will undoubtedly continue and lead to a reduction in the number of banks and an increase in bank consolidation.

b) The trend of mergers and acquisitions is also apparent in Central and Eastern European countries. In these countries, mergers and acquisitions take place mostly through the sale of banks in full or part state ownership, to foreign owners. These countries will also witness a decrease in the number of banks, the dissolution of small banks that are non-viable, and a take-over of the market by foreign banks.

c) An interesting trend in the process of bank privatisation in the countries of Central and Eastern Europe is represented by the attempt of some western banks to gain control of the market. As an example, we can mention here the attempt of Erste Bank to dominate the deposit market, the effort of KBC to gain control of the Czech (and partly the Slovak) banking market, the penetration of the Central and Eastern European banking market by Unicredita, etc. If this trend continues, the market will be dominated, or substantially influenced, by large supranational banks.

d) This tendency is, to a certain extent, in contrast to the current aggressive entry of several banks from one country into a country undergoing transformation (e.g. the entry of several Austrian banks to the Slovak market). Further development could lead to the situation whereby one bank would control the markets in several countries under transformation or to a certain 'division of labour', meaning that each country would be controlled by a different bank or group of banks.

FOREIGN EXCHANGE POLICY IN SLOVAKIA

doc. Ing. Anežka Jankovská, CSc.
Faculty of National Economy, University of Economics, Bratislava

Creation of Convertibility of Czechoslovak Crown

The Creation of convertibility of Czechoslovak crown and later the creation of convertibility of detached Slovak crown started immediately after the admission of Czechoslovak Federal Republic (CSFR) into the International Monetary Fund (IMF) in accordance with certain engagements which resulted from the completion of Agreement about IMF . Continual removing of foreign exchange restrictions and forming of foreign exchange market as well as forming of united, one-tier foreign exchange rate lead to the liberalization, of foreign exchange policy and to establishment of internal convertibility of Slovak crown.

After the separation of CSFR and also the separation of Czechoslovak crown into Czech and Slovak crown, independent management of foreign exchange policy begun in both successive states. External convertibility of Slovak crown for current account of balance of payment was established on 1. October, 1995, which meant that the requirements of IMF on the convertibility of currencies in the member states were met. IMF requires external convertibility for current transactions, but not for capital trans actions from its members.

Slovak Republic continued further in gradual liberalization of foreign exchange economy which is legally provided in the foreign exchange act. With respect to the formation of market environment, integrative objectives, and with respect to the level of monetary and fiscal instruments, Slovak Republic proceeded in system of liberalization of long-term financial relations at first and then short-term capital flows and consequently financial derivates will also be gradually liberated.

Presently the covertibility of Slovak crown is adapted by the act num.202/95 of Statute-book, its amendation num. 45/98 of Statute-book, act num. 388/99 of Statute-book and other decrees and measures of National Bank of Slovakia and the ministry of finance. The goal of these amendations was to harmonize our foreign exchange act with the conditions in OECD countries and to approach the legal regulation in the European Union.

The philosophy of foreign exchange act generally allows in-landers and foreigners to engage themselves to abroad, fulfill the liabilities that come from these engagements, acquire foreign exchange values and property in the abroad, acquire fixed assets, import and export finances in Slovak and in foreign currencies, if this act does not state differently. And this act just does state differently in the next 12 paragraphs. To explain, this act states the cases in which foreign exchange allowance (foreign exchange licence) and concessionary licence are needed.

Foreign exchange restrictions mainly refer to the obligation of transfer of finances to in-land which the in-lander obtained in abroad. It is so called transfer obligation. Furthermore, foreign exchange restrictions also refer to trading with foreign exchange values, operations with internal securities, operations with financial derivates, accepting and providing of financial credits from and to abroad, acquiring of fixed assets by foreigners in in-land, acquiring of fixed assets by in-landers in abroad, investing in abroad, securing liabilities of in-landers in abroad.

In order to establish full convertibility of Slovak crown, in accordance with the requirements of the European Union, it will be necessary to carry out further liberalizing steps, particularly:

a) providing of financial credits to foreigners by in-landers:

– with the period of expiry longer than 1 year but shorter than 5 years

– with the period of expiry shorter than 1 year

b) accepting of finacial credits from foreigners by in-landers:

– with the period of expiry longer than 1 year but shorter than 3 years

– with the period of expiry shorter than 1 year

c) obtaining of fixed assets by non-residents in Slovak Republic(some exceptions are already allowed nowadays) and other way round- obtaining of fixed assets by in-landers in abroad

d) freeing investment in abroad, including indirect investment (except direct investment in OECD, which have already been freed)

e) liberalizing of the operations with in-land securities in abroad

f) liberalizing of the terminable operations with financial derivates

g) disestablishment of transfer obligation and other foreign exchange restrictions in trading with foreign exchange values (foreign currencies, foreign securities, gold, and their derivates).

Concerning the „on the stocks" admission of Slovak Republic into the European Union, it will be very difficult to liberalize capital flows completely, especially to enable purchase of fixed assets by foreigners into in-land. The government contemplates a continual liberalization of purchase of

fixed assets by foreigners in in-land so that the purchase of flats and other fixed assets will be liberalized within 5 years and the purchase of woods and agricultural ground within 10 years. Their immedi ate liberalization might lead to an extreme rise in the price of fixed assets, which will negatively affect home subjects. Therefore, Slovak Republic will ask the European Union for an exception.

Slovak Republic is facing a current task of gradual establishment of external convertibility on financial and capital account of balance of payment, which will remove foreign exchange restrictions as the result. It will also expand the environment for undertaking of Slovak economic subjects in abroad and for undertaking of foreign economic subjects in Slovakia. Therefore, Slovak Republic is considering another adjustment of foreign exchange act.

Formation of Foreign Exchange Rate of Slovak Crown

One of the conditions in order to introduce full convertibility of crown is most of all an appropriate system of foreign exchange rate, satisfactory international liquidity (foreign exchange reserves), and successful macroeconomic policy.

Macroeconomic policy should provide price stability and competitive revenues in domestic currency to prevent massive monetary substitution. So that domestic economy is protected from waves of monetary substitution and from speculative pressures, a realistic foreign exchange rate and satisfactory international liquidity are inevitable.

In the international economy there were times, when exchange rate systems of particular countries were generally the same and the countries followed similar principles for formation and management of foreign exchange rates. During Brettonwood monetory system, IMF was using coercive measures to supervise currencies of its member states because its approval before any change of parity was absolutely inevitable. After the agreements in Kingston in 1976 and after the second amendment of statutes be came valid, the member states were not subjected under the supervision of the fund in matters of their own foreign exchange policy.

Countries can more or less make their own decision whether they will apply fixed system of foreign exchange rate or floating system of foreign exchange rate. The return to certain unification in international standard is improbable in the foreseeable future. But we can still encounter opinions that call for renewal of fixed foreign exchange rates.

In addition, the countries can choose the method of derivation of exchange rate from another national currency, from national monetary basket, from SDR, from ECU, from the demand and supply of certain currency. Statutes of IMF forbid the derivation of foreign exchange rates from gold parity.

Slovak Republic was using the system of fixed foreign exchange rate (pegged regime), the method of derivation of the exchange rate from national monetary basket, which consisted of DEM 60% and USD 40% and the zone oscillation was ± 7%. This was also related to the applied monetary policy of National Bank of Slovakia (NBS) which used a monetarist transmission mechanism. NBS targeted the increase of aggregate M2 as the monetary subobjective through affecting currency base and monetary multip licator. In practical realisation of targeting of monetary supply through selected currency aggregate, NBS targeted demanded height of nominal income (GDP) in semi-long-term and inflation in long-term. At once, NBS tried to fix nominal foreign exchange rate through foreign exchange interventions.

Bringing the European Monetary Union into function and establishing of common currency euro by 11 states on 1. January, 1999 also influenced our policy of currency exchange rate. NBS originally approved only the change in currency basket which was represented through replacing DEM by euro with identical share of 60% and maintaing USD share of 40%. Second more radical solution was disestablishment of fixed system of currency exchange rate and its replacement by managed floating. It was difficult to make decision because NBS was not definitely determined to carry out this radical step.

If Slovak Republic becomes the member state of the European Union, it will most probably enter into the European mechanism of exchange rates II(ERM-exchange rate mechanism II), which will contain those member states that will not participate on EMU (Economic and Monetary Union). Supposingly the fluctuation zone in EMU will stay the same, consequently ±15%; this system might only be tenable after forming a more objective level of foreign exchange rate.

Bacause it is assumed that countries in the middle and eastern Europe will try out for membership to the Economic and Monetary Union, member states have to monitor the pursuance of EMU criteria, so called Maastrich criteria, even though these criteria might be changed in the future. One of the criteria is avoiding the realisation of devaluation of currency exchange rate 2 years before the admission to EMU.

Monetary stability of Slovak crown and also stability of foreign exchange rate were jeopardised by external disequilibrium, shortage of foreign direct investment, high government expenditures, foreign debt, and high interest rates on monetary market. The external disequilibrium has mostly been solved by administrative measures which limit import of goods from abroad, for example establishment of importing deposits, the establishment of importing mark-up and other measures which trace the protectio n of internal market, such as the Act about protective measures in import and the Act about subsidies and counterbalancing measures. The export efficiency was supported by two measures:

1. setting up of Export-import bank
2. setting up of Fund for supporting foreign trade in the beginning of 1997.

Accepted administrative measures to limit imports have only a short-term character and at the same time they worsen competitive environment on domestic market. The effect of proexport measures will be more dramatically manifested in next years.

The solution of external disequilibrium by changing the system of currency exchange rate was long considered as inappropriate due to the narrow connection between export and imported goods or possible inflation impacts. Even though this situation needed to be solved in a wider context of measures, such as structural changes in Slovak economy, modernization of production, rise of share of technological imports, increase of foreign investments, support of domestic innovative policy , complete solut ion of privatization , etc. Of course, questions of suitability of applied system of foreign exchange rate of Slovak crown were not negligible.

Concerning the fact that foreign exchange policy in Slovak Republic is not yet completely liberalized, there is no conception about real foreign exchange demand and about real foreign exchange supply. Furthermore, there is no conception about the equilibrium of currency exchange rate of Slovak crown, which would be formed on the basis of foreign exchange demand and supply. This way, one can understand the careful approach of NBS to the change of applied system of fixed foreign exchange rate which has slowly brought more disadvantages than advantages. Slovak Republic prefered stability to objectivity of foreign exchange rate. The veracity of this statement is proved by the development of currency exchange rate of Slovak crown after the introduction of floating. NBS changed the applied system of currency exchange rate and introduced a new, more flexible system of currency exchange rate on 2. October, 1998. The new system of currency exchange rate is placed in the category called managed floating according to IMF . NBS decided for euro as the reference currency.

The new system of currency exchange rate, so called managed floating, means that the level of exchange rate of Slovak crown is fully dependent on the demand and the supply of Slovak crown on domestic as well as on foreign exchange markets. The exchange rate can relatively reach unrestrained limits because there are no oscillation limits set for the exchange rate. NBS is not responsible for intervening in order to maintain its level within certain artificially stated oscillation limits as it was in the previous system.

However, it does not mean that it will not ever intervene. If the currency exchange rate of Slovak crown develops in direction which is not considered to be proper for achieving objectives of monetary policy, NBS can intervene in order to revalue or devalue the exchange rate of Slovak crown either by decreasing or increasing of foreign exchange reserves. Other possibilities of influencing of foreign exchange supply and demand are also in the expansion of convertibility of Slovak crown, especially in elimination of existing foreign exchange measures.

After changing the system of currency exchange rate, there was a devaluation of Slovak crown, which moved from the maximum of 31.2% to almost 19% of previous central parity (maximal devaluation of 48.10 SKK/EUR on 19. May, 1999). So far, NBS has directly intervened in order to revalue and devalue the exchange rate. According to the opinion of the NBS, in case of favourable macroeconomic development, NBS will try to stabilize the currency exchange rate on the level of 42. 5 SKK/EUR which is considered by NBS to be still appropriate. Exchange rate of Slovak crown has been recently moving around 43.775 SKK/EUR and 50.003 SKK/USD (12. October, 2000). This development reflects the devaluation of EUR on international financial markets and revaluation of USD.

Present currency exchange rate of Slovak crown contributes to the solution of external disequilibrium and to the decrease of deficit of current account of balance of payment. Together with other economic measures the currency exchange rate of Slovak crown helps to decrease domestic demand and the consumption of households. It has also stopped the decrease in foreign exchange reserves of official subjects and enables further advancement in liberalization of foreign exchange policy of Slovak Republic.

Its stability can be supported mainly by increase of foreign investment, especially direct, decrease of external disequilibrium, especially the deficit of current account of balance of payment, decrease in interest rates on monetary market, suitable economic and legal environment for domestic and foreign subjects, political stability, improving the rating of Slovak Republic, etc.

The change of system of currency exchange rate has raised perceptiveness of economic subjects to the rise of exchange rate risk in imports, exports, financial credits and in other economic activities of domestic subjects in abroad. Slovak crown is considerably sensitive to many realities. Most of all, Slovak crown is sensitive to impacts resulting from considerable openness of Slovak Republic and relatively small economic environment.

Therefore, its movement will probably be larger than it was in the fixed system of currency exchange rate which Slovak economic subjects were used to. From Slovak economic subjects, it will require a better management of existing possibilities of preventing from exchange rate risk, for example through terminablel foreign exchange trading and other possibilities such as insurance of risk, the use of proper forms of international payment contact, monetary clauses and other present possibilities of r educing risk.

The list of used literature:

1. Annual Report IMF, Washington D.C., 1999.
2. Hanousek J., Kocenda E.: Finance a úvěr, 48, Praha 1998, č.2.
3. Lenain Patrick: Medzinárodný menový fond, Elita, 1997.
4. Jankovská A.: Medzinárodné financie, Elita , 1997.
5. Menové prehľady NBS, Interné materiály MMF a NBS.
6. Sponer M.: Měnová koncepce Evropské unie, ESF MU Brno, 1999.
7. Devízový zákon č. 202/95 Z. z., č. 45/98 Z. z., č. 200/98 Z. z., č.388/99 Z. z.

THE MORTGAGE BOND IN CENTRAL AND EAST EUROPE

IV. INTERNATIONAL CONFERENCE

On November 16 – 17 this year, the Association of German Mortgage Banks organised, in the cooperation, with IMFŠ NBS, the fourth international conference on the topic „The Mortgage Bond in Central and Eastern Europe" in a row. The aim of the conference was to provide, at a European level, for an exchange of information in the field of mortgage banking, in particular on one of the models for refinancing mortgage loans, which is, the system of mortgage bonds.

Board of the Conference, from the left: Pavel Kühn, Katalin Schmidt, Elena Kohútiková, Dieter Bellinger, Otmar Stöcker

Conference participants: first from the left Viktória Múčková from IMFŠ NBS, technical manager

An overview of mortgage activities, an evaluation of experiences with the issuance, sale and trading in mortgage bonds, the identification of problems and obstacles of a legislative or economic nature (both on macro and micro levels), the extent of harmonisation of national legal frameworks with relevant EU directives, all opened room for discussion and a mutual comparison of the core principles of mortgage deposit and lending operations. These allow for, and this needs to be stressed, the formulation of plans for the further development of the system of mortgage bonds itself on a Europe-wide and national levels.

This is confirmed by the participation of renowned West-European experts (Germany, Austria, Denmark, Finland, United Kingdom, Switzerland), representatives of notable institutions (the European Mortgage Federation, Moody's Investor Service Ltd., Fitch Ibca Ltd.) and experts from countries of Central and Eastern Europe.

In her opening address on the first day of proceedings, Ing. Elena Kohútiková, CSc., the Vice-Governor of the NBS, welcomed the participants, underlining the fact that the holding of this international conference in Slovakia is perceived as showing the country's preparedness to communicate with experts from developed European countries to be of the same standard as that exhibited by other transitional economies, with whom we are applying for European Union membership.

This year's conference in Bratislava was attended by 100 experts on mortgage banking. Presentations were for example made by Dr. Otmar Stöcker of the Association of German Mortgage Banks, Ing. Pavel Kühn of Česká spořitelna, a.s., Piotr Ciburt of RHE-INHYP-BRE Bank Hipoteczny S. A., RNDr. Dušan Jurčák of Slovenská sporiteľňa, a. s.

The press conference was held on the second day of the conference. According to the words of Mr Otmar Stöcker, a member of the Association of German Mortgage Banks, the Slovak legislation regulating the issue of, and trading in, mortgage bonds is satisfactory; improvements are to be made with regard to property rights including confiscation. Mr Dušan Jurčák, President of Slovenská sporiteľňa, a.s., expects that mortgage loans should account for an eight of assets in the banking sector in future and become a key product for the SLSP. On the European market, mortgage loans are refinanced up to the extent of 20% via mortgage bonds. A reform of pension insurance would be instrumental for wider use of these securities in Slovakia, so that pension funds can use mortgage bonds as a medium of long-term safe investment as in other countries. In Germany, mortgage bonds account for more than half of the portfolio of pension funds.

Ms Elena Kohútiková, Vice-governor of the NBS, said that stabilisation of the money market and the fall in interest rates, achieved as a consequence of the policy followed during the previous two years, would encourage the growth of mortgage lending.

Presentation by Elena Kohútiková, the Vice-Governor of the NBS

During the course of its historic development, mortgage financing used to play and continues to play an irreplaceable part in national economies, especially in respect of the promotion, revival and financing of investment activities. At the present time, the mortgage credit market in member countries of the European Union is considered as one of the most dynamically developing segments of the financial market. The proportion of mortgage credit to gross domestic product in the member states averaged 40% in 1999, whereas the growth rate over the past two years in particular has been fluctuating around a level of 7%.

Despite the fact that mortgage loans are prevailingly refinanced using traditional financial resources, i.e. deposits (62%), a trend towards a wider utilisation of alternative refinancing tools has been gradually recorded. The mortgage bond, being an European financial product par excellence, undoubtedly falls into this group. This can be documented, firstly, by its share in mortgage loan refinancing, which fluctuates within the range of 19 - 20%, due to which the mortgage bond model ranks second within the European Economic Area. Secondly, several European states, including transitional economies, have implemented the system of mortgage bonds into their legislative frameworks (or have amended their legislation). The introduction of a single currency, deregulation of the financial sector and historically low interest rates are considered to be decisive elements of the current as well as the future expansion of the market.

During the very short existence of mortgage banking (the so-called minimum legal framework was put into force in 1996, the first bank received a license in June 1997, the first mortgage loans were granted in October 1997, and the first issues of mortgage bonds launched in 1999), some obstacles mostly of a legislative nature were successfully removed. In terms of the development of the mortgage market, an emphasis is to be laid on the introduction of indirect and direct incentives.

In relation to the decision of the NBS on the conditions for raising and maintaining minimum required reserves by banks it needs to be stressed that mortgage bonds and municipal bonds issued by banks are not to be included among items constituting a basis for the calculation of minimum required reserves (originally these were included in this basis, with a rate set at 3%). Under taxation policy, interest earned on mortgage bonds held by both natural and legal persons is exempted from income tax. A stagnating situation in the Slovak capital market (in particular in the stock market and the market for non-government publicly negotiable bonds, marked by a downward trend in issues since 1996, caused by a lack of interest on the part of companies to raise funds in this way, but in particular by the competition from government bonds) has been evoking pessimistic attitudes regarding the use of mortgage bonds to finance mortgage loans. Both financial authorities have therefore started to partly loosen conditions for potential issuers of mortgage bonds themselves and also for mortgage bonds, with a view to increasing their attractiveness and saleability in the market.

A direct incentive represented by an interest subsidy from the state budget (a government bonus) is provided for housing purposes to the mortgage loan beneficiary, i.e. a natural person, on a mortgage loan worth no more than SKK 2.5 million per residential unit, with a maturity of no more than 30 years. The percentage rate of this government bonus is specified by the State Budget Act for the respective year (in 1999 – 2000 it amounted to 6%). Its introduction (as of 11 October 1999) was intended to increase the availability of mortgage credit to the wider public and to promote housing construction.

Signals from mortgage banks bear out a growing demand for mortgage loans, that institutional investors are showing an interest in mortgage bonds and, not negligibly, the number of banks with an authorisation to transact mortgage business (or the number of applicants for this authorisation) is increasing. In January 2000, such an authorisation was obtained by Tatrabanka, a.s. and on 9 October 2000 by Bank Austria, a.s. In total there were 6 entities pursuing mortgage business (including VÚB, SLSP, HypoVereinsBank, Istrobanka, Tatrabanka, Bank Austria Creditanstalt). Authorisation for ČSOB is pending. The amount of mortgage loans lent as of 30 September 2000 reached SKK 1.2 billion, more than double the figure for the end of 1999. Interest rates charged to natural persons range between 13.25 and 13.50% (this being 7.25 – 7.50% upon the application of the 6% government interest bonus) and those charged to business entities are 17.5% plus. Relatively high market interest rates on financial assets, short maturities of mortgage loans (which averaged 11.3 years in 1999), the adverse economic situation in the personal and business sector persisting at present - reflected in insolvency, problems with securing a loan by real estate, distortions in the operation of the financial and capital market – all have been negatively effecting the development of lending activity, including the mortgage business.

The measures taken in the field of monetary policy and the restructuring of the banking system yielded some positive effects, especially the lowering of interest rates offered by commercial banks. Average interest rates on loans drawn have been reduced by about one half since 1997. In September, two banking entities reduced nominal interest rates on mortgage loans for natural persons, namely from 11.75% (and 5.75% after the interest bonus) and rates on mortgage and municipal loans lent to the business sector to 12.25% plus. The emerging positive trends and expected results are however preconditioned by a number of economic and legislative measures to be taken across the whole business sector, including the resolution of the question of how to revive the Slovak capital market.

In conclusion I would like to express my conviction that the mutual exchange of knowledge and practical experience will further the advancement of mortgage banking in Europe, and the removal of obstacles of both a legislative and economic character in order to create a single European mortgage credit market. All those who contributed to the preparation, organisation and financing of this conference deserve thanks – namely representatives of the Association of German Mortgage Banks.

Prepared by: Soňa Babincová

THE NEW BANKING ACT

JUDr. František Hetteš, Ing. Miloš Švantner
The National Bank of Slovakia

The development and complexity of financial systems, as well as the requirement to bring the Banking Act into harmony with the financial law of the European Communities and to create legal conditions for the application of the Basle principles of effective banking supervision, set by the Basle Committee for Banking Supervision in 1997, were the main reasons for the commencement of work on the new Banking Act (hereinafter referred to as 'Act'). Among other issues, the core principles stipulate that efficient banking supervision is public property, the carrying out of which cannot be fully ensured by the market, and its key function is to ensure the stability and credibility of the banking system as a whole.

The draft of the new Act is based, according to the authors of this article, on the following principles:

1. safe operation of the banking system as a whole;
2. banks may conduct only permitted banking activities;
3. no interference in the contractual relations between a bank and its customer;
4. the principle of a single licence;
5. co-operation with the authorities of financial market supervision;
6. responsibility of the main shareholders and the top management for a bank's results;
7. balance between the risks involved in banking transactions and a bank's profits;
8. transparency, credibility, and correctness in all banking activities;
9. free access to banking services;
10. preventive functioning of banking supervision;
11. supervision on a consolidated basis;
12. separate regulation of state-owned financial institutions;
13. protection of banking secrecy;
14. judicial examination of measures undertaken by the National Bank of Slovakia.

The Act directly defines, for the first time, the function of banking supervision (apart from its purpose), which is to ensure the safe and stabile functioning of the banking system. This function is reflected in the wording of the new Act.

The draft harmonises the definition of banking activities as per the Banking Act with that used in the European Parliament and Council Directive 2000/12 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (hereinafter referred to as 'Banking Directive'). In the interest of clear interpretation, the Act defines numerous financial and banking terms, and also introduces new ones, such as own-funds, large exposures, etc.

The Act directly sets the minimum amount of money deposit as a bank's registered capital, at Sk 500 million for a universal bank, and at Sk 1 billion for a bank engaged in mortgage business. Other conditions that must be met by applicants are the transparency and legitimacy of financial resources; competence and fitness of prospective shareholders; professional qualification and trustworthiness of persons nominated to the statutory body, supervisory board, and to the bank's management. The applicant must also meet a number of criteria that are connected with a bank's future operations and requirements for the safe and prudential conduct of banking business. A bank or a branch of a foreign bank will be obliged to comply with all conditions stipulated in its banking licence, for the entire period of its existence. Where the legal conditions are met, the National Bank of Slovakia shall give the applicant in question a licence to operate as a bank.

The draft Act provides a basis for the conduct of banking activities by foreign banks from the member states of the European Union in the Slovak Republic, without a licence from the National Bank of Slovakia (the principle of a single licence) within the range set out in Appendix 1 attached to the Banking Directive. This is in fact the minimum range of banking activities that the National Bank of Slovakia is to recognise as permissible on the basis of a licence issued in the member state in which the foreign bank concerned is based (home country). However, some banking activities will still be subject to a banking licence. The Act will make it possible for foreign banks to render banking services directly, without establishing a local organisational unit, e.g. via the Internet. The principle of a single licence will not apply to non-member states.

The principle of a single licence is proposed to be applied after all conditions stipulated also for financial institutions (which are newly defined in the Act) have been fulfilled.

The draft Act regulates the conduct of banking supervision with respect to a branch office of a bank established pursuant to this Act. It sets forth which banking supervision authority (of the host country or that of the National Bank of Slovakia) shall supervise the branch office in question, and to what extent.

Furthermore, the Act places the National Bank of Slovakia under the obligation to notify the banking supervisory autho-

rity of the member state, of the withdrawal of a banking licence for one of its banks, without undue delay. The function of this notification requirement is to enable the relevant body of banking supervision to take the necessary steps to terminate the activities of the bank concerned, in the interest of protection of depositors.

The provisions of this part are designed to remove the barriers that hinder the free provision of banking services by domestic and foreign banks within the European Union. However, these provisions will come into force only on the day the Slovak Republic becomes a member of the European Union.

The draft of the Act regulates the possibility of co-operation between the National Bank of Slovakia and other authorities responsible for the supervision of financial institutions in the Slovak Republic and similar bodies of supervision and inspection abroad, and stipulates conditions for the exchange of information obtained through the conduct of supervision or inspection.

The Act also requires the National Bank of Slovakia to inform the European Commission when, e.g. the establishment of a branch office or particulars related to the issue of a licence for branches with a head office outside the European Union have not been reported, or where a bank is to become a subsidiary company. In addition, the NBS shall notify the EC of any difficulty arising in connection with the founding of banks in countries outside the European Union. This information is designed to aid the European Commission when negotiating with third countries to for the effective access of banks from EU member states to the markets of third countries, comparable with the access provided by the European Union to third countries.

Organisation and Operation of Banks

The new Act also tightens the requirements for the internal organisation and management of banks in order to make banking operations more transparent. Special emphasis is placed on the division of powers and responsibilities within the system of bank management (directly in the articles of association of banks) and on co-operation between the banks' statutory body, the supervisory board, and management.

The individual requirements for the sound and prudential operation of banks are reflected in the organisational structures of banks. This can be seen, e.g. in the division of powers within a bank, separation of individual activities, requirements for the conduct of internal control of banks, risk management, information systems, and the fight against money laundering. The Act is based on the principle of corporate governance, the application of which requires changes in other legal regulations, particularly in the Commercial Code (e.g. strengthening the rights and duties of principal shareholders, increasing the influence and position of small shareholders in a joint stock company, and protecting their rights). These organisational requirements apply not only to banks, but also to their key management units, such as the supervisory board and the board of directors. The Act shifts the responsibility for a bank's results to the members of its statutory body or, in the case of a foreign bank branch, to its managers. The Act defines the term 'safety and soundness of a bank' with the aim of creating sufficient leeway for the interpretation of this term, with particular respect to banking supervision.

The basic principle, described in the part 'Requirements for Banking Operations', i.e. smooth operation of commercial banks, is expected to contribute to the balance between the assumed risk and the required ratio of profitability for all banking transactions. The optimisation of this relationship between the risks assumed by a bank and its earnings, while conducting legitimate banking operations, requires that the condition of transparency be met. Transparency, preciseness, and correctness of banking operations are the main requirements of banking business to be observed by commercial banks, and are regulated and monitored by the National Bank of Slovakia. This part of the Act was drawn up with respect to the need to monitor and evaluate banks from the point of view of potential risks on a consolidated basis.

The Act defines, in general terms, the basic obligation of commercial banks, i.e. to conduct business operations with the intention of maximising their profits at minimum risk, respecting the correct relations between the bank's customers, shareholders, management, and individual employees.

Financial risks are defined as three basic categories (credit, market, and liquidity risk), the internal structure of which reflects all the other types of risks inherent in the banking system of any economy.

The Act also puts banks under the obligation to conclude a contract with the members of their statutory bodies. The contract must state that the members of the statutory body shall be responsible for any damage sustained by the bank. This responsibility is defined as an objective responsibility. A foreign bank has the same obligation to enter into a contract with the head of its branch office.

The new Act stipulates conditions for investment by banks in legal entities, which are non-bank pursuant to this Act and non-financial institutions or companies providing auxiliary banking services. This refers to investment involving the holding of shares in a bank, which constitutes an investment for the bank's own account and own portfolio. Investment in shares with subsequent trading on the secondary market for securities is not affected. In trading portfolios, banks may hold shares for a period of up to 1 year from the day of their acquisition.

The draft Act also harmonises the requirements for the conduct of banking activities with those set out in the Banking Directive, e.g. in the part regulating the possibility of acquiring a property share in a non-bank legal entity. The Act sets direct limits, e.g. for the adequacy of own funds, large exposure, and bank liquidity.

The most important conditions of investment concerning participation monitored on an individual as well as consolidated basis, include the following restrictions:

1. a bank may not exercise control over a legal entity, which is not a bank, financial institution, or a company providing auxiliary banking services;
2. a bank may invest a maximum of 15% of its own funds in a single legal entity;
3. the total investments of a bank may not exceed 60% of its own funds;
4. a bank may not enter into partnership with persons whose liabilities would be guaranteed by the bank's total assets.

The Act also lays down the obligation to maintain own funds at an adequate level, i.e. minimum 8% on an individual as well as on a consolidated basis.

The Act provides a basis for the regulation of a bank's large exposure towards a single customer or a group of customers, i.e. economically linked persons. The Act stipulates regulation of bank's assets exposure – (balance sheet and off-balance-sheet assets) vis-à-vis its customers, on a consolidated basis.

The Act put banks under the obligation to distinguish investment banking (separate instructions to invest in bonds, shares, other publicly negotiable securities, securities issued by banks for investment – trading on the commodity or option exchange; instructions to issue securities on behalf of customers, for portfolio management on behalf of customer, etc.) from credit operations and thus restrict the use of information on customers obtained via basic banking operations, such as credit, guarantee, and deposit operations, etc., in the area of investment for the bank's own account or the accounts of customers. For the general public available information will not be apply this approach.

It is recommended that investment banking be separated from lending operations partly through the bank's organisational structure (separate units) and partly through its system of internal control. The operations record of a bank must be transparent and must distinguish investment banking transactions, lending operations, and investment transactions for the accounts of customers, from those conducted for the bank's own account.

In advanced market economies, financial statements are to reflect the decisions of the owners, members of the board of directors and executive management, and their consequences for the bank's position and operations. The requirement for accuracy, objectivity, and reliability of the financial statements is of vital importance for the banking supervision authority in order to:

a) enforce market discipline in the banking sector;

b) evaluate the consequences of management;

c) evaluate the risks undertaken by banks.

With regard to the specific position of banks, the Ministry of Finance proposes, in agreement with the National Bank of Slovakia, a special reporting regime for banking institutions, with a view to removing some of the legislative restrictions in this area. The reporting regime concerned mainly on quarterly statements and reports on the prudential behaviour of banks in order to reflect the actual facts, which have up to now been revealed only in the annual statements. For that reason, it is also proposed to amend Act No. 536/1991 Coll. on Accounting.

In the interest to improve of incisiveness bank financial statements, banks and branches of foreign banks will be obliged to enter transactions into their books of accounts on the day the transaction took place. To commence the monitoring of market risks, the draft Act proposes to introduce – in accordance with Directive 93/6/EC on the capital adequacy of investment firms and credit institutions – the system of trading books and to require banks to keep a separate book of accounts for operations conducted on behalf of customers (trading book) and for those conducted on behalf of the bank (banking book) at the level of detailed record. To give a more realistic picture of their financial situation, banks and branch offices are required to convert their assets and liabilities expressed in foreign currency into Slovak currency at the current rate of exchange set by the National Bank of Slovakia. To make the financial statements of banks more objective and accurate, the rules, principles, and terms for the compilation of bank statements are to be adjusted for the purposes of banking supervision.

Remedial measures and prompt corrective action

To be able to carry out its mission, the Banking Supervision Division of the National Bank of Slovakia needs to have a set of instruments for the application of remedial measures in case a bank or a branch of a foreign bank fails to comply to the prudential rules, breaches the generally binding legal regulations, or threatens the bank's creditors and the banking system. The focus is on the prevention of systemic errors and the spread of such 'conangion' to the rest of the banking system. Where minor deficiencies are revealed, the National Bank of Slovakia will have informal, unadjusted steps at its disposal, such as the possibility of remedial measures, which can be deemed, from a practical point of view, the most effective measure available to the relevant bodies of the bank. This is the simplest, fastest, and most effective procedure both in legal and material terms. If a bank proves non-viable, i.e. it has no internal or external financial resources for recovery, the supervisory authority shall assist in finding a solution to the given situation, e.g. merger with a sound bank. If there is no solution at all, the bank is to be closed and wound up.

New provisions are applied to the legal conditions for the imposition of measures, which are clearer and which are based mainly on the breach of generally binding legal regulations. In order to strengthen the position of banking supervision, financial penalties can also be imposed upon natural persons, having a decisive influence on the bank's operations. The new provisions directly instruct the body of banking supervision to take remedial measures. The supervisory authority will also be allowed to impose penalties on natural persons – non-bank entities for breach of the Banking Act. Within the scope of remedial measures, the maximum penal-

ty is proposed to be increased to Sk 20 million. It is expected that the National Bank of Slovakia will be allowed to impose a penalty of up to Sk 1 million upon members of the statutory body, supervisory board, or principal officer for failure to meet an obligation arising from the laws or generally binding legal regulations, and also for failure to discharge an obligation imposed by the National Bank of Slovakia.

The draft Act regulates the procedure to be followed in placing banks under forced administration, the powers of the administrator and his deputies, as well as the reasons for the cessation of forced administration. According to these provisions, the National Bank of Slovakia will be obliged to impose forced administration on a bank in the interest of its recovery, where the conditions stipulated by law are met. The Act specifies the cases when the National Bank of Slovakia may, and when it is obliged to, place a bank under forced administration (e.g. when the adequacy of own funds falls below 6%).

The Act proposes a similar solution for the withdrawal of a licence to operate as a bank. This means that the Act stipulates when the National Bank of Slovakia will be obliged to withdraw a bank's licence to operate (e.g. when the bank's own funds fall below the level of its registered capital or when the adequacy of own resources falls below 3%) and when the NBS is allowed to withdraw a bank's licence to operate.

With regard to the nature of banking activities, mainly the specific nature and complexity of banking activities, and the resulting complex of relations and problems, the new Act regulates the procedure to be followed in winding up a bank (e.g. proposal for the appointment and recall of the liquidator can be given solely by the National Bank of Slovakia), the obligation of the court to decide in the matter of the proposal of the National Bank of Slovakia within seven days of the day on which the proposal is delivered, the nomination of the liquidator, the protection of bank secrets during liquidation, the obligation to report to the National Bank of Slovakia, etc.. The said procedure is designed to ensure the safe liquidation of a bank, without endangering the rest of the banking system.

Supervision on a consolidated basis

The Act proposes to regulate the conduct of banking supervision on an individual as well as consolidated basis. The relations between the two forms of supervision are clearly defined, whereby banking supervision on a consolidated basis is not a replacement for the supervision of individual entities included in a consolidated unit, or for banking supervision on an individual basis, or for the supervision of other financial institutions. Within the scope of such supervision, the focus is on the monitoring and regulation of the risks of consolidated units, which include banks, with the aim of restricting the risks to which a bank is exposed through its participation in the consolidated unit. In the process of supervision on a consolidated basis, the National Bank of Slovakia will be entitled to impose a penalty upon a non-bank entity within a consolidated unit, only for reluctance to enable the supervisory authority to conduct on-site supervision or for refusal to provide the required information.

The implementation of supervision on a consolidated basis is part of a wider programme of changes in banking supervision.

The draft Act defines the groups that are subject to consolidated supervision on the basis of the following three different types of groups of companies:

1. group of banks, controlled by a bank;
2. financial group, controlled by a financial institution;
3. mixed group, controlled by an entity which is neither a financial institution nor a bank, while at least one of the entities under control is a bank.

The Act contains some provisions from the amendment to the Criminal Code, pertaining to facts in Article 125 and Article 127, according to which criminal prosecution of the members of statutory bodies, representatives of legal entities or natural persons, i.e. entrepreneurs, can be instituted even on the grounds of negligence. Up to now, this has only been possible in cases where intention was proven, which was often problematic and difficult to attain.

During negotiations about Slovakia's admission to OECD, the Slovak Government promised that the anonymity of banking and other financial transactions would be cancelled in Slovakia in conformity with the binding legal documents of OECD. The said anonymity will be cancelled, with effect from 1 January 2001, by the new law on the laundering of proceeds from criminal offences. The law prohibits banks from conducting transactions on an anonymous basis.

The proposed amendment to the Commercial Code is to provide a basis for the capitalisation of liabilities so that the creditor of a legal entity may exchange his claim for a share in the registered capital of the legal entity concerned.

The new wording of the Banking Act was worked out in co-operation with the representatives of the Ministry of Finance of the SR; some specific areas were discussed with experts in the process.

At the time of writing the present paper, the proposed Act comprised the following chapters:

a) Basic Provisions
b) Conduct of Banking Supervision
c) Licensing Activity
d) Representation of a Domestic or Foreign Bank
e) Organisation and Management of a Bank
f) Requirements for Banking Operations
g) Business Documentation
h) Remedial Measures and Penalties
i) Banking Supervision on a Consolidated Basis
j) Special Provisions for Banks Established as State Financial institutions
k) Mortgage Banking
l) Banking Secrecy
m) Proceedings before the National Bank of Slovakia
n) Temporary and Final Provisions

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 31. 10. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 20.10.2000
1 Zlato		1,028.0	(0.0)
2 Vklady v MMF		31,340.0	(-72.4)
2.1 V cudzej mene	5,606.5		(-72.4)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		7,140.8	(3,354.2)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	6,294.3		(3,366.4)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	846.5		(-12.2)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		13,422.0	(-9,043.4)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		40,677.3	(-248.2)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	11,479.5		(-70.1)
5.2 Ostatné pohľadávky	29,197.8		(-178.1)
6 Cenné papiere		203,284.5	(1,695.4)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	203,284.5		(1,695.4)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		26,610.5	(-1,564.5)
8.1 Úvery klientom	490.4		(-6.8)
8.2 Ostatné	26,120.1		(-1,557.7)
		323,647.9	**(-5,878.9)**

PASÍVA			Zmena oproti 20.10.2000
1 Emisia obeživa		70,491.3	(-2,377.0)
2 Záväzky voči MMF		36,277.7	(-136.1)
2.1 V cudzej mene	10,544.2		(-136.1)
2.2 V slovenských korunách	25,733.5		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		26,659.9	(-2,399.5)
3.1 V cudzej mene	25,956.8		(-2,399.5)
3.2 V slovenských korunách	703.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		21,530.0	(-1,800.0)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0		(0.0)
4.2 Ostatné	21,530.0		(-1,180.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		77,746.0	(-860.4)
5.1 Peňažné rezervy bánk	36,670.2		(113.6)
5.2 Ostatné	41,075.8		(-974.0)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		20,989.7	(4,333.7)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	12,770.5		(4,036.2)
6.2 Štátne fondy	8,219.2		(297.5)
7 Ostatné pasíva		47,280.1	(-1,549.9)
7.1 Vklady klientov	17,465.5		(335.5)
7.2 Ostatné	29,814.6		(-1,885.4)
8 Čisté obchodné imanie		22,673.2	(-1,089.7)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	12,204.5		(-1,089.7)
		323,647.9	**(-5,878.9)**

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 10. 11. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 31.10.2000
1 Zlato		1,028.0	(0.0)
2 Vklady v MMF		26,750.2	(-4,589.8)
2.1 V cudzej mene	5,482.8		(-123.7)
2.2 V slovenských korunách	21,267.4		(-4,466.1)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		1,922.0	(-5,218.8)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	1,091.6		(-5,202.7)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	830.4		(-16.1)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		15,480.2	(2,058.2)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		40,649.2	(-28.1)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	11,464.0		(-15.5)
5.2 Ostatné pohľadávky	29,185.2		(-12.6)
6 Cenné papiere		197,670.8	(-5,613.7)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	197,670.8		(-5,613.7)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		25,605.9	(-1,004.6)
8.1 Úvery klientom	494.4		(4.0)
8.2 Ostatné	25,111.5		(-1,008.6)
		309,251.1	**(-14,396.8)**

PASÍVA			Zmena oproti 31.10.2000
1 Emisia obeživa		71,683.3	(1,192.0)
2 Záväzky voči MMF		26,750.5	(-9,527.2)
2.1 V cudzej mene	5,483.1		(-5,061.1)
2.2 V slovenských korunách	21,267.4		(-4,466.1)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		26,772.9	(113.0)
3.1 V cudzej mene	26,070.8		(114.0)
3.2 V slovenských korunách	702.1		(-1.0)
4 Emitované cenné papiere		21,530.0	(0.0)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0		(0.0)
4.2 Ostatné	21,530.0		(0.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		75,690.4	(-2,055.6)
5.1 Peňažné rezervy bánk	39,215.2		(2,545.0)
5.2 Ostatné	36,475.2		(-4,600.6)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		21,925.4	(935.7)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	14,638.2		(1,867.7)
6.2 Štátne fondy	7,287.2		(-932.0)
7 Ostatné pasíva		42,789.0	(-4,491.1)
7.1 Vklady klientov	17,353.3		(-112.2)
7.2 Ostatné	25,435.7		(-4,378.9)
8 Čisté obchodné imanie		22,109.6	(-563.6)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	11,640.9		(-563.6)
		309,251.1	**(-14,396.8)**

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Národná banka Slovenska

DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 20. 11. 2000 v mil. Sk

AKTÍVA			Zmena oproti 10.11.2000
1 Zlato		1,028.0	(0.0)
2 Vklady v MMF		26,736.2	(-14.0)
2.1 V cudzej mene	5,468.8		(-14.0
2.2 V slovenských korunách	21,267.4		(0.0)
3 Vklady v zahraničných bankách a medzinárodných inštitúciách v cudzej mene		929.4	(-992.6)
3.1 Vklady v zahraničných bankách	99.6		(-992.0)
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	829.8		(-0.6)
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene		11,651.1	(-3,829.1)
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám		40,610.5	(-38.7)
5.1 Pohľadávky z refinancovania	11,446.7		(-17.3)
5.2 Ostatné pohľadávky	29,163.8		(-21.4)
6 Cenné papiere		197,219.3	(-451.8)
6.1 Zahraničné v cudzej mene	197,219.3		(-451.5)
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)
7 Majetkové účastiny		144.8	(0.0)
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)
8 Ostatné aktíva		24,815.7	(-790.2)
8.1 Úvery klientom	497.3		(2.9)
8.2 Ostatné	24,318.4		(-793.1)
		303,135.0	**(-6,116.1)**

PASÍVA			Zmena oproti 10.11.2000
1 Emisia obeživa		73,988.5	(2,305.2)
2 Záväzky voči MMF		26,736.5	(-14.0)
2.1 V cudzej mene	5,460.1		(-14.0)
2.2 V slovenských korunách	21,267.4		(0.0)
3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		20,724.9	(-6,048.0)
3.1 V cudzej mene	20,022.8		(-6,048.0)
3.2 V slovenských korunách	702.1		(0.0)
4 Emitované cenné papiere		21,530.0	(0.0)
4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0		(0.0)
4.2 Ostatné	21,530.0		(0.0)
5 Záväzky voči tuzemským bankám		73,022.3	(-2,668.1)
5.1 Peňažné rezervy bánk	36,114.4		(-3,100.8)
5.2 Ostatné	36,907.9		(432.7)
6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu		22,499.0	(573.6)
6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	15,486.6		(848.4)
6.2 Štátne fondy	7,012.4		(-274.8)
7 Ostatné pasíva		41,587.2	(-1,201.8)
7.1 Vklady klientov	16,813.3		(-540.0)
7.2 Ostatné	24,773.9		(-661.8)
8 Čisté obchodné imanie		23,046.6	(937.0)
8.1 Vlastný kapitál	10,468.7		(0.0)
8.2 Ostatné vlastné prostriedky	12,557.9		(937.0)
		303,135.0	**(-6,116.1)**

Ing. Marián Jusko, CSc. v. r.
guvernér

Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r.
vrchná riaditeľka úseku informatiky

Časový harmonogram dekádnych bilancií je k dispozícii na internetovej adrese http://www.nbs.sk